

III 73375

PN 466/1965

Bogdan in filmski »stlici«
☆
Vojna preiščljenega tveganja
☆
Jesenska poštevanka
☆
Florentinska moderama

**LO
va
ri**

35 4. IX.
1964

CENA 60 DIN

NASMEH SVEŽINE NASMEH ZDRAVJA NASMEH KOLODONTA

NASMEH,
ki ustvarja veselje in
razigranost...

NASMEH,
ki ustvarja razpoloženje
ob srečanju...

NASMEH,
ki izraža svežino in
belino...

Kak nasmeh vam želi
KALODONT EXTRA
KALODONT EXTRA
VAM OSVEŽUJE USTA,
zobem pa daje njihov
naravni sijaj...

Kalodont

extra

VI UREDNIKU

O iznajdljivem postrežku

Cenjeni tovariš urednik!
Sovražim oderuhe (vi ver-
jetno tudi), posebno tiste, ki
človeka postavijo pred gotovo
dejstvo, ga postavijo takore-
koč pred zid, da hočeš nočeš
postane njihova žrtev.

Opisala vam bom enega ta-
kega oderuha.

Dogodek se je pripetil
prejšnji teden na ljubljanski
železniški postaji. Kakor ve-
ste, tam ni izvoščkov, zato se
tisti potniki, ki so težko obre-
menjeni, z veliko težavo pre-
bijajo na novo zgrajene pe-
rone. To izkoriščajo nekateri
nepričiprivi, vendar na pose-
ben način. Tri ali dve minute
pred odhodom vlaka začno še-
le ponujati svoje usluge. Ti-
sti, ki lovi vlak za rep, se se-
veda take nenaadne pomoči
najprej razveseli. Tudi jaz
sem se razveselila, ko se mi
je za pomoč ponudil neki
mladenič. Potovala sem v
Trst, se mučila z dvema tež-
kima kovčkoma, do odhoda
vlaka pa sem imela še na-
tančno minuto. Kako sem bi-
la srečna, ko je mladi mož
s kovčkoma kar stekel tistih
sto metrov do perona, in ka-
ko grdo presenečena, ko je
kar tako, brezbrizno rekel:
»Tisoč petsto dinarjev, lepo
prosim!« Pogajati se seveda
nisem več mogla, sicer bi mi
naredil sceno. Vsa zmedena
sem mu torej zalučala poldru-
gega tisočaka v obraz.

Menim, da miličniki na te
vrste oderuhov še niso postali
pozorni, zato bi jim to pri-
poročila.

Vaša zvesta bralka B. J.
iz Ljubljane

POMAGAJMO VZHODNEMU

Cenjeni tovariš urednik!

Sem eden redkih Ljubljanča-
nov, ki si hodijo ogledovat
tudi filme iz vzhodnoevrop-
skih držav. Tudi jaz jih naj-
prej nisem kaj prida cenil,
pozem pa me je osvojila kva-
litatea nekaterih filmov, pred-
vsem poljskih in čeških, kdaj
pa kdaj tudi sovjetskih.

Kadar v programih kinema-
tografv naletim na vzhodni
film, si še tisto popoldne vza-
mem čas za njegov obisk,
kajti strah me je, da ga jutri,
a sploh pa pojutrišnjem ne
bodo več vrteli. Kajti redno
se dogaja, da se vzhodni fil-
mi obdrže v Ljubljani le dva
dni, in še takrat so dvorane
polprazne.

Tako so še mimo pravih
ljubiteljev sedme umetnosti
šli filmi kot: »Vstopnica k

zvezdama», »Mlado — zeleno»,
»Tišina«, čudovita dela mlade
sovjetske filmske umetnosti.

Prepričan sem, da je temu
tako le zaradi predsodkov, ki
so morda nastali čisto upra-
vičeno, toda v zadnjem času
so vse bolj neprimerni. Kriv-
da pa zadeva tudi ljubljansko
kinematografsko podjetje, ki
za popularizacijo vzhodnih
filmov doslej še ni ničesar
storilo. Če že zaradi drugega
ne, bi moralo pritegovati lju-
bitelje zaradi svojih material-
nih koristi.

Za začetek bi podjetju pred-
lagal tole: naj dela prek ča-
sopisov, radia, plakatov re-
klamirajo za res dobre in znane
vzhodne filme. Tako bodo gle-
dalcem odpravili tisti mučni
občutek, preden tisto gledat
vzhodni film — da imajo
namreč mačka v vreči.

ANTON PODBEVSEK,
Ljubljana

O reklam

Tov. urednik,
v 32. številki vašega časo-
pisa sem bral v rubriki »Ka-
diti prepovedano« da je »Do-
bra reklama pol uspeha«.

Pisec članka kritizira itali-
janski prevod prospekta za
reklame hotela Lev v Ljub-
ljani. Med drugim pravi: »V
prospektu je napisana beseda
signalazione, ki je Italijani ne
uporabljajo, zato pa tem bo-
lje poznajo signalozione —
Italijani pravijo bagni di luce
in ne bagni di sole.«

Tov. kritik! Stirideset let
se ukvarjam z italijansčino,
a še nikoli nisem srečal na-
vedenih besed, obe sta nam-
reč spakedranki in jih ne za-
sledite v nobenem slovarju.
Pač obstaja beseda segnalazi-
one, kar pomeni napraviti
slavno neko reč, ki se ne upo-
rablja kot glagolnik ali kot
samostalnik, temveč kot gla-
gol.

Tudi bagni di luce stišim
prvič, pač pa rabijo Italijani
izključno bagni di sole.

V zadnjem sestavku pripo-
roča pisec članka, da naj bo-
do v bodoče prevajalci bolj
kritični in naj uporabljajo
slovar. Čudim se, da ga tudi
sam ni uporabljal.

IZIDOR MIKLAVIC,
upokojenec,
Tolmin

Hvala za opozorilo. Seveda,
Italijani poznajo samo bese-
do segnalazione. Pri naši spa-
kedranki pa je žal botroval
tiskarski škrat. Glede bagni
di luce, pa imate delno prav;
v italijansčini uporabljajo oba
izraza.

— VIDIS, KORL; DOZDAJ SVA GA CUKALA V GOSTILNI, ZDAJ GA BOVA MORALA PA SE DOMA, ČE HOCEVA BITI KULTURNA...

tovariš

ILUSTRIRANI TEDNIK »DELA«

VSEBINA

Vojna premišljenega tveganja	8
Dunajski sestanek rož . . .	12
Jesenska poštevanka . . .	14
Skrivnost letališča El Maza .	18
Noč s kraljico Majev . . .	22
London je drugačen . . .	26
Moda: Florentinska modera-	
ma	40
Bogdan in filmski »stlici« .	58

Štev. 35 – Leto XX.
4. IX. 1964

Glavni urednik: Milan Sega.
Odgovorni urednik: Sergej Epih.
Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva
ulica št. 3/II, tel. 23-522/26 int. 55.
— Poštni predal 468. — Uprava
Tomšičeva ulica 1, tel. 23-522, int.
92. — Prodajni oddelk: Titova 1,
tel. 21-832 — Oglasni odd. št.:
21-896, 22-457. — »Tovariš« izhaja
vsak teden. — Rokopisov in nena-
ročenih fotografij ne vračamo. Po-
samezna številka stane 80 din.
mesečna naročnina je 350 din. Za
inozemstvo 450 din. — Poština
plačana v gotovini. Žiro račun NB
600-11/1-167. — Izdaja in tiska
CP »Delo«.

Slovenski film »Ne joči, Peter!« režiserja France-
ta Štiglica je v Pulju po-
žel največ nagrad. S svojo
sproščenostjo je osvojil
kritike in publiko. Petra
igra štiriletni Bogdan Lu-
bej, ki je pod vodstvom
režiserja dobro odigral
svojo vlogo. V filmu bo-
simo srečali znane igralce
Berta Sotlarja, Lojzeta
Rozmana, Zlatka Sugma-
na in Majdo Potokar.

Cene in osebni dohodki

Nekako smo že kar vajeni, da se cene dvigajo, osebni dohodki pa plezajo za njimi. Zlasti zadnje tedne lahko opazujemo ta tek čez drn in strn. Le da imamo tokrat platno in škarje tudi v svojih rokah.

V kolektivih se odločajo o nadomestilu za zvišanje življenjskih stroškov. Ponekod imajo večje, drugod manjše možnosti. Skoraj povsod pa bi te možnosti lahko poiskali.

Nekaterim podražitvam ne moremo kaj očitati. Kme-
tijski pridelki, premog, električna energija. Da pa so te
podražitve nekateri izkoristili ter v gostilnah in prodajal-
nah »skočili« tudi s cenami takega blaga, ki nima z gor-
njim nobene zveze, pa je težko razumeti.

»Zaradi dražjega sladkorja smo zvišali ceno prave
kave za 10 dinarjev, zaradi dražjega olja smo zvišali
ceno solate za 20 dinarjev.« Take in podobne utemeljitve
skušajo tvesti nekateri organom inšpekcije. Očitno pa
je, da gre za izkoriščanje nastalega položaja.

Podražitve niso nikoli simpatična zadeva. Toda to se
godi po vsem svetu. Pri nas le s to razliko, da skušamo
porast stroškov uskladiti s porastom dohodkov.

Kar je nujno, tega ni mogoče preprečiti. Nemogoče
pa je, da bi skušali nekateri to izkoristiti za neupravičeno
zviševanje cen. Ne le inšpekcijski organi, vsi potrošniki
bomo morali stopiti takim pojavom na prste. Predvsem
pa bomo morali paziti, da v kolektivih, kjer delamo in
živimo, ne bo do tega prišlo.

FR. GRIVAR

TANJUG AP AFP TASS ANSA REUTER PAP UPI MEN HSINHUA IIS

V ŽARIŠČU

V ZNAMENJU KENNEDYJA

Hrupna konvencija demokratske stranke ZDA, a še zdaleč ne tako napeta in polna negotovosti kot ona v San Franciscu, je mimo. Z aklamacijo je bil izvoljen za kandidata stranke na predsedniških volitvah 4. novembra popularni L. B. J., za njegovega namestnika pa spretni kongresni strateg Hubert Humphrey. Vsaj kar zadeva kandidaturo Johnsona, se v Atlantic Cityju ni zgodilo nič nepričakovanega.

Program stranke je že nekaj časa dokaj znan, na zborovanju samem pa je bilo slišati še nekaj pikrih na račun republikancev — močno orožje demokratov — in Goldwaterja, pri čemer se je zlasti izkazal senator John Pastore, ki je prav katastrofalno pobil hersheysko »senzacionalno«, vendar pa v resnici prav taktično Goldwaterjevo »preobrazbo«, kjer se je takorekoč odrekel ekstremizmu in dokončno sprijateljil s starim Ikom.

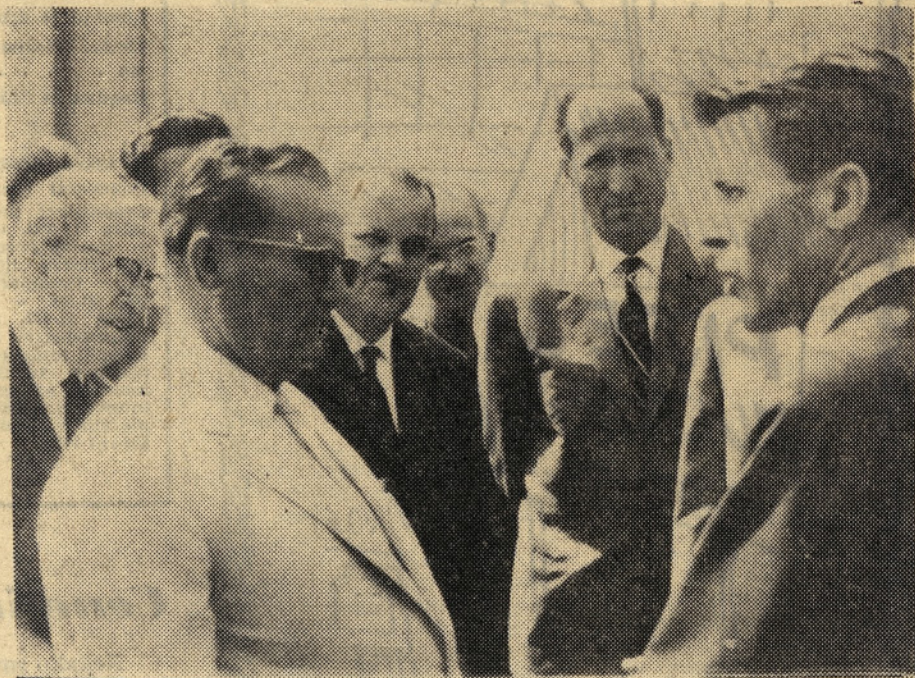
Podčrtali so uspehe Kennedyjeve in Johnsonove administracije. Pohvalili so se lahko z zakonom o državljanskih pravicah, zakonom proti bedi, Rangerjem 7 in »stalno naraščajočo blaginjo« ter gospodarskim boomom, nabreklo vojaško pripravljenostjo in še marsičem. Skratka, nobenih komplikacij.

Zato so tudi gladko sprejeli Ruskov in McNamarov program, v katerem je poudarjena zlasti želja po ohranitvi miru in hkrati potreba po novi krepitvi oboroženih sil, pri čemer je predsednik izključno pooblaščen, da odloča o uporabi atomskega orožja. Ta sklep je izredno pomemben. Nedvomno se vse to lepše sliši kot po svareče napovedi republikanskega kandidata. Toda eno kljub vsemu ostaja: čeprav so doma dosegli izredne uspehe, pa se predsednik ZDA nima pohvaliti na zunanjepolitičnem področju z ničimer — razen z vrsto sramotnih intervencij, ki še zdaleč niso bile potrebne niti za domače razmere in ki si jih še ekipa Eisenhower-Dulles ni upala lotiti.

Edina večja preglavica je bil zaplet okrog obeh delegacij iz Mississippija in Alabame, ki sta prišli v sejno dvorano brez črnskih delegatov in spor z demokratsko stranko svobode Mississippija. Incident bo imel brez pomislekov nevaren vpliv na volitve v južnih državah, čeprav pomeni seveda samo izbruh tistega, kar je tlelo pod vročo južnjaško površino že od tistega trenutka, ko se je v senatu začel boj za Kennedyjev zakon o državljanskih pravicah.

Toda Atlantic City kljub temu pomeni, novo Johnsonovo zmago, ki jo slavi hkrati z rojstnim dnem.

JUŠ TURK

Predsednik Tito v pogovoru z Osredkarjem, direktorjem inštituta »Jožef Stefan« in na otvoritvi vinske razstave.

Juš Kozak

Hubert Humphrey

Dr. Joža Vilfan

Nikita Hruščov

JUŠ KOZAK — V triin- sedemdes- temu letu starosti smo izgubili slovenskega pripovedni- ka, esejista in družbeno filo- zofskega kritika JUSA KO- ZAKA — avtorja romana »Šempeter«, avtobiografske meditacije »Celica«, romana iz zadnje vojne »Lesena žli- ca«, vrste novel, esejev, po- vesti in razmišljanj, ter zad- nje izpovedi »Pavlihova kro- nika«, ki je izšla letošnje poletje.

TITO — Prejšnji teden je predsednik SFRJ obi- skal nuklearni inštitut »Jo- žef Stefan« v Ljubljani. Po- zorno si je ogledal vse važ- nejše laboratorije in oddelke tega inštituta, med drugim laboratorij za masno spek- troskopijo, oddelek za radio- biologijo, analitični laborato- rij, elektronski mikroskop, ionske izmenjevalce, analog- ne računske stroje itd. Pred- sednik Tito je pohvalil 420- članski kolektiv in poudaril, da se naši znanstveni kadri že lahko merijo s tujimi specialisti.

SEJEM — V Ljubljani so odprli deseti, jubi- lejni vinski sejem, ki se je močno uveljavil v svetu: le- tos so prispeli v oceno kar 1103 vzorci vin iz 25 dežel, kar je edinstven primer v vinski stroki. V izredno ostri mednarodni konkurenci se je 377 jugoslovanskih vin dobro odrezalo. Dobila so 111 zla- tih, 232 srebrnih in 11 bron- nastih kolajn. Po otvoritvi sejma je Gospodarsko raz- stavišče obiskal tudi predsed- nik Tito, kjer so ga vinarji prisrčno sprejeli.

HUMPHREY — Na demo- kratski kon- venciji v Atlantic Cityju, kjer so volili kandidate demokr-atske stranke za predsednika in podpredsednika ZDA, so kot glavnega kandidata izvo- lili sedanjega predsednika Lyndona Johnsona, za pod- predsednika pa enoglasno predlagali senatorja iz drža- ve Minnesota — Huberta Humphreya. Sam Johnson je poudaril njegove zasluge v

debatah o moskovskem jedr- skem sporazumu in pri spre- jemanju zakona o državljan- skih pravicah. Njegovo kan- didaturo so z zadovoljstvom sprejeli tudi črnski voditelji.

VROČINA — Vso zahodno Evropo je zajel v prejšnjem tednu val hude vročine. V Parizu so name- rili 35,2 stopinje v senci, kar je najhujša vročina v zad- njih 75 letih. Zaradi nje je umrlo nekaj ljudi. Zanimivo je, da ob atlantski in sre- dozemski obali ni tako vro- če — komaj 29 stopinj. Me- teorologi napovedujejo, da bo vročina kmalu popustila. Obetajo deževje, ki bo pri- neslo zmerno zgodnjo jesen v septembru.

PRIZNANJE — Vodja ju- goslovanske delegacije na 53. kongresu medparlamentarne unije v Københavnu — dr. Joža Vil- fan je bil izvoljen v izvršni odbor unije za naslednja štiri leta. Izmed devetih pred-

laganih kandidatov za ta po- ložaj je dobil največ glasov.

HRUŠČOV — Sovjetska partijsko - vlad- na delegacija s Hruščovom na čelu je prispela na de- setdnevni obisk v Češkoslo- vaško. Obisk bo prispeval k nadaljnji okrepitvi enotnosti socialističnih držav. Program razgovorov obsega široko iz- menjavo mnenj o sodobnem političnem položaju na svetu in perečih vprašanih med- narodnega delavskega giba- nja.

OZN — Izdatki svetovne organizacije bodo po- ocenjeni generalnega sekretarja U Tanta v prihodnjem letu dosegli rekordni znesek 104,6 milijona dolarjev. Ker bo OZN zaradi tega v precejš- njih finančnih težavah, bo po U Tantovem nujno, da bodo države članice OZN priprav- ljene povečati prispevke za njen letni proračun.

Finski vojaki v sestavi sil OZN na položajih po turških napadih.

ŠPORT V ŽARIŠČU

V MODENI DVAKRAT 111:96

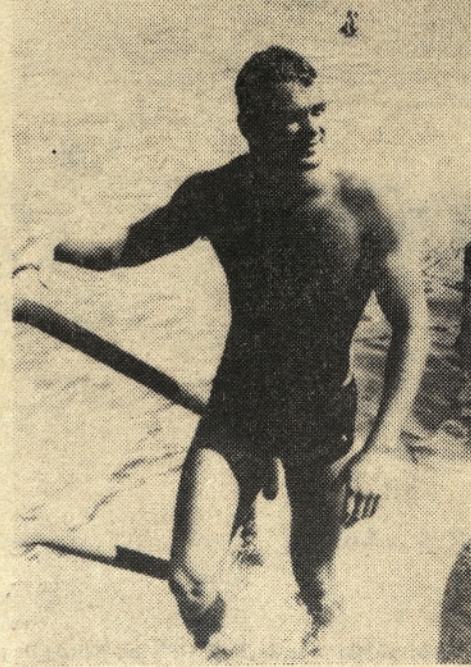
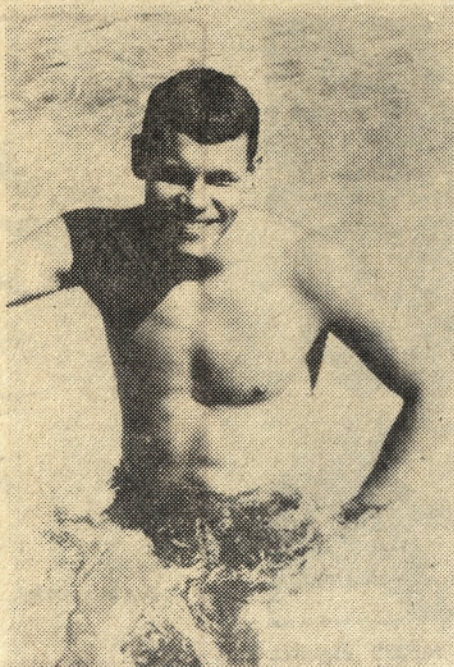
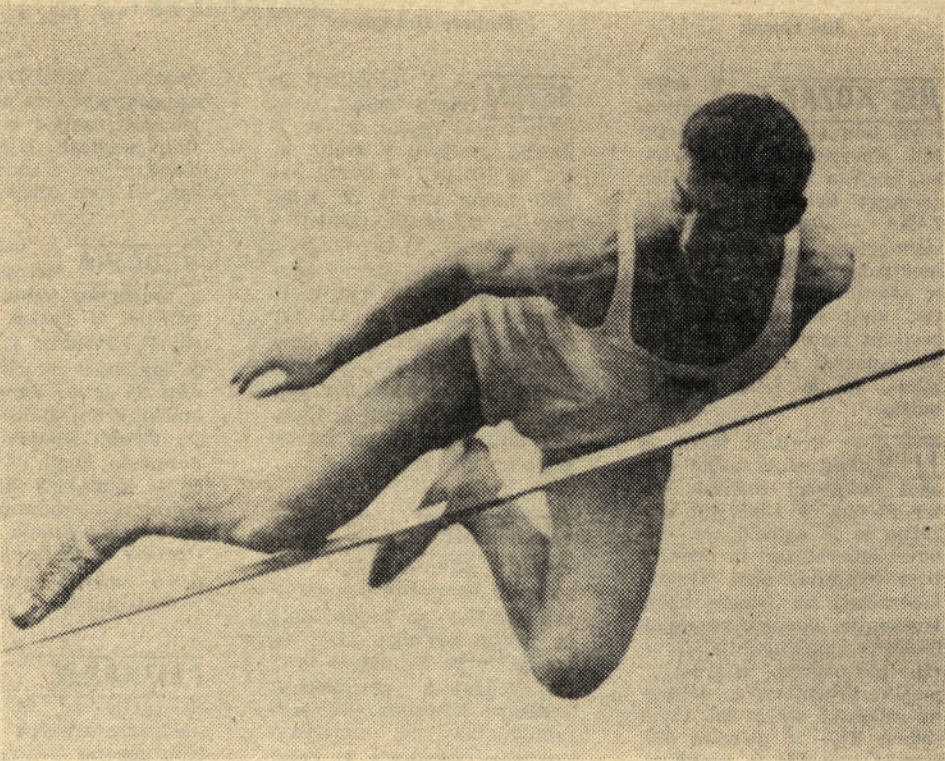
Osrednji dogodek minulega športnega weekenda je bil vsekakor meddržavni atletski troboj moških reprezentanc Italije, Švice in Jugoslavije v Modeni. Naše zastopstvo je nastopilo precej oslabiljeno; zato je izgubilo dvoboj s favoriziranimi domačini s 15 točkami razlike (111:96), z enakim rezultatom pa je porazilo Švicarje. Med našimi je blestel najbolj celjski skakalec v višino Branko Vivod (na sliki desno zgoraj — foto: M. Svabič), ki je s skokom 2,10 m dosegel nov jugoslovanski rekord. Prejšnji rekorder je bil Majtan (2,09 m).

Po trinajstih letih je Ljubljana spet prizorišče državnega ekipnega prvenstva v plavanju. Na XIX. šampionatu na Koleziji so se zbrali vsi najboljši jugoslovanski plavalci in plavalke I. zveznega razreda iz osmih klubov, in sicer Jadrana, Mornarja, Pošk (vsi iz Splita), Juga iz Dubrovnika, Mladosti iz Zagreba, Partizana iz Beograda, Mladosti iz Zagreba, Partizana iz Beograda, Triglava iz Kranja in prireditelja Ljubljane, ki je po prvem dnevu (prvenstvo bo z.ljučeno v torek zvečer) prevzela vodstvo z 10.902 točkama pred Mornarjem (10.853). Že na startu je bilo doseženih nekaj odličnih rezultatov. Domačin Daniel Vrhovšek (na sliki levo spodaj — foto: E. Selhaus) se je izkazal z novim republiškim rekordom na 200 m hrbtno (2:22,7), na enak seznam pa se je vpisala tudi štafeta Ljubljane 4×100 m prosto, za katero so plavali Vošnjak, Oret, Dermastia (na sliki desno spodaj — foto: E. Selhaus) in Zavernik. Zmagovita ekipa je dosegla čas 4:07,2.

Med prvenstvenimi nogometnimi tekami je bil pri nas sredi pozornosti drugoligaški derby v Tuzli med domačo Slobodo in ljubljansko Olimpijo. Z edinitim začetkom Arslanagića v 47. minuti je Olimpija pospravila obe točki in tako neporažena z 8 točkami vodi na lestvici. Celjski Kladivar je doma slavil zanj prav tako pomembno zmago proti Rudarju 4:1 (2:0). Maribor pa je spet izgubil, to pot proti Borovu 0:2 (0:2).

V Ljubljani je bila I. finalna dirka za prvenstvo Jugoslavije v speedwayu. Prvo mesto je zasedel Franc Babič iz Vidma-Krškega pred lanskim prvakom Dragom Regvarom iz Zagreba.

H. U.

KADITI PREPOVEDANO!

SAJ JE VSE DOBRO

Za domače je vse dobro. Tako misli: Tobačna tovarna v Ljubljani, ki prodaja ljubljansko »Moravo« v navadnih kartonskih škatlicah. Komaj pa pokukaš preko Koipe, dobiš v vsaki najmanjši trafiki iste cigarete, zavite še v celofan. Je to samo zaradi reklame, ali pa Tobačna tovarna podcenjuje domače potrošnike, ki so vendarle jejni najzvestejši odjemalci?

ŠTIRI SVETLE PIKICE

Ljubljansko kino Komuna je bržčas edini, v katerem visi na zidu tudi ura. To je vsekakor iz najdljiv domislek, ki naj bi služil temu, da bi nam ne bilo treba med filmom čakati na čim svetlejši kader, da bi ob bežni svetlobi za hip pogledali tudi na svojo ur.

Sveda pa je bilo treba tudi stensko uro primerno osvetliti; ta, o kateri je govora, ima na štirih straneh številčnice vdolane žarnice, ki jih lahko opazujete med predstavo kot štiri svetle pikice. To pa je tudi vse. Na osvetlitev kazalcev so namreč pozabili.

FANT S ČRNIMI LASMAMI

Založba »Mladinska knjiga« je izdala v zbirki »Knjižnica NOB« delo Sergeja Vošnjaka »Fant s črnimi lasmi«.

Drugo leto bo minilo dvajset let od osvoboditve. V vseh teh letih je izšlo že precej knjig, ki govorijo o naši narodnoosvobodilni borbi. Nekatere so samo pričevanja in spada, jo predvsem v dokumente časa, druge hočejo z umetniško besedo oživiti spomin na tiste dni. Ne samo oživiti. Saj spomin na dolga štiri leta vojne, na okupacijo, na preganjanja živi v vseh nas. Te knjige so namenjene predvsem tistim, ki zdaj rastejo v življenju, da bodo vedeli za žrtve očetov.

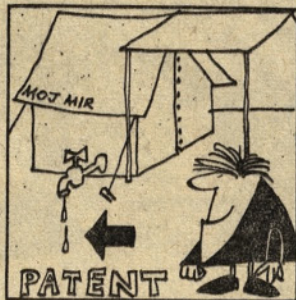
Sergej Vošnjak je napisal štiriindvajset novel, ki so med sabo povezane, vendar so vsaka zase zakrožena celota. Njegov junak je partizan Bučko, mlad fant, ki je takoj po maturi šel v gozdove. Avtor nam popisuje njegovo

VELENJSKI ČUDEŽ

O velenjskih lepota smo že velikokrat pisali. To pot naj se omejimo na to, kako so v Velenju poskrbeli za otroke. Uredili so jim čudovito igrišče, ki ima celo lastno kopališče z lično izdelano prho. Torej prav tako, kot je v pravih kopališčih za odrasle. Le nekaj je, kar moti velenjske otroke. Odgovorni so jim prho zaprli iz bojazni, da bi jo utegnili pokvariti. Zato malčki sprašujejo, zakaj so jim prho sploh postavili, če ne puste, da bi jo tudi uporabljali.

MUHASTO POLETJE

Dve ljubljanski družini sta nedavno tega kupili dva krasna šotora, izdelana v tovarni Induplati Jarše, Oranžno zelena kombinacija, lepa oblika in seveda tudi petinšdeset jurjev, ki jih je bilo treba odšteti, vse to naj bi bilo zadosten pogoj za lep in mračan šotor, ki bi prav nič ne zastajal za kakim inozemskim.

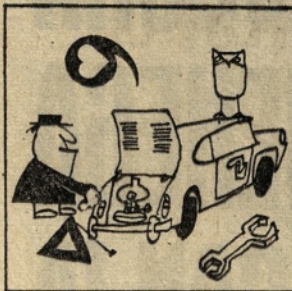

Tako naj bi tudi obveljalo, če bi letos poleti tudi na morju ne bilo nekaj krepke deževnih dni. Taborniki so se namreč pričeli spraševati, če je morda le kakšna razlika med šotorovino in sitom. Šotora sta res imela nepremičljivo dno, žal pa je streha puščala.

RDEČI TRIKOTNIK

Varnostni trikotnik je prekoristen del avtomobilske opreme. Če ga opazimo na cesti pred seboj,

pomeni, da bomo čez nekaj trenutkov zagledali avtomobil z razdrtim drobovjem ali šepasto pnevmatiko. Res pa je neprijetno — posebno še ponoči — če takle trikotnik stoji komaj nekaj metrov pred vozilom. Ni lepo, če je lenoba tisto, kar streže po življenju avtomobilistov, še posebno, če prav tedaj pripelje nasproti avtomobil, ki morda le za (usodni) trenutek zaslepi voznika, ki prehitava.

Torej, če se vam pokvari vozilo in se vam ne ljubi odnesti trikotnika dovolj daleč, se usedite ob stran ceste in skoraj zanesljivo boste v naslednje četrte ure priča poštenemu »rukarku« v vaš avto!

VELIKA SKRB

Naša skupnost zelo skrbi za našaščaj. Starši prejemajo za otroke visoke otroške dodatke, konfekcijske tovarne skrbijo, da mamic nimajo težav z oblačenjem svojih otrok....

Kako lepo je to slišati. Resnica je žal drugačna. Tovarne s konfekcijskim blagom se z redkimi izjemami vztrajno borijo proti temu, da bi izdelovale otroške konfekcije, ker se pač ne splača: preveč truda bi bilo za malo dobička. Tako na primer ni mogoče kupiti niti primernih žabic za enoletnega malčka. Še več, celo dudic z dolgim cuclem ni mogoče dobiti v vsej Sloveniji. Tovarna Ris v Zagrebu je prenehala s to nekoristno proizvodnjo. Dudice naj sesajo samo dojenčki, ki se zadovoljijo z majhnim cuclem. Toda le toliko časa, dokler tudi teh ne zmanjka. Sicer pa je to tako nepotrebna razvada. Če starši ne morejo odvaditi otrok sesanja dudic, mora za to poskrbeti naša iznajdljiva industrija.

je hudo. Kako težko je prvič gledat truplo. Težko mu je bilo tudi, ko so ustrelili Miho, ki je na straži zaspal. Toda čas vojne je neizprosno, ne pozna odtokov, očnica med črnim in belim je ostra. In vendar je bilo tako v črni kot v belini toliko nasprotij, ki so delala črno bolj črno in belo bolj belo.

Avtor se v uvodu sprašuje: »Ali bom tisto naše življenje res zmogel pokazati takšno, kakršno je resnično bilo? V vsej njegovi preprostosti in neizmernosti?«

Morda je prav to največje doseg. Toda Sergeju Vošnjaku je uspelo posredovati nam nekaj toplih, doživljenjskih strani partizanskega življenja, nekaj svetlih, neposrednih likov mladih ljudi, ki so se znašli neizprosno boriti in pogumno umirati, ker so nadvse ljubili in cenili življenje.

EK

ANDREJ ZORMAN

Andrej Zorman je tiste sorte človek, ki »mu žilica ne da miru«. Njegova »žilica« pa je turizem. Saj je direktor visokega občinskega zavoda za pospeševanje in razvoj turizma in gostinstva.

— Naš zavod so ustanovili zato, da spravimo turizem in gostinstvo, ki sta iz dneva v dan pomembnejši panogi našega gospodarstva, iz začaranega kroga, v katerem je obstal. Dela imamo veliko. Gradimo številne turistične objekte, še več objektov imamo v načrtih ali načrte zanje še delamo, pomagamo z nasveti in z investicijami zasebnim gostilničarjem in tistim, ki žele urediti turistične sobe, skrbimo za turistično propagando, izdajamo bomo prospekta...

— Kaj delate zdaj največ?

— Največ dela mi da te dni Rakitna. Tam bo v naslednjih letih zrastle veliko novih turističnih objektov. Ze letos bo narejeno veliko umetno jezero, ki se bo pozimi spreminilo v drsališče, pozimi bodo stekle po pobočjih Novaske gore tudi tri kratke vlečnice, začeli bomo graditi velik bife ob jezeru, preuredili bomo staro gospodarsko poslopje v hotel in restavracijo, kasneje bo zrasel ob jezeru še en hotel, v Rakitni bo treba urediti gostišča in zasebne sobe.

— Kakšni pa so načrti?

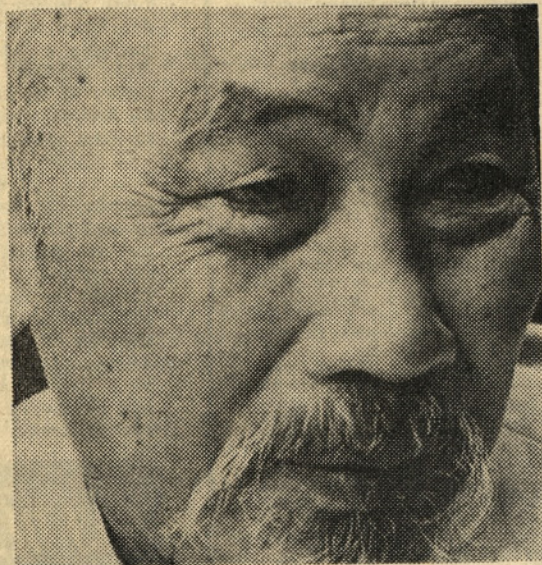
— Teh je veliko. Urediti rekreacijski center na Spici in ob Ljubljani, manjši center pri gostišču »Cad«, urediti turistična območja okrog Turjaka in Iškega Vintgarja, poskrbeti za ustrezno gostinstvo, še to zimo organizirati turistično-informativno službo o prostih ležiščih na našem območju in pomagati, kjer bo treba.

GENO

KAJ DELAJO

VOJNA PREMIŠLJENEGA TVEGANJA

Nedavni dogodki v Tonkinškem zalivu so znova opozorili, da se vojna, ki praktično traja že dvajset let, nagiblje k fazi, ki utegne biti bolj uničevalna od vseh dosedanjih. In vendar je vietnamsko ljudstvo ljudstvo miroljubnih ljudi, moških, žensk in otrok, ki jim je edina skrb, kako pravilno posaditi riž, ga požeti in si napolniti kaščo skromne koče, da bo hrana zadostovala za čez zimo. Toda v tej deželi azijskega jugovzhoda se križa toliko interesov in nastopa toliko elementov, da je dežela že dvajset let v vojni, ki ji ni videti razumnega kraja, interesov in elementov, ki segajo daleč čez nacionalne meje pa tudi čez okvire azijskega kontinenta. Zato je Vietnam postal dežela »premišljenega tveganja«.

Na prvi pogled so dejstva zelo preprosta.

Po drugi svetovni vojni Francija v bivši Indokini ni znala prilagoditi svoje politike novim razmeram. Osvobodilni boj, ki se je iz tega sprostil, je povzročil, da so komunizem in nacionalni interesi Vietnama postali identični.

Pozneje je ameriška politika »zadrževanja komunističnega prodiranja« zamenjala francosko kolonialistično politiko. Toda Američani, takrat pripravljeni na atomsko vojno, so nenadoma spoznali, da niso kos osvobodilnemu boju, da niso kos gverili, ki je v očeh ameriških strategov postala »tajno komunistično orožje proti ameriški atomski moči«. Leta 1961 je Kennedyjev svetovalec Rostow izjavil, »da morajo ZDA najprej pokazati in dokazati Kitajcem, da so jim kos tudi na področju gverile, potem pa se bodo začeli pogajati...«. In tako se vojna v Vietnamu vleče v nedogled, Američani pa vse bolj prevzemajo vlogo, ki so jo pred desetimi leti imeli Francozi.

Situacijo komplicira vrsta elementov, ki so drug od drugega neodvisni, pa vsi sodijo v »vietnamski okvir«:

- želja Kitajske, postati vodilna država v Aziji;
- kitajsko-sovjetski spor;
- ameriški »vietnamski kompleks«, ki je postal element predvolilnih priprav za predsedniške volitve;
- francoska želja po politiki, ki bi bila neodvisna od ameriške, in predlogi, ki so jih v tem okviru dali Francozi glede vojne v Vietnamu.

V sedanjem razvoju krize v Vietnamu so ti zunanji elementi pretehtali nad tistimi, ki so sam začetek vietnamske krize.

Oglejmo si nekaj dejstev.

Tudi najbolj kvalificirani strokovnjaki za vojaška vprašanja se nagibajo k sodbi, da ni mogoče zmagati v vojni proti gverili, če se ne razširi področje operacij izven južnovietnamskih meja. Priče smo namreč paradoksalnemu pojavu: bolj ko se krepí vojaški napor v južnem Vietnamu, bolj je vlada v Sajgonu nepopularna, ne glede na to, kdo je na čelu te vlade. Vsaka krepitev vojaških naporov ima za posledico večje ameriške ingerence v vodenje vojne, to pa direktno žali nacionalni ponos nacije. Vietkong namreč bi je vietnamsko vojno pod poveljstvom vietnamskih oficirjev, medtem ko vladne čete vodijo Američani... Preostanejo torej pogajanja: uveljaviti sklepe ženevske konference ali pa sesti za novo, širšo konferenčno mizo, ki naj bi prinesla nevtralizacijo širšega področja, ne samo Vietnama. Najbolj realna rešitev bi bila seveda nevtralizacija kar najširšega področja: Francija je to že predlagala, v Londonu so molče dopustili tudi tako možnost, v Ameriki pa je vedno več ljudi, ki so prepričani, da bi bil to edini trajni izhod iz krize, ki je veliko več kot vietnamska.

Ali sploh so realne možnosti za nevtralizacijo azijskega jugovzhoda?

Zakoni gverile ne poznajo meja krutosti. Na sliki spodaj: ujetnik vietkongovcu zavezujejo oči, nakar bo sledilo dolgo zasliševanje, brez usmiljenja in brez prizanašanja, kot kaže naša slika levo. Če bo fant, ki čepi v blatu in čuti mrzlo revolversko cev na vratu, priznal ali ne, ga čakata samo dve možni usodi: ali koncentracijsko taborišče ali pa bo voda naplavila njegovo truplo.

Američani odkrito povedo, da je cilj njihove intervencije v Vietnamu zaustaviti tisto, kar imenujejo »kitajsko prodiranje«. Toda tega prodiranja ni mogoče zaustaviti samo z vojaškimi sredstvi, marveč predvsem s političnimi in ideološkimi. Kakšni pa naj bi bili v ameriških rokah politični in ideološki aduti v mejah dežele, ki je praktično ameriški protektorat in ki jo vodi vsak dan bolj osovražena vlada? Politični in ideološki elementi v boju proti »kitajski infiltraciji« bi lahko prišli do izraza samo v geografsko širših okvirih.

Kakšen je ta problem skozi kitajska očala?

Kitajci so se angažirali v Vietnamu z edinim namenom, poglobiti prisotnost ameriških vojaških sil čim dlje od svojih meja. Peking se zaveda, da z morebitno nevtralizacijo južnega Vietnama ne bi kdovekaj pridobil, kajti ameriška prisotnost bi se okrepila na Tajskem, v Maleziji in morda še kje. Strateško bi ostal za Kitajce položaj nespremenjen.

Morda je de Gaulle meril prav na to, ko je govoril o nevtralizaciji celotnega azijskega jugovzhoda, ne samo Vietnama. Jugovzhodna Azija niso samo dežela bivše francoske Indokine, marveč tudi Burma, Tajska, Malezija in celo Indonezija. Na tem področju živi 220 milijonov ljudi; 140 milijonov ljudi tega področja ima vlade, ki so nevtralistično orientirane v tem smislu, da niso povezane v nobenem bloku, oziroma da se zavzemajo za načela aktivne koeksistence. Vse te države bi bile ne-

Pisani interesi na vrtiljaku intrig

Dvajsetletna vojna je pustila za seboj ogromno razdejanje. Pogorišča niso samo kraj groze za prizadete, marveč tudi šola za ameriške »specialne« oddelke (zgoraj). Ko ne bo več posla v Vietnamu, bo vodnik na sliki prav gotovo član ameriške nacistične organizacije! — Vladni oklopni avto (spodaj) v vasi, ki so jo zapustili gverilci.

dvomno zelo zadovoljne, če bi dobile mednarodno jamstvo za svojo nevtralnost. Morda bi nevtralizacijo sprejela tudi Tajska, kajti njen vodilni razred je v zgodovini vedno pokazal neverjeten smisel za prilagajanje trenutnim potrebam; nevtralizacija Malezije ter severnega Bornea pa bi odvrnila nevarnost »direktne konfrontacije« med Kuala Lumpurom in Džakarto.

Nevtralizacija tako širokega obsega bi prinesla Kitajcem tolike vojaške prednosti, da bi zlahka preboleli izgubo direktnega vpliva na Hanoj. Za Američane pa nevtralizacija take vrste ne bi pomenila vojaške izgube: nihče si namreč ne dela utvar glede SEATO in vsi kolikor toliko resni vojaški strokovnjaki štejejo med realne faktorje moči izključno ameriška pomorska oporišča na Pacifiku, na Japonskem in na Filipinih. Prinesla pa bi jim nesporno prednost na političnem področju. Namesto da bi v nedogled podpirali vlade, ki nimajo v ljudstvu nobene zaslombe in ki so samo simbol politične nestabilnosti, bi v bodoče lahko dajali podporo reprezentativnim vladam, katerih cilj bi bila izključno nacionalna neodvisnost. V tej zvezi je vsekakor umestno opozoriti na izjavo senatorja Mansfielda, ki je ob neki priložnosti poudaril, da so politično, gospodarsko in socialno najbolj trdne in za »kitajsko infiltracijo« najbolj nesprejemljive prav neangažirane države azijskega jugovzhoda. Tudi z vidika ameriških interesov torej Washington nima resnih razlogov za to, da bi načelno zavračal misel na nevtralizacijo. Seveda je na dlani, da pred predsedniškimi volitvami tudi tisti vplivni Ame-

Vas je menjala gospodarja. Vladni vojniki so z napalm bombami prepodili vietkongovce. Na obrazih vaščanov se zrcali globok obup, kajti prizori se ponavljajo že dvajset let: eni odidejo, drugi pridejo, nemočno prebivalstvo pa je na milost in nemilost prepuščeno soldateski. Zgoraj: mati z otrokom. Levo: vaščanki opazujeta vladne vojaške, ki preiskujejo njihove borne kočice.

ričani, ki so prepričani, da je nevtralizacija edini izhod, ne žele spregovoriti te besede, ki je v predvolilni mrzlici za eno in za drugo stran ameriškega političnega življenja sinonim za nacionalno ponižanje in prikrit vojaški poraz. Toda po volitvah...

Kaj pa Peking? Ali je Kitajcem do tega, da bi se razgovori začeli takoj, ali pa imajo tudi oni razloge za to, da dialog, ki bo pred ne po predsedniških volitvah.

Gverila v južnem Vietnamu se razvija v korist Vietkonga, toda Američani se pripravljajo na močnejšo intervencijo. Voda Vietkonga bi utegnili pritisniti na Hanoj in Peking, naj pospešita politično solucijo vojne v južnem Vietnamu, dokler se vojna sreča ne obrne v škodo Vietkonga. Toda v tem primeru bi moral Peking dovoliti Washingtonu, da zaigra vlogo močnice, a velikodušne države; jasno je namreč, da ZDA ne bodo nikoli privolile v pogajanja, ki bi nosila pečat vojaškega poraza. Ne pred ne po predsedniških volitvah.

Seveda je to samo domneva, ki bi bila lahko resnična. Ob tem pa je vsekakor treba upoštevati še dva momenta, ki oba vplivata na kitajsko stališče glede razgovorov o problemih jugovzhodne Azije.

Razen Goldwaterja si nihče tako ne želi njegove zmage kot Mao Ce Tung. Če bi Goldwater prišel v Belo hišo, bi se počasni in težavni proces popuščanja napetosti med Moskvo in Washingtonom prav gotovo ustavil, kar bi bilo vsekakor voda na mlin pekinškim politikom in strategom. Razen tega pa bi kitajski

voditelji v takem primeru dokazali, da je bila sovjetska »popustljivost« napačna in da je pravilna njihova nepopustljiva politika; ob tem Kitajci že vidijo, kako bi se sedež mednarodnega komunističnega gibanja avtomatično prenesel iz Moskve v Peking.

Večina ljudi v Ameriki se strinja s tem, da bi Johnson nepopravljivo pogorel na volitvah v dveh primerih: če bi dopustil, da bi bile ZDA ponižane, ali pa če bi zabredel v nepopularno vojno. V zadnjih kitajskih prizadevanjih pa je treba videti tudi željo, da se uresniči eno ali drugo. To je kitajski prispevek za Goldwaterjevo zmago.

Bilo bi seveda napačno misliti, da v Ameriki ni vplivnih ljudi in krogov, ki žele na enak način podpreti senatorja iz Arizone! Teorija o nujnosti, da se razširijo vojaške operacije nad 17. vzporednik, ki jo zagovarja tudi bivši predsednik Eisenhower, je prav tako obolus, ki ga je Pentagon položil na oltar Goldwaterjeve zmage...

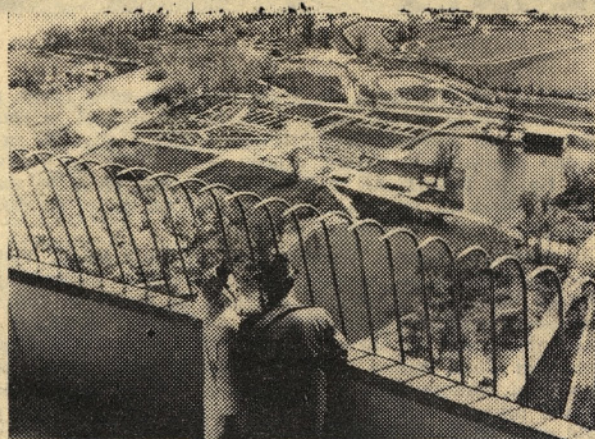
Zelo smo se torej oddaljili od miru željnih Vietnamcev in njihovih riževih polj. Zašli smo v blodnjak obsežne in zapletene igre, v kateri se prepletajo najrazličnejši elementi in v kateri je dovolj en napačen račun, pa se bo sprožil mehanizem, ki bo milijone in milijone potegnil v svoj vrtnec. Dežele, ki niso neposredno zapletene, lahko s svojo moralno in politično težo ter s svojimi sugestijami prispevajo k politični rešitvi problema, preden bi bil storjen napačni korak. **MIRAN SUSTAR**

DUNAJSKI SESTANEK ROŽ

Vse do srede oktobra bo na Dunaju odprta ena največjih vrtnih razstav. Dunajčani so jo pripravili tam, kjer bi najmanj pričakovali: na zamočvirjenem, poplavnem ozemlju med staro strugo Donave in novo, kjer je še pred kratkim bilo kraljestvo komarjev. Zdaj je tu kraljestvo rož in nov kos pljuč velikega dunajskega mesta, se pravi, prostor za rekreacijo Dunajčanov, ki sredi svojega mesta tako pogrešajo zelene površine. Površina za razstavo zajema sto hektarjev in je od centra mesta — vzemimo, da je to Štefanova cerkev — oddaljena samo 4 km. Do razstave peljejo krepke prometne žile za avtomobilski promet, razen tega pa so še nalašč zanjo odprli nekaj tramvajskih linij. Da bi si boljše predstavljali njeno velikost, naj navedem, da lahko posadimo na enem hektarju 100 sadnih dreves, in da bi torej ta razstava lahko bila en sam velikanski sadovnjak z 10.000 drevesi.

Od aprila do oktobra se tukaj vrste cvetlične razstave po letnih časih, razstave vrtov, idealnih domov in pisarn, razstave sadja in sočivja vseh vrst, gojitvenih in zaščitnih ukrepov itd. Gre skratka za neizčrpen program. Ob mojem obisku je name najlepši vtis naredila razstava poletnih cvetlic, dali, rododendronov in acalej pa raznovrstnih lilij in vrtnic, posebej tudi razstava zdravilnih rož.

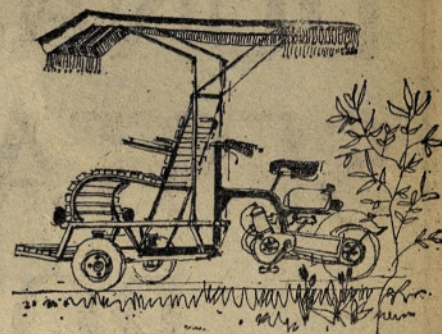
Dr. L. L.

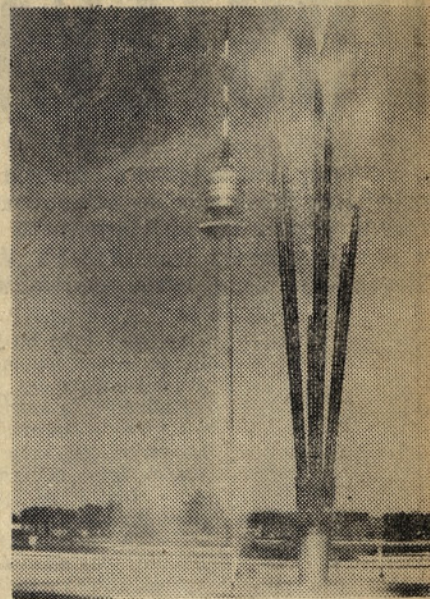
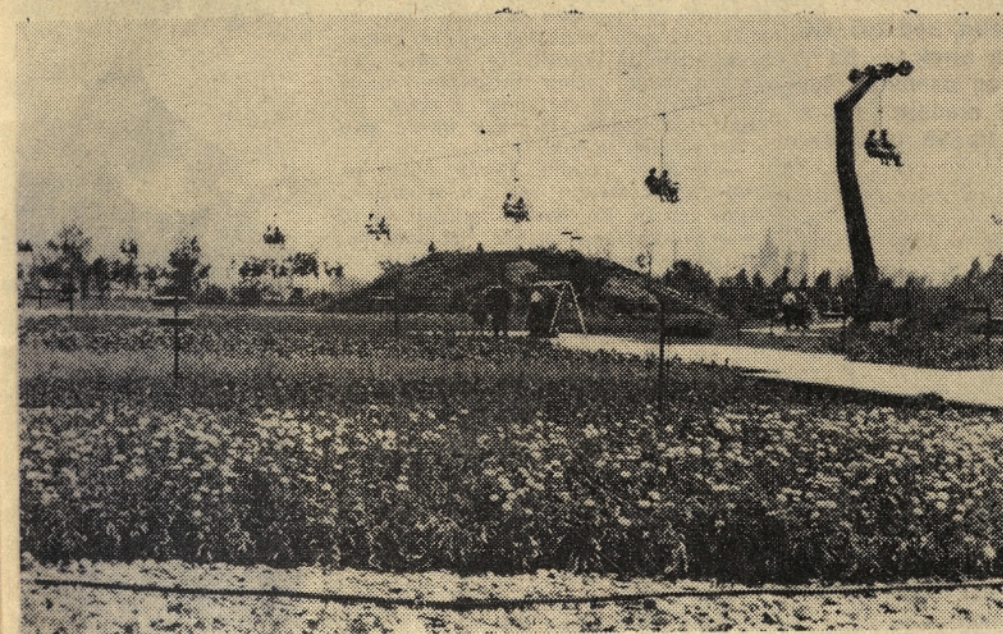
Najlepše doživetje na razstavi so velikanske cvetlične grede, kjer po 100 in več istovrstnih, popolnoma enakih rož pozdravlja obiskovalca, in pa grede, kot jo vidimo na naši sliki: tu v dovršenih kombinacijah dehtijo kamelije in geranije pa netunije in še na stotine vrst drugih cvetlic.

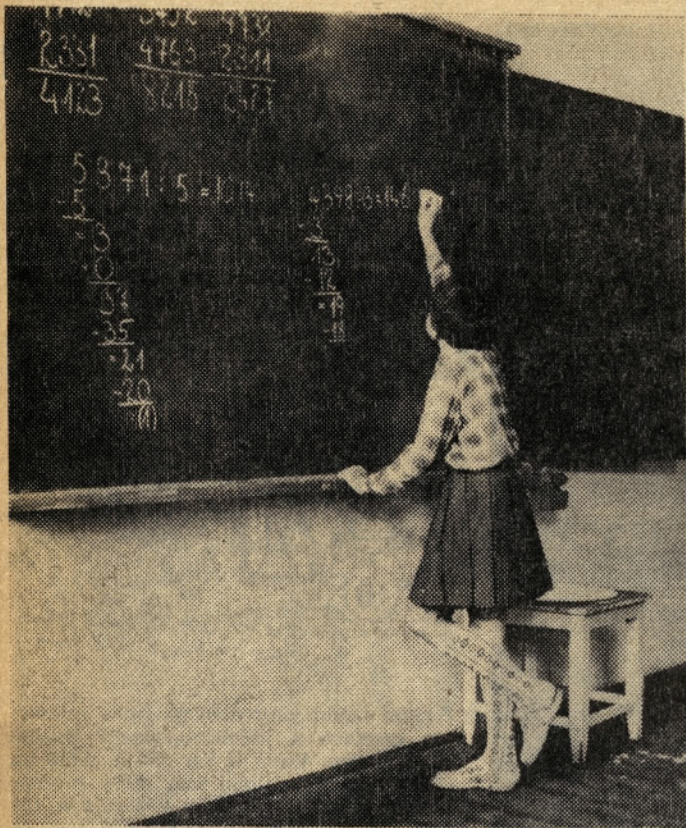
Tak pa je pogled z razgledne terase na stolpu. Jezerca, ki jih vidite, so pravzaprav visoka talna voda bližnje Donave. Arhitekti so to vodo domiselno uporabili za vodomete in vodopadne igre. Porabili so jo seveda tudi za prikaz vodnega rastlinstva.

Z enim samim pogledom pa lahko zajamemo razstavo s takoimenovanega Donavskega stolpa. Visok je kar 252 m, težak pa 17.600 ton. V pritličju ima stolp premer 12 m, v višini 150 m pa se zoži za 6 m. Od tod se začne nadstropja s kavarniškimi in restavracijskimi prostori. Zaključek stolpa tvori 71 m visok drog v jekleni konstrukciji, kjer so radijske, televizijske in meteorološke naprave. Največjo privlačnost predstavljajo prav ti kavarniški in restavracijski prostori, ki se v dobre pol ure zavrtje okoli svoje osi, in tako nudijo obiskovalcu panoramo razstavišča in vsega Dunaja. Stolp je grajen tako varno, da prenese vetrovne sunke s hitrostjo 180 km

Da bi obiskovalcu približali ves razstaveni prostor, so prireditelji poleg prelepih sprehajališč pripravili še ozkotirno železnico, dolgo dobrih 3500 m. Poleg te železnice pa so 15 metrov nad zemljo speljali še žičnico, z nje se vidi vse razstavišča.

JESENSKA POŠTEVANKA

Skoraj četrt milijona ali točneje nekaj nad 245.000 najmlajših Slovencev — šoloobveznih otrok — bo v začetku septembra spet prestopilo prag osnovnih šol v novem šolskem letu 1964/65. Vse srednje šole v Sloveniji pa bodo letos sprejele le 15.400 učencev.

— Naš Viko bo šel pa jeseni že v šolo, se je kar na lepem spomnil oče in vrgel kamen daleč v Savo. Kako čas mineva, kdo bi si mislil, kaj!

— Čez dobre tri tedne bo star natančno sedem let, se je za njim zamislila še mama. Zares, cel fant je postal...

— Kdaj je pa vpisovanje, si se že kaj pozanimala?

— Oh, pogledj, kakšen si! Kaj si spet pozabil? Saj smo ga vendar že spomladi vpisali, se je razhudila mama.

Bilo je skoraj natanko pred štirinajstimi leti. Sedeli smo na produ ob vodi na razgretih kamnih, tam, kjer se Gmeljščica izliva v Savo. Kri mi je silila v glavo:

— V šolo, v šolo... Vsak dan bom odšel od doma, vzel bom torbo, čisto sam... se mi je raznemala domišljaja.

— Kupiti mu bomo morali zvezke, svinčnike, peresnik, računico za prvi razred in berilo, je razmišljal oče in spet vrgel ploščat kamen proti vodi, da je kot žabica poskakoval po drobnih valovih in nazadnje potonil že skoraj pri drugem bregu.

— Zaenkrat bo lahko imel kar svojo torbo, se je domislila mama. Saj je še čisto dobra. Imela sem jo vseskozi v osnovni šoli pa še potem na liceju. Se spominjaš profesorja Medveda, kako postrani naju je gledal, ko si me hodil čakati pred šolo?

— Vsi bodo imeli nove torbe... sem ugovarjal. Cveta ima tudi vodene barvice in čopiče pa šilček in trikotnik, šestilo iz inozemstva in veliko leseno desko.

— Dobro, je dejal oče odločno, bomo videli, kaj zahtevajo. Zakaj bi naprej kupovali razne neumnosti in po nepotrebnem zapravljali denar? Boš že še videl, kako se ga težko zasluži.

— Boris ima tako lepo usnjeno puščico in barvice... Pa ne bom šel v šolo, mi je šlo na jok.

SEPTEMBRSKA POŠTEVANKA

— Borut, prihodnji teden se začne šola. Otrokom bo treba kupiti to in ono: knjige, zvezke, svinčnike... Koliko je kaj na tvojem žiro računu?

— Saj sama dobro veš, koliko. Komaj smo se dobro vrnili z morja, kjer smo do konca izpraznili žepe, pa že spet začnjam. Kaj misliš, da čaram?

— Dobro, Borut, saj veš, šola je šola, to mora biti. Rok in Matejka imata nekaj napol popisanih zvezkov še od lani. Le nove knjige jim bom morala kupiti. Pikica pa gre letoš prvikrat v šolo. Novo torbo bo rabila in nekaj zvezkov pa peresnik in še nekaj drugih malenkosti. Črtasti in karirasti zvezki so po sedem kovačev, to pa res ni toliko. Torbica pa tudi ne velja več kot dobra dva tisočaka. Za vse tri bo deset tisoč dinarjev čez in čez dovolj, če ne celo preveč...

— Kar naprej denar in spet denar. Začeli smo graditi novo tovarno, zmanjkalo je kreditov, pa smo jo morali ustaviti. Kredit je preprosto zamrznil. Zakaj ne bi še šola malo počakala? Kaj niso enkrat nekaj pisali in govorili, če se prav spominjam, da je šolanje brezplačno in da bodo otroci dobili vse knjige in zvezke za stonj? Saj dajeva oba vsak mesec svoj prispevek tudi za šolo.

— Lepo te prosim, Borut, nikar ne igray spet komedije, saj gre vendar za najine otroke. En servisni pregled za tistega tvojega fička izpuštiš, pa bova pokrila tole obvezno investicijo za šolo.

— Skrajni čas je, da enkrat za vselej prenehamo s temi nerentabilnimi investicijami, draga moja. To bi si že lahko enkrat zapisala za uho. Kaj pa je šola drugače kot nerentabilna investicija? Ali otroke danes sploh še nauče kaj drugega kot twist, kdo je najnovejši popevkar in podobne neumnosti. Če bi mi v gospodarstvu tako delali, ne bi nikamor prišli. Kar naprej kakšne novotarije. In to naj bo reformirana šola?

— Šest svinčnikov, šestilo, petindvajset zvezkov, trije trikotniki, čitanka, zemljevid, najlonski ovitki...

— Kaj pa radirka, ati? je skromno dopolnila seznam mala Pikica.

Jožko je dozorel za šolo. Vsak čas bo dopolnil sedmo leto. Z mamo in očetom je ondan prišel iz Grosuplja v Ljubljano. V papirnici Mladinske knjige v konzorciju so nakupili prav vse: knjige, zvezke, torbico, svinčnike. Račun — 4700 dinarjev. Za njim je prišel v trgovino tudi Igor z mamo, ki pojde letos že v gimnazijo. Zanj so prodajalke znosile na pult veliko več zvezkov in knjig ter raznih drugih šolskih potrebščin kot za prvošolčka Jožka. Njegova mama je morala ob nakupu poseči globoko v žep.

NA PRVEM RAZPOTJU

— Povej mi no, kaj naj naredim?, me je ondan vsa obupana ustavila stara družinska prijateljica. Jože hoče po vsej sili naprej v gimnazijo. Nobena prošnja in nobena beseda nič ne zaleže. Pravi, da bo politik ali diplomat. Kaj vem, kdo mu je to vtepel v glavo? Prosila sem ga, jokala sem se, pa nič. Trdovratno vztraja pri svojem. Tako bi rada, da bi šel na tehniško srednjo šolo, kamorkoli, samo da bi nekaj postal. Potem naj gre, če bo imel glavo za študij in če se mu bo še ljubilo, še naprej na univerzo. Vse mu ustreževa. Tako je oblečen kot malokdo, pa noče nič slišati. »Ze vem, mama, kaj hočem,« pravi, »pusti me pri miru.«

— Tehnika ima danes bodočnost, je nadaljevala moja znanka. Poglej Tineta — gradbeni tehnik. In tisti tvoj prijatelj Boris, ki je atomski inženir, kakšen gospod je in kako dobro mu gre. In ti, tudi ti si se kar dobro znašel, saj pravim, saj sem zmeraj rekla, da iz tebe še nekaj bo.

— Kaj naj naredim? Le zakaj bi fant sili naprej v gimnazijo, jaz zares ne vem. Da bo takšna uboga pisarniška para kot moj mož? Kam greš lahko danes iz gimnazije? Na univerzo? V banko, v pisarno za navadnega uradnika, če ne moreš več študirati? Naš Jožek hoče biti meni nič tebi nič diplomat. Kje pa je sploh kakšna taka šola, kjer se izučiš za diplomata, da potem lahko potuješ po inozemstvu, kakor se ti zljubi — lepo te prosim!

— Daj no, govori ti z njim in mu izbij iz glave to neumno misel. Kaj pa ti sti tvoj prijatelj Borut, on je tudi inženir. Kaj ko bi še do njega stopila, da bi vzel mojega fanta v roke in mu dopovedal, kje je danes bodočnost. Ko bi ga vsaj kdo prepričal! Lepo te prosim, svetuj mi, kaj naj naredim?

— Vidiš, takole je, če ima človek otroke. Cele noči sem prebedela pri njem, toliko sem se namučila z njim, da sem ga spravila pokonci. No, to ti je pa sedaj v zahvalo:

— Mama, pusti me. Ti se ne spoznaš na te stvari, hočem biti politik, diplomat...

SOLSKI TRIKOTNIK

— Naš Franci še ne hodi v šolo, toda bere že tako gladko kot radijski napovedovalec, pa seštevava in odštevava, deli in množi, da je veselje videti, je na vso moč hitela sosedu. Čeprav še nima sedem let, ga bomo letos dali v šolo. Je pa odprte glave kot oče. Da bi se le še v drugih rečeh vrgel po njem!

— Kaj pa kaj vaša Majdka, ste jo že kaj naučili? Danes je že tako, draga moja, kdor ne zna vsaj pol abecede in poštevanka do deset, še preden prvokrat prestopi šolski prag, ne prileze skozi prvi razred — in pika, se je razvnela dobro poučena sosedu in končno privezala vrv za perilo na sosedni balkon.

— To je atomsko stoletje, draga moja. Nič ne pomaga, kdor nima vsaj fička in televizije, ne vidi nič, ne ve nič, preprosto ne more s časom naprej. Mi smo se k sreči že popolnoma mehanizirali: pralni stroj, sesalec, hladilnik...

— Moja Majdka je bila ves čas bolj bolehnna, je plašno začela žena na sosednem balkonu, pa je nisem hotela prezgodaj mučiti. Nekaj črk sem jo že naučila, pa tudi šteti zna do 10. Vsega jo pa zares ne morem naučiti doma, nekaj naj pa le še za šolo ostane.

— Ne vem, draga moja, moj je zares izreden talent, ne vem, po kom se je neki bolj vrgel? Da vam rečem, kar naprej tiči v knjigah in časopisih pa bere in čita in piše... Enkrat vam moram zares pokazati, kako hitro piše, če mu narekujem kaj iz časopisa, kar še sama ne razumem preveč.

— Nekateri pravijo, da ni dobro otrok prezgodaj siliti, da se uče, ker se potem v šoli radi polenijo. Vsaj na začetku pouka ne zvedo ničesar, kar bi še ne znali. Potem, kasneje, pa preradi zaoznanostjo... je plašno pripomnila Majdkina mama.

— Oh, kaj ne poveste! je vzklila škodoželjna sosedu...

Nogometna žoga je priletela v zid tik mimo sosedine glave in se ujela v razobešeno srajco. Sosedin Franci se je potuhnil pod balkonom.

— No vidite, takšni so, če jih pravčasno ne zaposlite z učenjem! Moj nikdar ne zbija žoge in jo tudi nikdar ne bo!

Babi sodi med najboljše učenke osnovne šole v Dolu pri Domžalah. Letos pojde že v tretji razred in komaj čaka, da se bo spet začel pouk (desno). Tudi mlada »Tirolca«, doma z Gorenjskega, zvedavo ogledujeta razstavljenе šolske potrebščine v izložbi okusno opremljene papirnice in knjižarne (levo). Role spodaj pa je »ačun« kompletne šolskih potrebščin do poslednje podrobnosti, ki jih bo letos potreboval gimnazijski prvošolec.

Tekst in foto:
NIKO LAPAJNE
in JOZE KOMAN

mladinska

ENIGARH

Številka	Ime	Cena
1	Peta berilo	350.-
1	Angleška vadnica	320.-
1	Spoznavanje narave	580.-
1	Spisanje slovy. jezike	380.-
1	Matematika in geometrija	1.140.-
15	Črtanih zvezkov	150.-
2	brezčrtna zvezka	156.-
2	Karirasta zvezka	169.-
1	Črnilo	120.-
2	svinčnika	55.-
1	tuš	48.-
1	držalo	17.-
1	ročno pero	14.-
2	ekšdelici za barvice	35.-
1	radarza	1.160.-
1	garnitura tempera barvic	101.-
1	šepič	390.-
1	dnevnik	1.000.-
1	kalilno pero	1.366.-
1	aktovka	56.-
2	beleški	38.-
1	kotomar	30.-
20	ovirkov za zvezke	216.-
1	čestilo	230.-
1	milček	53.-
1	lepilo v tubi	47.-
1	ovitek za risalni blok	

PLAČANO

ena 31.8
mladinske kn. ga
Ljubljana - Inova 3

13.475.-

SKRIVNOST LETALIŠČA EL MAZA

„MIKI“
SPOROČA
„MINI“

Po polnoči bi se kralj in njegovi spremljevalci odpeljali s tistim malim tovornjakom na letališče. Britanci, ki tudi sicer niso bili posebno previdni, bi se v prepričanju, da je v letalskih tankih malo bencina, sprijaznili z rahlo spremenjenim časom kraljevega »konjička«... Izjemo ma hoče doživeti v zraku sončni vzhod, bi rekli in skomignili z rameni. Seveda bi jim niti v sanjah ne prišlo na misel, da je na tovornjaku kar precejšnja količina letalskega bencina.

Nekaj ur kasneje — če bi sploh kdo pogrešil staro letalo »Halifax« — bi morala začeti iskati. Bilo bi zamudno, kajti na Bližnjem vzhodu so imeli Britanci in sploh zahodni zavezniki kakih dvajset letališč. Nihče se ne bi domislil, da bi bilo dobro pogledati po nebu nad Sredozemskim morjem, ki bi ga »Halifax« z ubežniki — če bi šlo vse po sreči — takrat že zdavnaj preletel.

„MIKI“ SPOROČA „MINI“

Z besedami »Miki sporoča Mini« se je začela šifrirana radijska brzojavka iz Kaira. V Londonu jo je sprejel šifrer kraljevega poslanstva Petar Savković. Po ključu, ki ga je sestavil notranji minister Puričeve vlade Vladeta Miličević, so v Londonu takoj razvozlati brzojavko.

Petar Savković se spominja, da je bilo tajno sporočilo iz Kaira precej kratko:

»Miki sporoča Mini — Vedno večja negotovost — Morda grem kmalu na dolgo pot — V mislih sem vedno pri tebi — Poljub.«

Ali je brzojavka pravilno razvozlan? Morda gre za tako imenovani dvojni ključ, se pravi, da bi moral naslovljenec uporabiti še eno šifro?

Takšnih brzojavk šifrer na poslanstvu kraljevine Jugoslavije sploh ni kazal Bogljubu Jeftiću, ker pač niso bile namenjene njemu.

Pohitel je v avto. Kmalu potem je potrkal na vrata 104 v drugem nadstropju enega najbolj imenitnih londonskih hotelov. Mehko obložena vrata so se odprla, med podboji je stala gospa srednjih let, dama mikavne zunanjosti in zelo uglajenega vedenja, gospa Aspazija Manos osebo, bodoča tašča Petra Karadjordjevića.

Šifrer je bil dolžan izročiti takšne radijske brzojavke princesi Aleksandri, po smrti očeta, bivšega grškega kralja Aleksandra rojeni hčeri Apsazije Manos in bodoči soprogi Petra Karadjordjevića.

Pri radijski brzojavki iz Kaira se šifrer Savković ni zmotil; ni šlo za dvojno šifro. Bila je ena izmed radijskih brzojavk s sporočilom zaročenca iz Kaira zaročenki v London.

Ali je bila ena takih brzojavk huda napaka Petra Karadjordjevića, ki se je pripravljala na beg iz Kaira v domovino? Kaj lahko bi kdo tretji zasluhlil, kaj utegne pomeniti »dolga pot«...

ALI JE ZAROČENKA VEDELA ZA POBEG?

»Ne spominjam se več, kaj vse je Peter iz Kaira sporočal svoji zaročenki Aleksandri,« nam je povedal Peter Savković, takratni nameščenec kraljevega poslanstva v Londonu. »Med šiframi, ki mi jih je dal Vladeta Miličević pred odhodom v Kairo, je bila tudi ta, namenjena samo za zasebna sporočila princesi Aleksandri. Bila je zelo preprosta, tako imenovana »lunkjičasta« šifra, ki si jo z »bednjakom« lahko prebral. Prepričan sem, da bi strokovnjak najkasneje v treh urah odkril njen ključ.«

Ali je Petrova zaročenka v londonskem hotelu, žalostna zaradi dolge odsotnosti svojega bodočega moža, vedela za misel na beg v domovino? Če pomislimo na izraz »dolga pot«, se vsiljuje mnenje, da je vsaj slutila, če ne prej, pa sredi decembra 1943.

Aleksandra, poznejša kneginja in Petrova zaročenka, po materi se je pisala Manos, je imela v sporočilih, ki jih je kralj pošiljal iz Kaira v London šifrirano ime »Mini«. Sam se je podpisoval z »Miki«. Posnetek na desni je iz leta 1943.

Spodaj: Foto-kopija spominov Aleksandre Karadjordjević, ki so bili objavljeni po vojni v Italiji. Na objavljenem delu faksimila piše Aleksandra, da je vedela o Petrovem načrtu, da bi ukradel letalo in odletel h generalu Mihajloviću v Jugoslavijo.

nuare ad es
Pietro e
nere il gene
Pietro, ch
agognate «
Jugoslavia, u
in Mihailovi
Nel gen
parte i politi
e dall'altra l.

Dokaz za to najdemo na 98. strani njenih zapiskov o takratnem položaju v Kairu:

»Peter in njegova nova vlada sta iz Kaira še nadalje podpirala Mihajlovića. Peter je obiskoval tečaj za pilota. Ko je dobil 'krilca', je celo skušal ukrasti letalo, da bi odletel v Jugoslavijo. Za to norost se je odločil v svojem slepem zaupanju Mihajloviću.«

Konec leta 1943 pa Britanci niso več zaupali kraljevemu vojnemu ministru Draži Mihajloviću.

ZAHTEVA GENERALA WILSONA

V decembru 1943 so dali Britanci »jugoslovanski vojski v domovini« in kraljevemu ministru Draži Mihajloviću še zadnjo možnost. Gre za ultimativno zahtevo komandanta za Bližnji vzhod britanskega generala Wilsona četnikom, naj takoj prenehajo sodelovati z okupatorjem. V dokaz, da upoštevajo zahtevo, naj na dveh krajih pretrgajo glavno nemško prometno zvezo skozi Srbijo.

Brigadir Armstrong, šef britanske misije pri četniškem glavnem štabu, je sporočil Draži Mihajloviću to brezpogojno zahtevo svojega poveljstva.

V Orašju, vasi blizu Pašine ravni, je bila v začetku decembra 1943 nujna konferenca četniških komandantov v glavnem štabu Draže Mihajlovića. O zahtevi zaveznikov so razpravljali general Trifunović »Dronja«, podpolkovniki Luka Baletić, Novaković, Zaharija Ostojić in Mirko Lala-tović ter četniški major Vojislav Lukačević. Predsedoval je vojni minister kraljevske vlade Draža Mihajlović, navzoča sta bila tudi dva Angleža: brigadir Armstrong in polkovnik Bailey.

»Angleži so nepreklicno zahtevali, naj razušimo dva mostova,« je izjavil Draža Mihajlović med zaslišanjem dne 14. junija 1946. »Težave so bile z izbiro krajev, vendar sem zahtevo sprejel. Obljubil sem, da bom storil, kar zahtevajo. Toda kasneje...«

Takole je opisal konferenco četniški poglavar »major« Lukačević na zaslišanju dne 31. julija 1945:

»Draža se je najprej opravičeval, češ da z golimi rokami ne moremo nad Nemce. Odredi na področjih, kjer naj bi razstrelili mostova, bodo kmalu razkropljeni, je trdil. Toda angleški general, šef britanske misije, ni popustil. Bilo je: ali — ali. Potem smo pregledali zemljevide; ustavili smo se ob dveh mostovih čez Ibar in čez Južno Moravo. Ko smo začeli razpravljati o podrobnostih, smo slišali različna mnenja o tem, kaj vse je treba za razstrelitev teh dveh mostov. Segel sem v besedo in rekel, da bom prevzel to dolžnost in da mi zadošča dvesto mož. Draža je odgovoril, da je tisto področje v pristojnosti majorjev Keserovića in Cvetića, ki jima bo osebno sporočil zadevno povelje...«

Ma si sarebbe deciso se la Jugoslavia doveva continuare una Monarchia o diventare una Repubblica. Il suo nuovo Governo del Cairo continuavano a sostenere Mihailovich.

aveva finito il corso di pilota e si era guadagnato le », tentò persino di rubare un aereo per volare in pazzo gesto suggeritogli dalla sua fede e dalla fiducia

o del 1944 Pietro si trovò tra due fuochi: da una nti jugoslavi a Londra. sempre in disaccordo tra loro are Mihai-

ČETNIKI SE RAVNAJO PO SPORAZUMU, SKLENJENEM V „RATNIŠKEM DOMU“

»Jugoslovanska vojska v domovini« ni nikoli razstrelila nobenega mostu na nobeni nemški prometni zvezi.

»Toda kasneje,« je izjavil Draža Mihajlović na zaslišanju dne 14. junija 1946, »kasneje ni prišlo do uresničenja dogovora, mostova nista bila porušena.«

Vojislav Lukačević je med sodno obravnavo proti vojnim zločincem zaključni besedi dne 4. avgusta 1945 podrobneje opisal ta dogodek:

»Nisem dobil ukaza, naj razstrelim mostova. Kdo bi verjel, da so bile to zgolj ukane, da bi pomirili Angleže in jih odpravili s prazno obljubo! Po konferenci nam je bilo rečeno: vsak na svoj teren in nadaljevati delo. To je pomenilo: po starem, kakor dotlej, v boj proti partizanom, skupaj z Nemci.«

Četniki niso kar tako zapravili te poslednje možnosti, ki so jim jo dali Britanci. Četniški glavni štab je že vezala pogodba z nemško obveščevalno službo: sporazum sta bila sklenila zastopnika obeh stranj na pogajanjih v beograjskem »Ratniškem domu«, četniški štab je povezovala vrsta nerazdružljivih niti z okupatorsko upravo v Srbiji, s »posebnim pooblaščenjem« Neubacharjem.

Z odklonilnim stališčem do zahteve generala Wilsona, britanskega vrhovnega poveljnika na Sredozemlju, je četniški glavni štab hkrati izpolnil določila nemško-četniškega sporazuma o vrnitvi kralja Petra v državo pod okrilje Nemcev.

Ena izmed točk v beograjskem »Ratniškem domu« sklenjenega sporazuma je določala, da bodo »četniki jamčili za varnost nemških prometnih zvez.«

Britanski ultimati pa je zahteval prav nasprotno.

PREKINITEV Z BRITANCI

Bill Deakin, britanski polkovnik v sekcijski D-SOE angleške specialne operativne službe na Bliznjem vzhodu, takole pravi o decembrskih dogodkih v letu 1943:

»Mihajlović je odklonil vsakršno akcijo proti Nemcem, celo simboličen napad na železniško progo, čeprav je to zahteval britanski glavni komandant za Sredozemlje... Sklep o prekinitvi z Mihajlovićem je sprejel premier Churchill osebno, in sicer v Kairu decembra 1943. Dne 15. decembra je glavno poveljstvo v Kairu o tem obvestilo brigadirja Armstronga, šefa vseh britanskih misij na Mihajlovićevem ozemlju, in mu ukazalo, naj se pripravi na dokončno evakuacijo.«

Ko je britanski poslanik v Kairu Ralph Stevenson obvestil Purića o sklepu svoje vlade, je bil Purić ves iz sebe.

V rezidenca kralja Petra je premier Purić na ves glas zmerjal Britance. Vpravo kralja in njegovih adjutantov je govoril:

»Če povedati se Draži, to pomeni, nasloniti se na Angleže. Mar nam bodo ti angleški trgovci, ki so zdaj prinali Tita, jutri omogočili vrnitev v domovino?«
»Moj general želve, kaj dela,« je dodal Peter Karadjordjević.

»Ko bi nam bilo mogoče iti v državo... To bi bila za nas edina rešitev!« je Purić ponavljal v dvorcu Galeb paše.

KDO JE VEDEL ZA PRIPRAVE NA BEG?

»Seveda,« obuja spomine takratni adjutant Danilo Zobenica, »seveda sta imela kralj in Purić kup razgovorov na štiri oči. Pogosto je prihajal Petar Živković, razen njega pa se je udeleževal zaupnih razgovorov tudi polkovnik Miodrag Rakić. O kraljevem begu nisem imel niti pojma...«

»Takrat sem bil letalski inšpektor,« nam je v Beogradu pripovedoval Gavro Škrivanić, takratni letalski podpolkovnik. »O kraljevem begu nisem vedel ničesar...«

»Videl sem Ninkovića, ki je prihajal na razgovore s kraljem Petrom,« pripoveduje takratni podpolkovnik Zivojin Radojičić. »Ta podporočnik je bil nekako preveč zaverovan vase, njegova vsiljivost mi ni bila všeč. Zares sem se čudil, kako da sta si s kraljem tako blizu...«

Kdo je vedel za beg, kdo razen skupine kraljevih begunccev?

Po mnogih podatkih se vsiljuje misel, da sta vedela Petar Živković in Miodrag Rakić, seveda pa tudi ministrski predsednik Purić, eden izmed tistih, ki so dali navdih in pobudo zanj.

Živković ni ničesar prikrival, javno je govoril, da se želi kakorkoli vrniti v domovino. Polkovnik Rakić je zmerjal Angleže, hkrati pa je bil zelo zaupen človek kralja Petra.

NASVET RADOJA KNEŽEVIĆA PETRU II.

Razen predsednika emigrantske vlade Božidara Purića, s čigar ustnic ni niti v decembru 1943 izginil tisti izumetničeni nasmehek, se je našel še nekdo, ki je kralju Petru svetoval vrnitev.

Bil je Radoje Knežević, bivši dvorni minister, v decembru 1943 pa vršilec dolžnosti na poslaništvu v Lizboni.

Ni znano, kako se je zgodilo, dejstvo pa je, da je odpravnik poslov na lizbonskem poslaništvu prišel tiste dni do raznih podatkov iz države. Položaj je zbujal zaskrbljenost, četniki so prišli v kritično situacijo. Nič čudnega, če je to vedel Radoje Knežević, kajti Lizbona je bila med drugo svetovno vojno središče vojnških služb, mesto, skozi katero so bili speljani Krnjevićevi in Krekovi kanali prek Švice do Zagreba in Ljubljane. Juraj Krnjević in Miha Krek, stara politika in bivša emigrantska ministra, sta po kurirjih in ob pomoči tujih obveščevalnih služb izvedela marsikaj o dogajanju v domovini.

Decembra 1943 je poslal Radoje Knežević na Petra Karadjordjevića osebno naslovljeno šifrirano brzojavko:

»V teh hudih časih ne mislite na poroko, marveč izkoristite prvo priložnost, ki se vam bo ponudila za vrnitev v državo. To je edino, kar lahko prinese preobrat v našo korist, ob pomoči in podpori generala Mihajlovića.«

»Spominjam se brzojavke s takšno vsebino,« nam je nedavno potrdil tudi Zivojin Radojičić.

Zgoraj: Britanski general Armstrong, šef angleške vojaške misije v četniškem glavnem štabu, s četniškim komandantom »druga ravnogorskega korpusa«, zločincem Rakovićem. Posnetek iz Orašja, v decembru leta 1943. Desno: kraljev adjutant major Zobenica (posnetek je iz Kaira) je pripovedoval avtorju našega feljtona svoje spomine na kraljev načrt bega od Angležev pod okrilje četnikov in Nemcev v Jugoslavijo.

Prihodnjič:

KRALJ POD NADZORSTVOM

Kako je prišel beg na dan? – Kaj pravi Gavro Škrivanić? – Druga varianta »Dvoglavca orla« – Up na »Kugelblitz« – Podporočnik Ninković je pobegnil – Draža razočaran

WILLIAM HARDY

KREPKI PRSTI

V 33. ŠTEVILKI
TOVARIŠEVEGA

NN

Urejeni pikolovski profesor ma tematike je trdno odločen, da spravi s sveta svojo zanikrno ženo. Da bi zamešal sledove, hladnokrvno razprede svojo mrežo. Mirno univerzitetno mesto drži v brezglavem strahu in napetosti. Mlade in nedolžne s peklensko preračunljivostjo vplete v svoj blazni načrt.

Obrnila se je in odšla. Adams se ni zganil. Izvlekel je cigareto in ko si jo je jezno hotel prižgati, mu je vžigalnik zdrsnil iz rok in padel na tla, komaj ped od mesta, kjer je ždel Earl.

Z grozno osuplostjo je opazoval fanta, ki je pokleknil in tipal za vžigalnikom. Malo je manjkalo, pa bi se bila njegova roka dotaknila Earlove noge. Nato je zagodrnjal in vstal. Zamomljaj je nekaj o svoji gospodinji in stopil proti Millerjevi hiši.

Earl je šišal, kako so se vrata s treskom zaprla. Ni se premaknil, slisal je lastno dihanje, ko se je skušal zbrati.

Končno se je splazil izza ograje in se pomikal proti ulici. Vso pot do doma se ga je lotevala groza. Ko je bil spet v svoji sobi, je strgal obleko s sebe. Bila je blatna in površnik je bil raztrgan. V obupu je je skrtačil, kakor je najbolje mogel.

Vrgel se je na posteljo in še vedno trepetal. Odnehati mora! Vsa zadeva, ki se je je lotil, je zmota, ostudna zmota. Ni še prepozno. Poza bil bo na Sarah in na svoj načrt. Šal! Znebiti se ga mora, preden...

Takrat se je spomnil, kakšna je bila videti, ko je stala pri vhodu...

S TRETJIM OČESOM PO SVETU

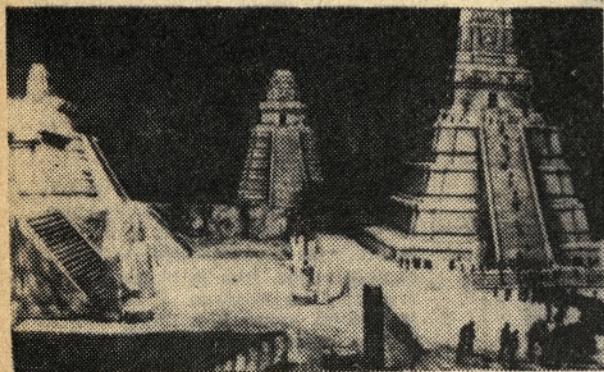
Medtem ko so Inki v Peruju ustvarili velikansko kraljestvo s trdno družbeno ureditvijo, so Maji do konca obdržali sistem mestnih držav.

To pa jih ni motilo, da ne bi dosegli visoke stopnje civilizacije in da ne bi ustvarili svoje avtohtone pisave in sistema računanja, ki še zdaj vzbujata občudovanje.

Najstarejša mesta Majev so bila v Gvatemali. Še danes lahko vidimo tam ostanke starih veličastnih zgradb. Šele pozneje, ko je postala gvatemalska zemlja izčrpana, se je vse ljudstvo izselilo na polotok Yukatan v Mehiko.

Od vseh teh mest je morda najzanimivejše mesto Kopan v Hondurasu. Bilo je kulturni center vseh Majev. V tem mestu duhov prestrezajo radovednega popotnika na vsakem koraku nenavadni spomeniki njihovega prefinjenega okusa in visokih tehniških pridobitev.

Od treh obiskov mi je ostal najbolj v spominu nočni obisk – nočno srečanje.

1 Takšno je po idejni rekonstrukciji bilo pred petnajstimi stoletji mesto Tikal, center Majev. Ko sem ga v severni Gvatemali obiskal, so bile njegove ruševine obkrožene z džunglo. V tistem času sem obiskal skoraj vsa mesta Majev in spoznal vse njihove spomenike. Zdelo se mi je, da bi se brez težav znašel med njimi tudi z zavezanimi očmi.

NOČ S KRALJICO MAJEV

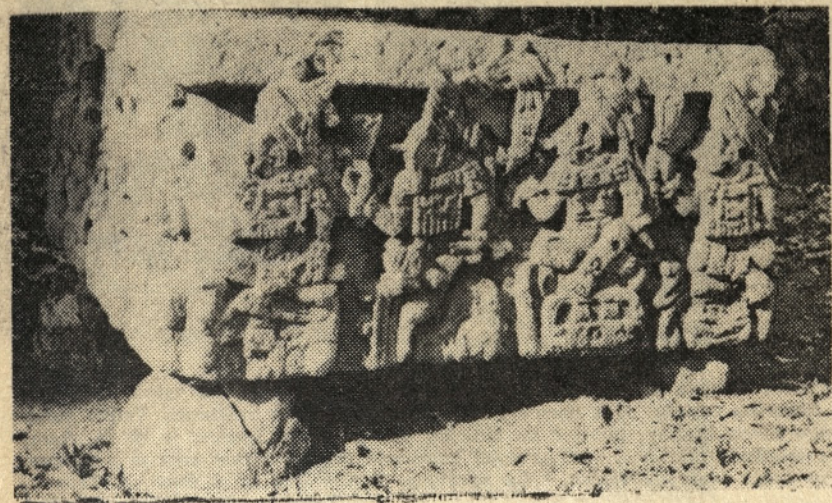
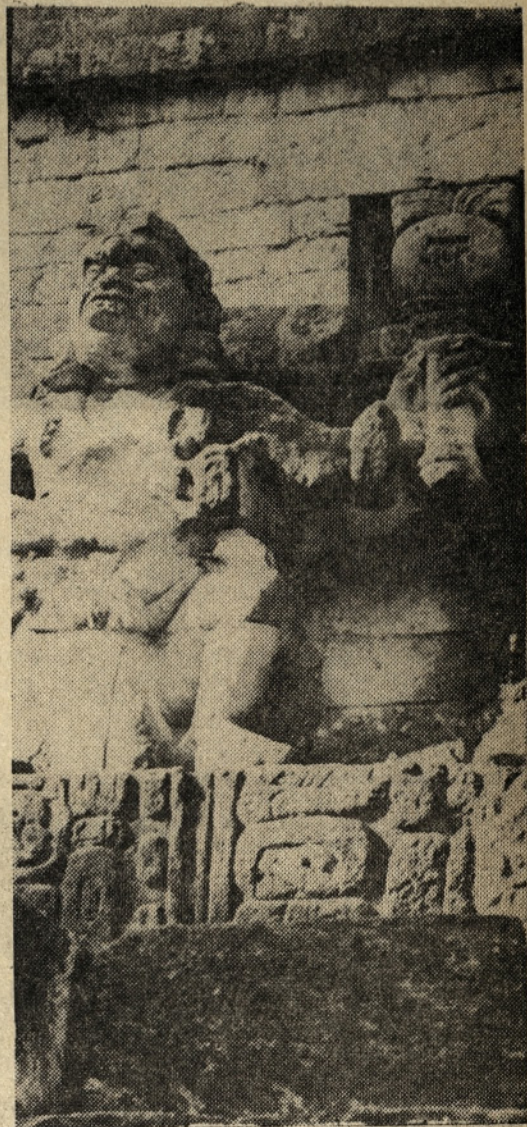
2 Ponudila se mi je priložnost, da to preizkusim. Pred večerom sem prišel v Kopan, nekdanji kulturni center Majev, od koder se je širila kultura po vsem Hondurasu in Mehiki. Pri vходу me je pričakal čuvaj in mi povedal, da je po sedemnajsti uri prepovedan vstop v mesto. Toda naskrivaj sem se mu izmuznil in prišel do »Vrat življenja in smrti«. Tu sem sedel poleg velike lobanje in čakal.

3 V temi, ki me je ščitila pred čuvaji, sem obhodil kraje, o katerih sem prej toliko sanjal. Kakih sto metrov od mojega zatočišča je bila »Zgodovinska fakulteta«. Stopnišče s 67 stopnicami, katerih navpična stran je popisana z zgodovinskimi podatki. Mali Majčki so se v daljnih časih počasi vzpenjali po njih in se učili iz hieroglifov. Zgoraj pa jih je čakal učitelj, pred katerim so morali položiti izpit. Počasi sem se začel vzpenjati, v mislih pa sem bil v tistih časih.

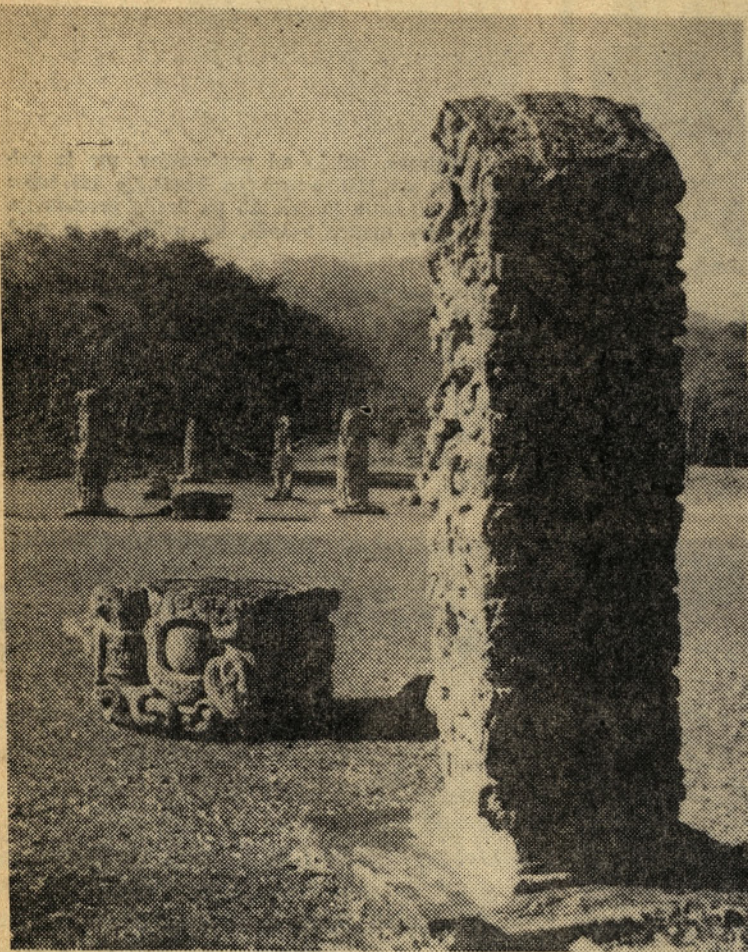
4 »Modrec«, nekdo od profesorjev, me je pričakal na jasi. Sodeč po bradi, je bil tujec v deželi golobradih Majev. Ali pa brada predstavlja samo njegove modre besede, ko prihajajo iz ust?

5 Spotikal sem se ob korenine in z roko otipaval debela in kamenje. Prišel sem pred »Nosilca luči«, ki drži v roki prižgano bakljo. Toda njen kamniti plamen mi ni kaj prida koristil. Hieroglifi pod njim pojasnjujejo verjetno njegovo nalogo. Na žalost pa danes poznamo le tretjino majevske pisave, zato ne vemo, ali je morda tudi ta srednje-ameriški Diogenes iskal človeka z lučjo pri belem dnevu...

6 Na istem trgu sem našel tudi znani »Koledar«. Otipal sem lahko 16 figur predstavnikov raznih mest, ki so leta 722 prišli na prvi »kongres astronomov«. Cilj kongresa je bil združiti razne različne koledarje in ustvariti skupnega. Rezultat tega zasedanja je bil koledar, dovršen kot naš.

NENAVADNI SPOMENIKI MAJEV

7 Nazadnje sem se spustil po blagem pobočju in bil sem tu — na trgu zvezd. Pred menoj je sedemnajst spomenikov z najlepšimi hieroglifi. Pred vsakim spomenikom so žrtveniki najbolj fantastičnih oblik. Zdaj nisem imel več potrpljenja, da bi se pred vsakim ustavil. Hitel sem in jih preskakoval. Eden me je namreč privlačeval z neustavljivo silo. Stal je na drugi strani trga.

8 Stopil sem predenj. Pred »Kraljico Majev«. Drhtel sem po vsem telesu. Kakor da se je v tej poletni mesečni noči uresničil sestanek, napovedan pred mnogimi stoletji. To je edini kip na vsem področju Majev, ki prikazuje ženski lik. Katera ženska je bila to? Od kod je prišla? Kako se je imenovala? Sto in sto vprašanj sem ji zastavil, toda njen odgovor je zamrl na ustnicah, okamenelih od čakanja.

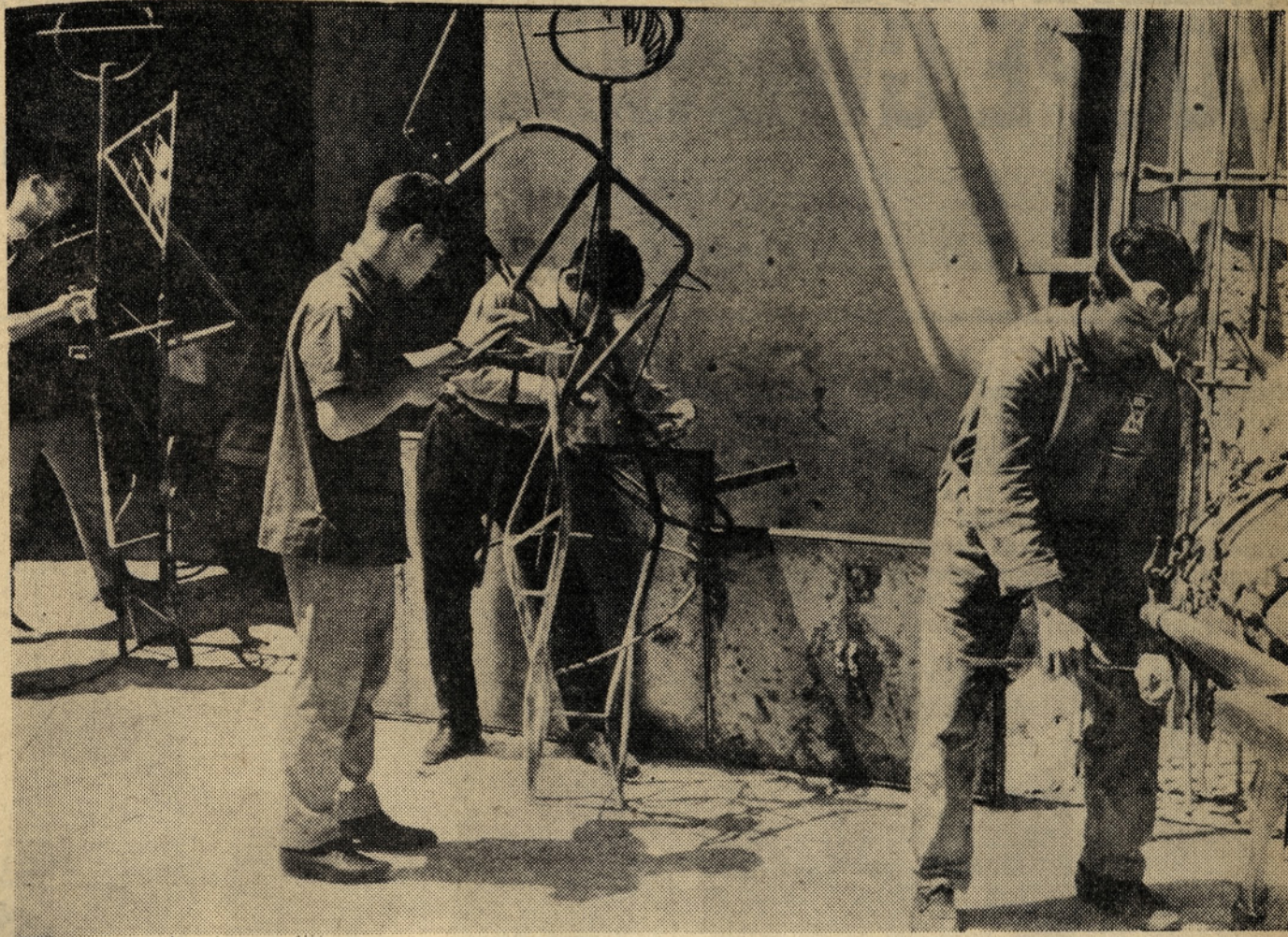

9

Ko sem zapustil kraljico, je skozi veje začela prodirati rdečkasta zarja. Vedel sem, da moram poiskati še en važen kraj. Pod gričkom je bilo »Igrišče za kolkomet«. Da, to ni tiskarska napaka. Niti nogomet niti rokomet, temveč kolkomet. Veliko gumijasto žogo so igralci udarjali s kolki, da bi jo tako zabili v kamnitiprstan, pritrjen na zid. Ko sem prišel na igrišče, je bil že skoraj dan. Od nekod se je pojavil čuvaj. Bal sem se, da me bo oštel. Toda brez besed mi je vrgel gumijasto žogo. Pričakal sem jo s kolkom. On prav tako. Na robu igrišča sva si zamišljala prince in druge dostojanstvenike, kako opazujejo najino igro in si šepetajo. Toda — le listje je trepetalo v blagem vetru.

Tekst in slike: TIBOR SEKELJ

PASTIRJI IN ABSTRAKтна UMETNOST

Vaški kovač pomaga nekaterim učencem variti zveržene cevi. Zdi se, da so se mladi pastirji hitro navzeli površnih pravil o abstraktni umetnosti. Morda se bodo pri tem naučili vsaj varjenja, če že ne bodo prodali svojih mojstrovín. —

Fant rezlja kos lesa. Sola v Grammichelu je edinstvena, bodisi zaradi svojih učencev bodisi zaradi načina poučevanja.

Na Siciliji je ljudska obrt še vedno zelo razširjena. Pisani vzorci in živahne barve spominjajo na čase, ko so otok zasedli Arabci. Izdelovanje raznih okrasnih predmetov se je vrstilo iz roda v rod, mlajši so podedovali skrivnosti starejših.

Toda časi se spreminjajo in tudi starodavna umetnost se mora prilagoditi novim razmeram. Tradicionalne oblike se umikajo novim vplivom. V mestecu Grammichele v pokrajini Caltagirotte imajo posebno šolo za umetno obrt. Ustanovili so jo po vojni, oziroma takrat jo je siciliska vlada priznala. Med njenimi podporniki je bil tudi baron Sinatra, daljni sorodnik slavnega pevcá.

Obiskuje jo osemdeset fantov in deklet, ki so do nedavnega pasli ovce po bližnjih hribih. Nimajo nobene izobrazbe, razen obveznega šolanja do štirinajstega leta. Sedaj pa spoznavajo skrivnosti abstraktné umetnosti. Zavrgli so tradicionalne oblike in vzorce ter se zgledujejo po delih slavnih abstraktnih slikarjev in kiparjev. Naprej rezljajo, slikajo in oblikujejo kipe po modelih, kasneje ustvarjajo sami. Pri rezljanju jim pomaga mizar, variti cevi in železje pa jih uči vaški kovač. Mnogi med novo pečenimi umetniki so njegovi bivši vajenci. Poleg slik in kipov izdelujejo še keramiko in tkanine z abstraktnimi vzorci.

Vsako leto prireditjo razstavo kar na ulicah mesteca. Starejši se čudijo nenavadnim oblikam in zmajujejo z glavo. Mladi pa upajo, da bo koga le zamikal kip ali slika. Življenje v hribih je trdo. Morda jim bo umetna obrt odprla vrata v svet.

Vprašanje je, ali je njihovo nagnjenje pristno. Ali jih vodi pri tem samo večja želja po denarju? Lahko je osvojiti nekaj osnovnih načel te ali one umetnosti, teže ji je vdihniti življenje.

NEŽNA ROČICA GOSPE GWENDALYN

LONDON JE DRUGAČEN

Kensington, ki je še dandanes eden najlepših in najmenitnejših okrajev Londona, je bil vseh že kralju Williamu III., ki si je tam kupil palačo in si jo dal preadaptirati. Sredi Kensingtona je prebival njega dni tudi gospod Thackeray, ki je prav tu napisal *Semenj nečimrnosti* in tu si je izbral prebivališče tudi gospod Charles Maurice de Talleyrand – Perigord, da ne omenjamo gospe Campbell in gospoda Bernarda Shawa. Znano je tudi, da ima Kensington pol ducata muzejev, najlepše trgovine in najvišje najemnine. Manj znano pa utegne biti, da uraduje sredi Kensingtona tudi gospa Gwendalyn...

Zdaj pa še striženje zalizkov, kar je pri psu, priznajte, prav tako važno kot pri človeku. »Pudlom bolj pristoji nekoliko širša linija gobčka, medtem ko je pri pudlicah treba poudariti nežne in ozke linije.«

In pa krempljčki! »Pravilno pristrženi kremplji dajo psu občutek gotovosti. Saj vam rečem, polovica nervoz pri psih izvira prav iz tega, ker so psi slabo negovani in se ne počutijo dobro v lastni koži...«

Se en pogled, preden nadaljujemo! »Hrbet, no, to že kar gre. Malo skrajšati za vratom in pa seveda na bedrih. Kar precej pa bo treba stanjšati na notranjih straneh in izravnati na bokih. Od kolen navzdol seveda čimbolj. To je ravno tisto, kar daje pudlu svoj čar.« Sicer pa pravi gospa Gwendalyn, da je treba vsako pričeško prilagoditi osebnosti psa. Člipo, po njenem mnenju, ni ne »športni« in ne »nežni« tip. Poiskati je torej treba zlato sredino...

Kensington Poodles je edini lepšni salon v Londonu, ki je namenjen le pudlicam in pudlom. Na sliki desno: reklamna tabla s fotografijami nekaterih najbolj uspešnih krea-
cij gospe Gwendalyn.

VSE O KENSINGTONU IN TAMKAJŠNIH PUDLIH...

Skozi Kensington pelje prav po sredini Kensington Road, ki se začne pri kasarnah Kraljičine garde in drži lepo naprej — dokler se na vsem lepem ne spremeni v Kensington High Street.

Torej, prav tam, pravzaprav neka' korakov naprej od mesta te prelevitve, pa se nahaja ena od važnih kensingtonskih ustanov, olepševalni salon KENSINGTON POODLES, ki nudi frizerske in kozmetične usluge kensingtonskim psom, pardon, ne vsem kensingtonskim psom, pač pa le pudlicam in pudlom.

Se korak, dva in tu so vrata s tablo KENSINGTON POODLES, sprejemnica, ki je obenem tudi čakalnica s fotelji, kanapejem, pisalno mizo in telefonom in če pokukamo še tja zadaj, za rožasto zaveso salon kot tak, s kado za kopeli, z bojlerji, električnimi sušilci, škarpami, brivskimi stročki, krtačami, pedikerskimi kleščami, omaricami, z ducati stekleničk in škatlic, kar vse sodi k sodobni pasji negi.

Aha. Prej seveda pokličite po telefonu številko Western 8342. Vsi sestanki v salonu morajo biti namreč dogovorjeni vnaprej, kot je, roko na srce, prav in kot je navada tudi pri nas, vsaj v boljših lokalih.

Ura je devet, odprem vrata, zazvoni in izza zaves pride gospa Gwendalyn, v roki ima PRIROČNIK ZA NEGO PSOV in je presenečena, ker sem prišel brez pudla. Ko ji pojasnim, da pudla slučajno nimam s seboj, sede gospa Gwendalyn k telefonu in povabi naslednjega klienta, Clica, ki je sicer na vrsti šele ob enajstih in ki lahko zdaj pride na vrsto takoj.

»Je Clico doma? Še ni šel na sprehod?«
Clico je doma in bo prišel vsak čas.

»Dobro vzgojen kuža je ta Clico.«

Torej Clico pride v spremstvu sobarice gospe Finch, zabevska, dobi bonbonček in se rutinersko zavihti na mizo. Gospa Gwendalyn si ga najprej ogleda od vseh strani, ugotovi potrebne posege, ga položi v kad, zalije s toplo vodo... Pardon, prej še sredstvo za mehčanje vode.

»Zelo važno! Trda voda ni dobra za ko-pel.«

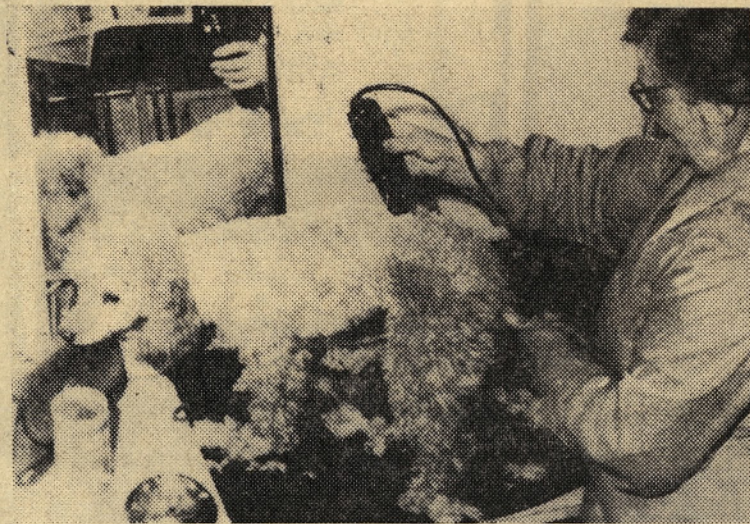
Sledi šampon s limoninim vonjem Znamka (FRENCH OF LONDON) in nekaj kapljic kokosovega olja.

»Clico ima občutljivo kožo, veste, in sam šampon bi mu jo preveč izsušil.«

Izpiranje s toplo vodo, spet sredstvo za mehčanje vode, frotirka in električni sušilec.

»Delate sami?«

»Sama, dragi gospod. Težko je dobiti prave ljudi za to delo. Ne najdeš zlepa človeka, ki ima pse rad in ki ima potrpljenje. Saj sem imela pomočnico, ki je vedno govorila »Tako imam rada pse!« pa to ni bilo res. Ne maram ljudi, ki so s psi grobi in nervozni. Sicer pa so tudi psi nervozni. Največkrat prav tisti, ki so ves dan prepuščeni sobaricam in sploh osebjem. Prav gotovo jih marsikje tepejo. Priden Clico, priden. Vseh šest dni mi pripeljejo starega pudla. Tukajle prav blizu, takoj za

Na tem mestu se opravičujemo ker nismo mogli v našem skromnem prikazu bralcem predstaviti tudi pasjih salonov, namenjenih izključno raznim drugim pasmam. To pa bomo storili takoj, ko se bo pokazala potreba po tovrstni specializaciji.

cerkvijo. Gospa poje v operi in je malo doma. Ločila se je od moža, ni dolgo tega. Tudi on je nekje pri gledališču, pravijo, da zdaj stanuje, on, veste, saj razumete, z nekim plesalcem, tudi od gledališča ali od opere. Tega pudla sobarica tepe. To vem zagotovo, to čutim. Kar trese se, ko položim roko nanj. Vselej ga pustim malo počakati in mu dam prej tableto za pomiritev. TRANQUAPET, tamle je stekleničica. To ga pomiri in se potem manj boji...«

Še malo pudra (znamka CVETLICA IZ SANJ) in gospa Gwendalyn se loti Clica s škarpami.

Klip, klip, klip, klip... Clico zdeha...

»Najemnina je 30 funtov, potem še voda, elektrika, plin. Stroški so veliki.« pravi gospa Gwendalyn. Pravkar striže Clica po bedrih. Clico cvili.

»Žgečka ga. Sicer pa je Clico priden. Hoteli so ga kastrirati, pomislite, pa sem pregovorila gospo Finch. Ona le redkokdaj pride z njim sem. Bolna je. Pravijo, da hudo... To je že od sile, kaj vse počno z ubogimi psi. Kastrirajo jih, režejo jim uhlje in repe in zdaj, človek bi ne verjel, jim celo operirajo glasilke, tako da pes sploh ne laja več. Nikoli več. Vse življenje ostane mutec. Sicer pa je Clico zdrav, samo malo nervozen je, prav malo, ali ne, Clico?«

Clico molči.

Drrr, drrr, drrrr, poje električni brivski stroček po Clicovem hrbtu. Kostri se koma' poznajo. Res mu ne gre slabo, kot kaže.

»Tukajle se mu še malo pozna rob zimskega plaščka. Plašček v izlozbi? Ne, ne, to je ostalo od prejšnjega lastnika tega salona, ki je prodajal tudi pasje plaščke, copatke, galoše in drugo opremo. Potrpi še malo, Clico, vem, da si utrujen...«

Takoj se vidi, če ima pes pozimi in po deževnem vremenu galoše ali ne. Tačka je lepo na suhem, sicer pa vlaga med kremplji strašno škoduje. Vidite, tukajle je treba vse tole ostriti, vso to dlako med krempljčki, ali ne, Clico? Priden Clico! Na bonbonček, seveda, bonbonček za Clica. Dobri so ti bonboni. Čokolada s kostno moko in vitamini. Veterinarji jih priporočajo in psi jih imajo radi. Zakaj je pudlov čedalje več? Zaradi tega, ker jim dlaka ne izpada, seveda. Pudli nikoli ne menčajo dlake, tako kot ovce. Pudel nikoli ne pušča dlak po preprogah in pohištvo in, vidite, zdaj ko je tako težko za sobarice in osebe, ljudje sploh raje kupijo pudla kot pa foksterierja. Niste vedeli? Res ne?«

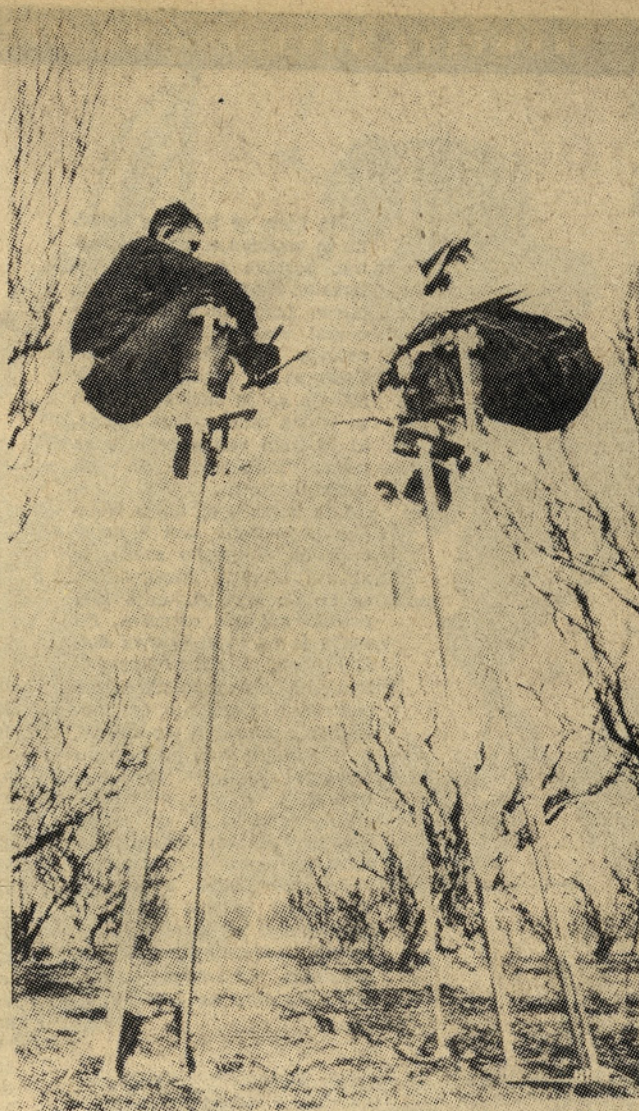
Ura je 11.45.

»Koliko računam? Za Clica 35 šilingov, manj ne morem.«

Sicer pa bodočnost pripada pudlom...

TEKST IN SLIKE: JOZE BELIN

DOLGONOGO AMERIŠKO SADJARSTVO

Sadno drevje noče roditi kar samo. Mnogo obrezovanja, škropljenja in druge nege zahteva, da potem vrže nekaj dobička. Posebno v Ameriki, kjer morajo biti sadeži popolni in enaki, kot bi jih naredili na tekočem traku v tovarni. Problem, kako priti sadnemu drevju do živega z vseh strani, sta v Kaliforniji prav po svoje rešila Wayne Deming in njegov sin Douglas. Naredila sta si dolge hodulje, vsako sestavljeno iz treh aluminijastih palic, ki jih spodaj zaključuje nekak krožnik, da se konice ne ugrezajo v zemljo. S svojim originalnim pripomočkom sta skrajšala čas za nego plantažnega breskovega nasada za polovico. Pri obrezovanju se jima ni treba več plaziti po drevesih in prenašati lestev sem ter tja. No, čisto se lestvi le še nista mogla odpovedati: potrebujeta jo vsaj tedaj, ko ležeta na svoje dvometrski hodulje. Postala sta prava akrobata; z dolgimi koraki kaj hitro pregledata plantažo, porežeta tu vejico, poškopita tam leglo sadnih škodljivcev in si na koncu privoščita še zaslužen počitek — seveda tudi na hoduljah.

Na njem je bilo vse banalno in vsakdanje: starost srednja, postava srednja, oči neizrazite. Rudolf Roessler, imenovan Lucy, bi globoko razočaral vsakega novinarja ali avtorja vohunskih romanov. Toda za to vsakdanjo zunanjostjo se je skrival živahen in buden duh tajnega agenta, ki je imel velike zasluge za poraz Hitlerjevih čet na vzhodni fronti.

Dva tedna prej, ko je Nemčija presenetila svet z napadom na Sovjetsko zvezo, je »Lucy« obvestil Moskvo, da se bo ob zori 22. junija 1941 pričela splošna ofenziva. Po radiu je na tajni valovni dolžini poslal šifrirano sporočilo o vseh podrobnostih: o koncentraciji in gibanju čet, o glavnih položajih ter točkah, ki naj bi jih Rusi po mnenju Nemcev najbolj zagrizeno branili.

Zelo verjetno je, da je bil Roessler najbolj obveščen in zanesljiv agent sovjetske obveščevalne službe v Evropi. V varnem zavetju švicarske nevtralnosti je ta možiček izbrskal največje skrivnosti nemškega vrhovnega poveljstva. Verjetno ne bomo nik-

ČLOVEK, KI SE JE IMENOVAL LUCY

dar zvedeli, kako se je dokopal do tako pomembnih informacij. Mož, ki so ga imenovali »Lucy«, ker je deloval v Luzernu, je bil in je sam svoj gospodar.

Rudolf Roessler je bil nemški Žid; preden je prišel Hitler na oblast, je bil zelo vidna osebnost v berlinskih gledaliških krogih. Nastop Tretjega Reicha mu je uničil kariero in Roessler se je zašel v Švico, kjer je delal kot dopisnik raznih tujih listov.

V Luzernu je slučajno srečal starega znanca, nekega Schneiderja, ki je delal kot prevajalec v mednarodnem uradu za delo, in ki je postrani delal kot obveščevalec in dopisnik Kominterne ter sovjetske obveščevalne službe.

Schneider je zvedel, da je Roessler vojni dopisnik raznih švicarskih in norveških listov in da je dobil dovoljenje za bivanje v Švici pod pogojem, da je zbiral za švicarski glavni štab podatke o nemški vojski. Schneider je takoj spoznal, kako pomembni bi bili lahko dragoceni Roesslerjevi podatki za Moskvo, zlasti še, če bi se hitlerjanska Nemčija, opogumljena od zmaga v Evropi, odločila, da stegne lovke tudi po Sovjetski zvezi. Previdno je ponudil Roesslerju, da bi si lahko znatno povišal dohodek, če bi prodajal svoje informacije sovjetski obveščevalni službi.

»To vas nikakor ne bi oviralo pri vašem delu za švicarski glavni štab,« ga je spodbujal. »Nasprotno, to bi bila za vas odlična zaščita. Nič drugega ni potrebno, kot da poskrbite, da kopijo vaših po-

ročil dobe tudi sovjetske oblasti.«

Roessler je sprva nekoliko okleval, naposled pa je vzkliknil: »Velja, vendar pod enim pogojem. V Moskvi ne smejo nikdar zvedeti mojega imena. Posređoval vam bom vse svoje podatke, toda če boste izdali moje ime, bo našega sodelovanja konec. Se razumeva?«

Štiri leta, od 1941 pa do Hitlerjevega padca v maju 1945 sta Roessler in Schneider strogo spoštovala svojo tiho pogodbo. Šefi sovjetske obveščevalne službe v Moskvi kakor tudi Allan Welch Dulles, šef tajne ameriške obveščevalne službe v Švici so poznali le njegov psevdonim »Lucy«.

Spočetka so bili do anonimnega agenta, ki je hotel za vsako ceno ostati v senci, zelo nezaupljivi. Spraševali so se, ali ne gre za dvojnega agenta, ki so mu nacisti poverili nalogo, da je dajal natančne podatke Kremlju. Toda ti dvomi so se kmalu razpršili, zakaj »Lucy« je redno pošiljal sveže podatke na le o sestavi in moči nemške kopne vojske, ampak tudi Luftwaffe, znanstvenih načrtih proizvodnje raket ter vsem stroju nacistične vojske. Ruskemu vrhovnemu poveljstvu je priskrbel podatke o letiščih bombah mnogo prej, preden so poletele nad Anglijo. Tako pomembni podatki so lahko prihajali edino iz švicarskega Oberkomanda der Wehrmacht. »Lucy« je imel očiten prost dostop do skrivnosti Wilhelmstrasse in Bendlerstrasse.

Kolikor je znano, je bil Roessler edini agent, ki ga je

Najbolj iskana gramofonska plošča

sovjetska obveščevalna služba sprejela brez preizkušnje. V zameno za podatke, ki jih je pošiljal, je dobival 7000 švicarskih frankov mesečno, razen tega pa še posebne nagrade. S svojimi natančno preverjenimi informacijami, ki so prihajale iz samega srca Reicha, je ogromno prispeval k bliskovitim uspehom Sovjetov na vzhodni fronti ter h končnemu porazu hitlerjanskih čet.

S prekinitvijo sovražnosti v Evropi pa Roesslerjeve kariere še ni bilo konec, čeprav ni več delal za Moskvo. »Lucy« je ostal v Luzernu, kjer je vodil neko reklamno agencijo, s čimer si je ustvaril odlično kritje za bolj skrivne dejavnosti in pričel je iskati novega »klienta«. Kmalu ga je tudi našel, to pot Češkoslovaško. Organiziral je obveščevalno službo, ki je pošiljala češki Tajni službi podatke o ameriških in angleških okupacijskih četah v Zahodni Nemčiji in o zavezniških silah na Danskem.

Roesslerjev pomočnik v tej novi zadevi je bil švicarski novinar Xavier Schnieper, ki je imel vlogo dopisnika in kurirja. V letih od 1947 do 1953, ko je oba aretirala zvezna policija, je pomočnik češkega vojaškega atašeya v Bernu dobil približno 160 poročil. Ta poročila, ki so bila posneta na mikrofيلمu, so skrivali v figah ali v kozarcih medu.

Nemara se zdi čudno, da se je ta odlični tajni agent uspešno izmikal aretaciji vsa leta med vojno, nato pa je padel v roke policiji osem let zatem, ko so topovi utihnili. Vsekakor ga tudi tedaj ne bi bili zalotili, če jim ne bi pomagal slučaj.

Roessler je namreč poslal dva mikrofيلمu v kozarcu medu na neki naslov v Düsseldorfu, kjer bi jih moral dobiti neki sodelavec češke tajne službe. Toda povsem slučajno je prišel odpret poštarju, ki je prinesel zavoj, neki neznanec, ki ni ničesar vedel o kurirju, ki mu je bil med namenjen. Ta zavoj ni hotel preveriti, poštne oblasti so ga poslale nazaj v Luzern.

Običajno švicarske oblasti ne bi imele nikakega vzroka, da bi se posebej zanimale za vsebino kozarca medu, ki je bil poslan na napačen naslov. Vendar pa so tokrat pričele nekaj sumiti. Morda za-

to, ker se je neki uslužbenec spomnil, da je bilo v Düsseldorfu poslanih že nekaj kozarcev medu, ki so bili verjetno sprejeti.

Odrpi so torej inkriminirani kozarec ter našli v njem dva mikrofيلمu: na enem so bili načrti letališč R. A. F. v Westfaliji.

Roesslerja in njegovega sodelavca Schnieperja so aretirali ter ju obtožili vohunstva za zahodne sile. Roessler je zavračal obtožbe: izjavil je, da njegovi podatki niso tajni ter da jih je zvečine dobil v raznih člankih po časopisih; priznal pa je, da ima približno 20.000 izrezkov iz zahodnih časnikov.

Vendar se sodišče ni popolnoma zadovoljilo s to njegovo razlago. Roessler in Schnieper sta prišla novembra pred posebno sodišče. Med dvodnevno razpravo, ki je bila v mestni hiši v Luzernu, je Roessler izjavil petim sodnikom, da ni delal »proti nobe-

ni državi ali ljudstvu, ampak proti ponovni oborožitvi Nemčije«. Ko pa je državni tožilec dr. Otto Haennix zahteval zaporno kazen šestnajstih mesecev ter izgon za najmanj pet let, se je sicer

hladnokrvni Roessler razjokal.

Toda sodišče se ni strinjalo s tako strogo kaznijo. Kljub temu, da so Roesslerja spoznali za krivega vojaške špijonaže za Češkoslovaško na škodo Velike Britanije, Združenih držav, Francije, Danske in Zvezne republike Nemčije, so ga obsodili le na eno leto zapora. Tudi tožilecvi zahtevi, naj bi Roesslerja izgnali, niso ugodili. Xavier Schnieper pa je bil obsojen na devet mesecev zapora.

Pravzaprav je razumljivo, da je Roesslerja doletela razmeroma mila kazen. Švicarska tajna obveščevalna služba namreč ni pozabila, da ji je med vojno stalno pošiljal podatke o nemških načrtih v zvezi s Švico, hkrati pa je preverjal številne podatke, ki jih je tajna služba dobivala od drugih obveščevalcev.

Zadevo je hotela spraviti na dan švicarska zvezna policija, kar pa je prav tako razumljivo, saj mora Švica zaradi svoje nevtralnosti paziti, da njeno ozemlje ne postane lovišče za razne obveščevalne službe.

Posebnost italijanske boutique AVAGOLF iz Milana so pletenine in med vzorci letos šah.

BIKI je predstavila v Firencah zanimive športne modele, posebnost so nogavice.

ENZO je mlad italijanski kreator, ki je pokazal med kolekcijo tudi kariraste plašče.

JOLE VENEZIANI kretira z modo okoli 1930, plašči so ozki, ovratniki pa krzneni.

Termometer si je izbral za najvišjo letošnjo poletno alpinistiko teden italijanske visoke mode; z vrha šestintridesete stopinje je zadovoljno opazoval toplo florentinsko panoramo in mrzlo moderamo, ki so jo naslikali umni italijanski kreatorji za jesen in zimo 1964-65

FLORENTINSKA MODERAMA

Panoramo poznate z razglednic, če že ne osebno. Srebrni Arno, romantično škatlasi Ponte Vecchio, ponosna Signoria, slikoviti slamnati trg, barvasti Duomo, renesansa na vsakem koraku. Z vrha šestintridesete termometrijske stopinje se razgled malo spremeni: Arno je svetlo zelena luža, mimo renesanse in zlatarn na Ponte Vecchio lezejo potne ameriške dijakinje z odprtimi slovarji v rokah, kratkohači Prusi ližejo pred Michelangelom sladoled, bolj kot vsa umetnostna zgodovina pa so v časteh redki bari, peščica najdražjih hotelov in Upim, kjer posuši mokro srajco sladka »aria condizionata«.

Tudi visoka moda je imela letos za okvir visoko temperaturo. Do roba napolnjena bela dvorana v palači Pitti si je šest dni pahljala mokre obraze, bogati kupci in manj bogati novinarji so se pritoževali v jezikih petih kontinentov nad pretirava-

njem sonca in živega srebra, na odru pa so bili medtem veliki manevri 3.000 modelov italijanske visoke mode, toplih oblek zoper jesenski veter in zimski piš, zoper veselje in tegobe hladnih dni, zoper megleno sonce, sneg in teto plundro. Vsekakor zanimiv kontrast dveh sezon; potna sedanost in do nosu zavita krznena mrzla prihodnost.

Prvi in drugi dan so defilirale boutiques z originalnimi, ekstravagantnimi, pisanimi in veselimi modeli za zimske ure pred sportom in po njem ter že tudi za poletje na Floridi 1965. Med modeli, zavoljo katerih je prišel, priletel in priplaval marsikdo čez ali mimo velike luže, je bilo letos največ hlač, ki bodo slavile letos, kot kaže, krepko zmago pri vseh kreatorjih, tudi tistih v Parizu; še dobro, da se moški ne zanimajo prehudo za modo, sicer bi se ob tem lahko malo zamislili.

DE BARENTZEN je imel to pot najlepše in najbolj dosledne modele v mladostnem stilu.

Veliko zanimivosti je v Firencah, lahko se sprehodiš na Piazzale Miche. Če in uživaš razgled na vijugasti Arno, lahko sediš pred Davidom na trgu Signoria. Za vse to pa nimaš časa, če je na programu moda.

Italijanska moda ni vedno ekstravagantna, kot bi kdo mislil; kostim iz kolekcije boutique AVOLIO je športna. Sešit je iz sive flanele, ima komaj oprijeto jopico in krilo, položeno v zalikane gube.

NAJNOVEJŠE IZ KOLEKCIJ ITALIJANSKE MODE

Ženske bodo torej letos nosile hlače, hlače v najrazličnejših oblikah, ozke pumparice — knickerbockerje kot stari kolesarji, hlačna krila od kratkih in škotsko karirastih pa do dolgih za večere pri kaminu, ki se šele pri hoji izkažejo kot udobne dolge hlače. Teh dolgih hlač za domačo eleganco je med letošnjimi kolekcijami boutiques posebno veliko. Včasih so prav drobno vertikalno plisirane, včasih oponašajo haremska oblačila in so ob členkih stisnjene, včasih so zgoraj še dokaj oprijete, proti spodnjemu robu pa mornarsko razširjene.

Med pleteninami je ostal najgloblje v spominu vzorec črno bele šahovnice, veliki črni in beli kvadrati, pa manjši, pa še manjši in kombinirani včasih s pokončnimi in vodoravnimi širokimi črnimi in belimi črtami. Silno dekorativno in grafično privlačno kot dober plakat. Nekateri vzorci so spominjali na ameriški sestavljeni patchwork, nekateri na preproge iz ostankov volne. Puloverji, ki so opremljeni kar po vrsti z visokimi kraterskimi ovratniki, so dolgi in udobni, včasih široko črtasti v črni, beli in tobačno rjavi barvi, včasih razdeljeni v tri vodoravne pasove: v temno rjavega, belega in temno modrega ter podobno. Vse puloverje, posebno kadar so kombinirani s pumparicami, pa tudi s krili, spremljajo volnene in sintetične pletene nogavice v istih barvah in celo v istih vzorcih, kot jih imajo puloverji, pa četudi je vzorec biciklistično široko vodoravno črtast, posejan z romantičnimi cvetkami ali potiskan v vzorcu tweeda in divjega panterja. Nogavice in grobi puloverji so videti velikokrat ročno pleteni, včasih so opremljeni tudi s starinskim petitpoint vzorcem, ki ga poznate z babičnih torbic, velikokrat imajo zelo dolge in goste ovratnike in manšete iz volnenega pentljastega krzna, tu pa tam jih spremljajo kapuce, ki oklenejo glavo.

Ken Scott je pokazal na primer »la donna anti-crisi«, kot so jo krstile italijanske novinarke, ki jih sicer domača kriza močno skrbi; to je nekakšna vamp žena, ki menda komaj še kje živi. Obleke so posejane s silno bogatimi cvetličnimi dezeni na svili, jerseyu, volni, kašmirju in na svilenem šifonu, vse pa je obrobjeno z nežno pobarvanimi lisičjimi kožami.

Drugi dan manevrov italijanskih boutiques je zaključila polnočna večerja z rekami šampanjca in koreografsko pripravljeno modno revijo med divje zaraščeno naravno drevesno kuliso ob robu bazena na vrtu velikega hotela Villa Medici. Na kratki reviji so pokazale baletniško gibke manekenke ob džungelsko impresivni glasbeni spremljavi najnovejše modele, pletene iz nove sintetične z novim imenom bri-nylon, kar pomeni british nylon, torej staro znano sintetično nit, ki so jo Angleži še malo popravili in napravili bolj podobno volni.

Na podoben in drag način je zabavala izbrano modno publiko tudi druga propagandna služba velikih podjetij. Vrstili so se: cocktail party za Legierjev žamet, ki se ne mečka, polnočna večerja na terasi novega hotela Carlton za volneno industrijo (ob 3. uri zjutraj še vedno 30 stop. Celzija), stoječi mrzli buffet na vrhu Excelsiorja ob zahodu rdečega sonca in vzhoda še bolj rdeče polne lune nad vijugastim Arnom za vsemogočni orlon, pa spet polnočni premik gledalcev in kupcev s kočijami in taksijski z dela v palači Pitti v hudo staro in muzejsko privlačno palačo Capponi na večerjo ob svečah in na vabilo kozmetično parfumerijske hiše Lancôme in še cocktail po reviji moške visoke mode v Grand hotelu in tako naprej in naprej. Vse silno lepo romantično in privlačno, če odštejete tegobe visokega termometra in skopega oddiha med urnikom revij: konec jutranjih predstav ob 12. uri opoldne, konec večernih — vedno opolnoči.

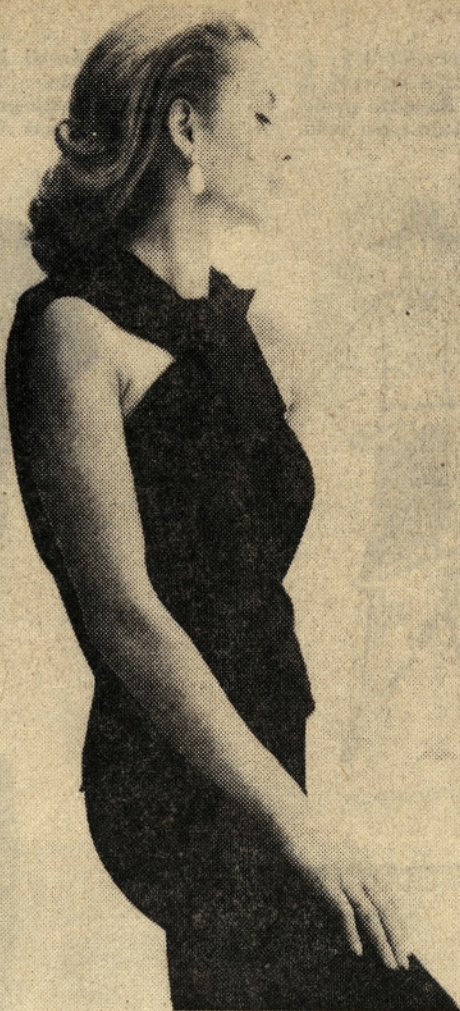
Med eno in drugo prireditvijo, med enim in drugim tušem, so se kosali na odru v palači Pitti naslednje dni še kreatorji visoke mode. Taka je na kratko italijanska moderama najboljših:

FORQUET — plašči z zaokroženimi rameni iz blaga na dve strani, kapuce, ki se lahko snamejo, podložene s krznom; kostimi z daljšimi dvovrstno zapetimi jopicami in krili kot tunika. Potiskano gladko sukno ali žamet v velikanskih kašmir vzorcih; vijoličasta, temno in svetlo rjava barva.

BIKI — klobuki iz blaga, nogavice, potiskane z vzorcem tweeda, iz katerega je sešito krilo in modeliran športni klobuk, jopica enobarvna.

GALITZINE — visoke gamaše iz blaga plašča ali kosturna; dvovrstno zapeti plašči z majhnimi gumbi in majhnimi privihanimi ovratniki, včasih dragonar, žepi pokončno vrezani. Kostumi dvovrstni, širše fazone, krila ravna, brez gube na zadnji strani.

ENZO — avbe iz lakastega cirčja, karirasti, bolj široki plašči z gumbi v dveh vrstah. kraterski ovratniki, pokončno vrezani žepi; kostimi imajo kratke jopice, spredaj malo oprijete, krila

Male črne večerne obleke so med modeli italijanskih kreatorjev vsako sezono dostojno zastopane. Zgoraj je model iz črnega jerseyja »Helanca-Set«, iz »Antron« nylona mladega kreatorja VALENTINA. Drapirani zgornji del je zavezan čez ramena v veliko pentljo. Desno je najbolj značilni dodatek letošnje hladne sezone, visoke bele gamaše iz klobučevinastega orlona, obrobjene s tanko lakasto paspulo čez lakaste nizke čevlje.

Zgoraj je grobo pleten plašč iz svetlo in temno vijoličastega orlona boutique MIRSA, desno pa beli komplet za after-ski z revije Rusinje IRENE GALITZINE. Bela barva od tople kučme iz bele lisice, pletenega puloverja z visokim ovratnikom, športnega jopiča iz mešanice orlona in Lycra do elastičnih hlač in škorenjčkov in lycra do »corfama«.

Levo je zabaven model iz kolekcije ANTONELLI, telovnik iz dolgodlake lame.

so na sprednji strani dvojna, vrhnji del je kot predpasnik, malo krajši in včasih po sredini do pasu preklan; večerni kostimi v stilu Georges Sandove, dolga ozka krila in dolge oprijete elegantne jopice kot smokingi včasih iz drugega materiala, bele, rumene, resasto zelene, svetlo vijoličaste, vse k dolgim črnim elegantnim oblekam.

VALENTINO — veliki in visoki, ob straneh privihani dekorativni umetniški klobuki in visoke jockeyske kape iz krzna, ozki plašči iz blaga na dve strani (črno-belo, črno-prince de Galles, velik pied-de-coq), kostumi imajo dolge ravne jopice z večjimi fazonami in žepi ali krajše z ozkimi okroglimi usnjenimi pasovi, veliko je malih črnih oblek, dekorativne večerne so z obrobari iz nojevega perja in bleščeče pošite s paillettami in žadom.

VENEZIANI — poleg dolge vrste najdragocenejših krznenih plaščev iz najredkejših in najtanjših kož (ko misliš, da si videl že prav vse, kar je mogoče videti, pride na oder recimo plašč iz jaguarja, podložen z belim nercom itd.) še ozki nežni plašči z visokimi okroglimi krznenimi ovratniki do nosu in manšetami na ozkih rokavih, kostumi z malo daljšimi jopicami in našitimi športnimi žepi, krila nagubana in zibajoče živahna, za konec revije (cca 100 modelov) pa serija dolgih črnih oblek z drapiranimi vrtoglavi dekolteji.

DE BARENTZEN — najlepša letošnja italijanska kolekcija visoke mode, za dan samo črno bela, za slovesni večer samo rumeno črna. Za dan nežni ozki plašči z žametastimi ovratniki, majhnimi žametastimi gumbi v dveh vrstah in manšetami. Veliki črni klobuki s kupolastimi okraji, navzdol obrnjenimi, zgoraj črni, spodaj beli, visoke bele gamaše s tankim črnim usnjenim robom. Nežni črni in beli kostum, dvovrstni in enovrstni, srednje dolgi, z majhnimi gumbi. Ta nedolžna belo črna moda se spremeni zvečer v zapeljivo črno rumeno z neskončnimi obrobari iz nojevega perja ob globokih dekoltejih in ob robu dolgih elegantnih oblek.

EVA PAULIN

SENCA IN VRH

SENCA IN VRH

Zabava je bila na travniku. Zbranih je bilo nekaj sto ljudi, ducat črncev v belem je raznašalo naokrog pladnje s pijačo in prigrizki. Med gosti ni bilo niti enega barvanca. Na Jamajki je moralo biti sila težko nabrati skupaj kakih dvesto gostov neoporečno belega porekla. Doseči se je dalo le tako, da si bil zadovoljen tudi z Zidi. Brat Mrs. Pawley je bil očitno zadovoljen z njimi — v družini je vladala širokogrudnost.

Douglas poprej ni še nikoli videl njenega brata. Upravljal je velik nasad sladkornega trsa, ki je bil last njunega očeta, in nikoli ni prišel v šolo. Mrs. Pawley ga je redko prihajala obiskovat, češ da ne mara njegove žene. Peljala je Douglasa k bratu, zraven katerega je bila tudi njegova žena. Brat je bil robot in njegov surov, nesramni videz mu je dobro pristojal in ga delal celo čednega. Ime mu je bilo Findley. Njegova žena je bila zavaljena, dobrodušna in pretirano naličena. V kolikor je lahko verjel Mrs. Pawley, je vzela njenega brata le zaradi denarja in ga premamila, da je polovico premoženja prepisal nanjo. Če je bilo to res, ni bila tako neumna, kakor je bila videti.

Findleyev stisk roke je bil tak, da so kosti pokale.

»Ste vi tudi z one norišnice, človek? Le kako vzdržite? Če bi jaz moral preživeti tam gori en teden, bi se usrežil. Toda vendar upam, da ste prebrisan fant.« Obrnil se je k Mrs. Pawley. »Kajne, fant je prebrisan?«

»Ne vem, kaj bi počeli brez njega,« je rekla Mrs. Pawley.

»Ni me sram priznati, da jaz nisem prebrisan,« je rekel Findley Douglasu. »Razumem se samo na upravljanje posesti. Če bi me vprašali, koliko je pet krat sedem, ne bi vedel. To me niti ne moti. Imam plačanega uradnika, da računa namesto mene. Pridite, dečko, da najdeva nekaj pižame.«

Douglas je šel za njim skozi gnečo. Na pladnjih je bilo dosti whiskyja in gina, toda ruma ni videl. Vzel je whisky. Findley je menil: »Kako se razumeta z ono bradato pošastjo tam gori? No morem ga videti, veste. Preklete sem si oddahnil, ko so mi povedali, da danes zvečer ne more priti. On ni za takšne zabave. Saj niti pojma nima, kako se je treba zabavati.«

Douglas je nekaj omenil, da je Pawley morda dober za kaj drugega — če je bil daleč od njega, je bil vselej zelo vdan.

»Nikoli si nisem prišel na jasno, kaj je na njem našla moja sestra,« je

rekel Findley. »Sicer pa je tudi sama malce čez les.«

Douglas je menil, da ima tudi ona svoje dobre strani.

»Ali jo trpite?« je vprašal Findley. »Ne bi me začudilo, če bi rekli, da ne. Če hoče, je lahko strašno moreča. Tudi hudičovo vročevrva je. Morda ji boste lahko po svoje pomagali. Potrebuje nekoga, ki bi jo spreobrnil.«

»Tega se še nisem lotil,« je menil Douglas.

»Rad bi, če bi oba naučili malo pameti,« je rekel. »Samo čas zapravljata tam gori. Vse te novotarije so morda čisto pametne doma, toda tukajšnji ljudje niso za to. Počasi jih je treba pripravljati na to.«

»Mislim, da se nimajo na kaj pripravljati,« je rekel Douglas. »Sola je menda ravno način, da se ljudje pripravljajo na življenje.«

Videti je bilo, da Findley tega ni zapopadel. Rekel je: »Seveda sem tudi jaz za napredek. Nisem eden tistih, ki imajo predsodke proti barvancem. Toda ni dobro razglašati, da nam je črnih enakovreden. Len je kakor krava in če hočeš, da se loti kakega dela, mu je treba pokazati, kdo je gospodar. Zdi se mi, da vi, ki ste pred kratkim prišli iz Anglije, tega ne morete razumeti. Sedaj pa mi oprostite, stari prijatelj, moram še malo med druge ljudi. Seznanil vas bom z nekom.«

Izbral si je moža srednjih let in ga izvlekel iz neke skupine. Bil je tudi posestnik, pisal se je Higgins. Rekel mu je:

»Lockwood je eden tistih premetencev. Zabil si je v glavo, da smo mi tu sami trdoglavci. Grobi kot isti, saj veste. Povejte mu tisto s svojimi orehih, pa bomo videli, če si bo premislil.«

Higgins je bil suh in molčeč. Douglas je moral prositi, da je pričel govoriti o orehih. Leta 1938 je bilo na njegovem posestvu samo petindvajset tisoč kokosovih palm. Zavarovane so bile po deset šilingov za drevo. Računal je, da vsako leto ne bo hurikana, verjetneje bo šele drugo leto, zato je leta 1939 povišal zavarovanje. Nato ga je vsako leto poviševal in leta 1944 so bila njegova drevesa najbolj zavarovana na Jamajki — po štiri funte za drevo. Tistega leta so imeli strašen hurikan. Njegovo središče je šlo ravno čez Higginsovo posestvo. Drugo jutro je stalo le še pet tisoč palm. Ostale so bile polomljene kakor vžgalice. Zavarovalnica je morala izplačati osemdeset tisoč funtov. Douglas ga je hotel vprašati še nekaj o hurikanu, tedaj se je približal nekdo in

se zapletel v pogovor s Higginsom, zato se je umaknil in se pomešal med množico. Nenadoma se je znašel v bližini nekega starejšega moža z židovskim videzom, pripognjene drže in z monoklom, ki mu je na traku visel okoli vratu. Pravkar je razmišljal, kaj bi rekel, da bi začel razgovor, ko se mu je Žid prijazno nasmehnil, si po pravil monokel in rekel:

»Nikoli ne vem, kako naj na cocktail zabavah načnem pogovor, ali vi tudi ne? Spominjam se, da sem bral o nekem sijajnem znanstveniku, ki je imel podobno težavo. To mu je delalo preglavice. Na zabavah bi bil rad vzbujal pozornost, da bi ugajal svoji ženi. Čez nekaj časa se je domislil, da bi se pripravil za pogovor o raznih stvareh, kjer bi lahko tudi kaj duhovitega pripomnil. V ta namen si je na manšeto napisal nekatere ključne besede, da bi se laže spomnil. Postal je najbolj iskan mož v mestu. Zena je bila vsa očarana. Nekega dne pa je pomešal vse ključne besede in pričel kvasiti neumnosti. Ni ga bilo moč ustaviti. Odnosi so ga naravnost v norišnico.« Mežikaje se je nasmehnil Douglasu. »Edina zablaznena na moji manšeti je opomin na to zgodbo. Težava je, da nikoli ne vem, kaj naj rečem potem, ko jo povem. Razen če želim nasititi svojo radovednost in naravnost vprašam, kaj delate.«

Douglas mu je povedal, s čim se ukvarja, povedal mu je nekaj stvari o šoli, nakar je Žid rekel:

»Imel sem nečakinja, ki je v Angliji obiskovala podobno šolo. Preden je šla tja, je bila zoprna, neodgovoren otrok. Ko je zapustila šolo, je bila še bolj zoprna in neodgovorna. Čez pet let se je ubila.« Popravil si je monokel in se očarljivo nasmehnil. »Seveda, če bi bila na drugačni šoli, bi se bila morda ubila že nekaj let prej. Težko je reči, kajne?«

Douglas ga je vprašal, na kakšni šoli je bil on sam.

»Na poceni, manjvredni zasebni šoli v Midlandsu,« je rekel. »Ne morem se spomniti, kdo je bil bolj sadističen — učitelji ali dečki. Vsi so me preganjali, ker sem Žid.«

»Pa vas to ni zagrenilo?«

»Nasprotno, nečesa zelo neprecenljivega sem se iz tega naučil. Naučil sem se, da človeško obnašanje ni nikoli razumno, to mi je pozneje pridelalo marsikatero razočaranje.«

Tri leta trpljenja niso previsoka šolnina za tako prepričljive nauke.

»Tudi v šoli na Sinjih gorah bi morali uvesti na dnevni red preganjanje,« je menil Douglas.

DOSEDANJA VSEBINA

Douglas Lockwood poučuje v zasebni šoli na Jamajki. Šolo vodita zakonca Pawley, ki imata precej moderne nazore o vzgoji. Zato imata malo učencev. Nekateri pa povzročajo vzgojiteljem precejšnje težave. Dvanajstletna Silvija, ki je pobegnila že iz več šol, se hoče tudi tu uveljaviti z upornostjo. Zapušča šolo in si domišlja, da ima prijatelja, s katerim hodi na zabave. Drugim otrokom seveda ni prav, da Silviji tako popuščajo.

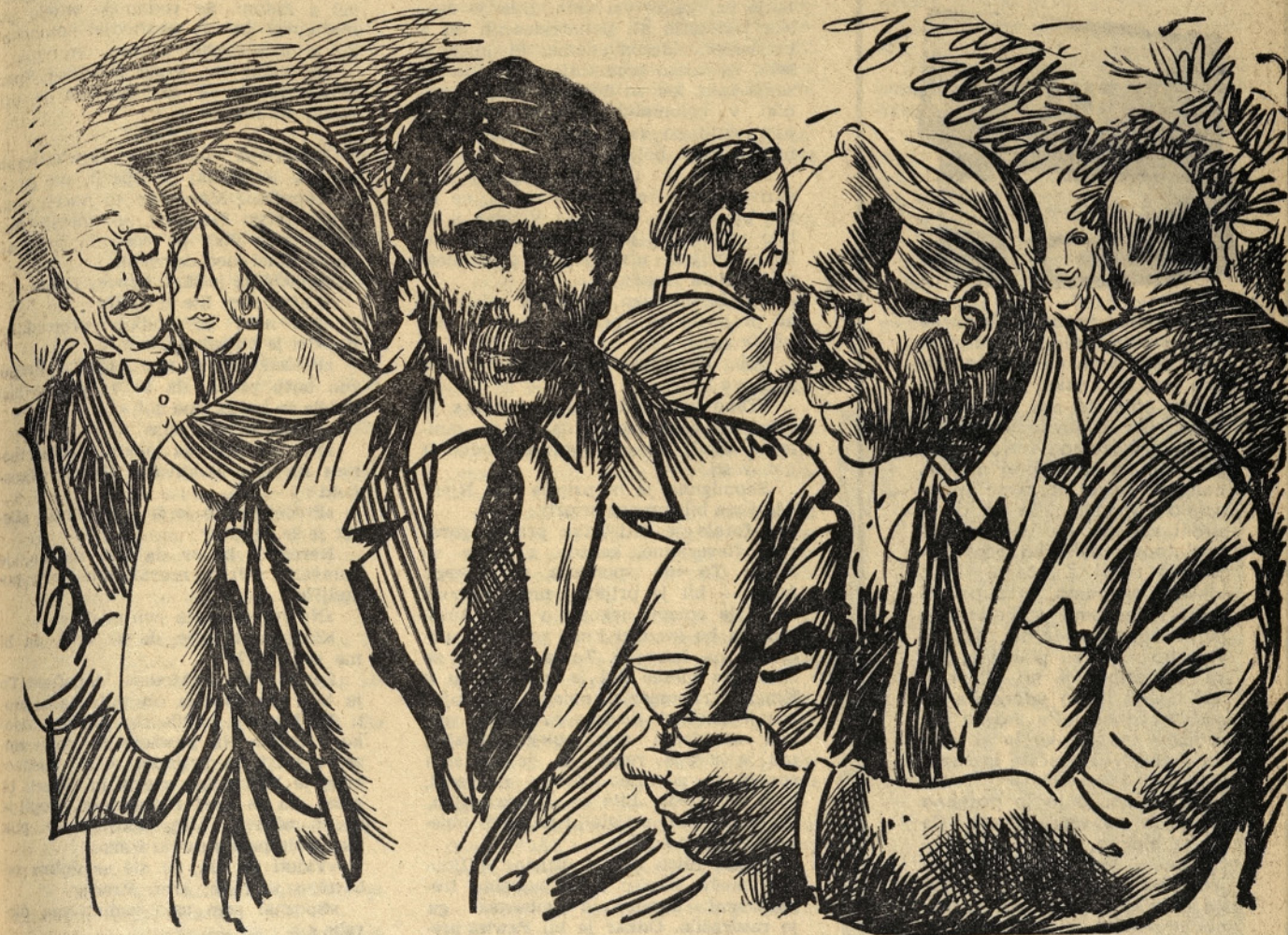
Douglas je tu spoznal mlado stevardeso Judy. Ko je strmoglavilo letalo, se je nekaj dni zdravila na šoli. Upraviteljeva žena Mrs. Pawley sumi, da je dekle Douglasu všeč. Najprej jo spravi iz šole. Kasneje jo mora Douglas spremljati na zabavo, ki jo prireja njen brat v Kingstonu.

»Seveda bi ga morali. Ali vam smem predlagati, da bi sprejeli tale sistem: porednežev nikar ne kaznujete, in nedolžnimi otroki pa se čim bolj grodo znašajte. Zanimivo bi bilo študirati uspeh...«

Douglas je pomislil, da je Žid res posrečen človek. Všeč mu je bilo njegovo mežikanje in njegove bodice v vsaki besedi, ves večer bi se ga bil držal, vendar so cocktail zabave po vsem svetu od Šanghaja do Valparaisa enake, čez nekaj časa se mu je izgubil in se znašel zraven neke ženske, ki ga je vprašala, če je že bil v Montevideu in si ogledal polo. Rekel je, da še ne, nakar je menila, da polo tudi njo dolgočasi. Nato ga je vpraša-

la, če je bil na zadnjem guvernerjevem sprejemu v King's Houseu. Zanimal je in ona je rekla, da ne razume, zakaj je ljudem toliko do tega, da so povabljeni na sprejeme v King's Houseu, posebno še, ko nikdar ne veš, na koga boš tam naletel. Sama se še spominja časov, ko so črnici lahko samo stregli za guvernerjevo mizo. Sedaj lahko že sedijo za njo. Spraševala se je, koliko časa bo še preteklo, preden bodo belci pričeli streči črncem. Douglas se je ravno čudil njeni sposobnosti opazovanja vseh podrobnosti, ki jo imajo Angležinje v kolonijah, in o kateri pišejo celo pisatelji, ko je spet pritegnila njegovo pozornost, rekoč, kako ji je žal, da se je moral ločiti.

Povedala mu je, da ga pozna, ker je videla njegovo sliko v Gleanerju. (Skoraj vsak, ki je prišel na Jamajko, bodisi zaradi mirnih počitnic v Montego Bayu ali da bi ugotovil možnost donosnih naložb na Jamajki, se je pojavil v Gleanerju. Tudi njega so se skromno spomnili: »Mr. Douglas Lockwood je zapustil bleščečo kariero v eni najbolj elitnih londonskih reklamnih ustanov in prišel na Sinje gore pomagat Mr. Pawleyu pri njegovih vzgojnih poskusih. Dobrodošli na Jamajki, Mr. Douglas Lockwood!« Ker pa se je Gleaner obzirno izognil njegovi ločitvi, je domenila, da je dama pobrala to novico kjer drugje. Mutilo se ji je pojasniti, da po njenem

Mežikaje se je nasmehnil Douglasu ...

Mojster Ivačić svetuje:

SLEMEMOVO JETRNO PASTETO

Za spremembo si lahko na taborenju ali pa doma pripravite toast s Slemenovo jetrno pasteto. Toast imenujemo popečeni kruhek. Popečemo ga v posebej za to določeni pečici, na plošči štedilnika ali na mrežici za žar. Če ste v naravi in kurite odprt ogenj, pripravite toast tako, da nekoliko debelje obrežete kose kruha nabodete na palico, ki ima na

enem koncu rogovile. Rogovile so potrebne zato, da se nam med peko kruh ne obrača. Palica naj bo nekaj čez meter dolga, zato da nas v roko ne peče. Na rogovilo nabodeni kruh približamo žerjavici in pustimo, da se najprej na eni, nato pa, ko ga obrnemo in ponovno nabodemo, še na drugi strani zapeče. Če se nam robovi toasta nekoliko posmodijo, nič zato! Z nožem jih z lahko ostrgamo. Tako pečeni toast namažemo s Slemenovo jetrno pasteto. Prav gotovo vam bo všeč. Se posebno, ker se da pripraviti na preprost način. Jed lahko uporabite za malico, če pa jeste zraven paradižnik in papriko in si morate v žerjavici spečete krompir, vam lahko nadomesti večerjo. Ta kombinacija je še posebno primerna za vroče dneve. Če pa je hladno, pijte zraven čaj ali pa si skuhajte Slemenovo juho, po receptu, ki je opisan na ovitku. — Želim vam prijetno letovanje!

Tovarna »Sleme« dvakrat nagrajuje svoje potrošnike s kakovostjo in transistorjem.

SENCA IN VRH

mnenju ločitev ne meče nobene slabe luči na človekov značaj.

Zelo je bil zadovoljen zaradi te izjave in zamenjal je svoj prazni kozarec s polnim, ki so ga mu ponudili na podstavku. Zaupno in s pritišanim glasom ga je nato vprašala, kako more vzdržati v bližini obeh Pawleyevih. Se preden je našel čas za omembo katere od njunih dobrih strani, je brž omenila, da sicer osebnost nima nič proti njima, le tako zelo sta dolgočasna in da Pawleyeva brada prejkone zakriva kako napako na njegovem obrazu in da je Pawleyeva razvpita kot zelo naduta. Slišala je tudi, čeprav je to verjetno ena tistih govoric, ki s prav škandalozno lahkotnostjo krožijo po Jamajki, da Mrs. Pawley ni čisto brezbrizna do drugega spola. Človeka začudi, kajne, da se takšna dva lotita vzgoje otrok? Potem je pozabila svoje vprašanje, kako more živeti skupaj z njima, in ga prosila, naj ji pove, če je res, da imajo na šoli nekega gobavca.

»To ni res,« je rekel.

Nasmehnila se je, kakor da sama bolje ve, kakor on sam. Bila je ženska tridesetih ali petintridesetih let z vzvišenim videzom dame, ki misli o sebi, da lahko spreminja usode, in to samo zato, ker so nekateri mlajši častniki v kolonialni posadki rinili za njo; rinili so zato, ker menda niso našli nobene boljše.

»Seveda bi to radi ohranili kot skrivnost,« je rekla. »Žal mi je, ne bi vas bila smela vprašati.« Vendar ji je bilo videti, da je prepričana, da mu bo s svojimi utripajočimi trepalnicami izdala resnico.

»Če bi bil eden od fantov gobav, bi ga prejkone ne imeli na šoli,« je menil Douglas.

»Oh, Pawleyeva imata tako čudne nazore.«

»Tako zelo čudni pa spet niso,« je rekel in nato menil, da bi ga zanimalo slišati, kje je pobrala zgodbo o gobavosti.

Skomignila je in priprla oči. Njeni očesi sta bili preveč priprti.

»Morala je biti kaka prazna govorica. Neverjetno, kakšne govorice se širijo. To me spominja na nekega fanta — bil je prijatelj mojega moža — ki je omenil nekemu v Port Antonio, da bo švedski kralj prišel na počitnice na Jamajko. To je rekel le za šalo. Čez mesec dni je pri krojaču v Kingstonu pomerjal obleko in krojač mu je povedal, da ima za kraljev prihod naročenih šest oblek. Prijatelj mu je seveda rekel, da je on sam sprožil to govorico. Krojač ni vedel, kam naj gleda. Bilo ga je tako sram, da je mojemu prijatelju napravil obleko na pol zastonj.«

Kakor hitro mu je uspelo, je Douglas pustil žensko z utripajočimi trepalnicami. Zgodba o gobavosti ga je razdražila. Odkar je bil Pawley prejel anonimno pismo, je bilo prvič, da je spet slišal o tem; stvar je bila že skoraj pozabljena. Zaradi čenč John

seveda še ne more postati gobav. Če bi prišlo do hujših govoric, bi objavili, da so govorice neosnovane.

Poiskal si je še en whisky in se s skupino ljudi zapletel v pust pogovor o splošnem naraščanju cen po vojni Rum, ki je stal dva šilinga za steklenico, je stal sedaj šest šilingov. Pustili jih je in spet našel Zida; pomežiknil je, pogledal na manšeto in rekel:

»Dragi moj, to ste že slišali od mene, kajne? Nič ne de — povedal vam bom o majhnem uspehu, ki sem ga požel danes zvečer. Prepričan sem, da sem edini možki prebivalec tega otoka, ki ni član tajne bratovščine. Nekaj časa sem skušal ugotoviti, kako si člani bratovščine stiskajo roke. Mislim, da mi je nazadnje uspelo. Poskusil sem pri nekom, ki me že dolgo ni maral; za nekaj trenutkov je bil silno prijazen z menoj. Imel sem pa smolo, da nisem poznal razpoznavnih gesel, zato je takoj spet postal sovražno razpoložen. Vidite torej, kaj mislim reči s tem, da človeško obnašanje nikdar ne temelji na razumu.«

Ostanek večera je Douglas preživel z Zidom. Še vedno je veselo pomežikoval in si popravil monokel, ko je prišla Mrs. Pawley, in rekla:

»A, tukaj ste, dragi Douglas! Spravevala sem se že, kaj se vam je pripetilo. Morala bi iti.«

xxx

Električne luči so razsvetljevale travnik in komaj je opazil, da se je že zmračilo. Mesec še ni vzel, toda avtomobilski žarometi so metali močnega snop luči po cesti in prebijali svetel tunel med drevjem.

Nenadoma je Mrs. Pawley rekla:

»Lačna sem. Ste vi tudi?«

»Kje neki po tolikih prigrizkih? Pojedel je bil samo par oliv.«

»Pošteno se morate najesti. Prepričano bova prišla, da bi v Veliki hiši dobila še kaj za pod zob.«

»Lahko bi vzdržal.«

»Ne morem vas pustiti. Paziti moram na vas. Pojdiva v Mount Mansfield.«

»Precej pozno je že,« je menil. »Deset je že mimo.«

Nerodno, kakor da mu nagaja, je vprašala: »Ali bi morali biti že v postelji?«

»Na vašega moža sem mislil.«

»Zaboga! Mislite, da se boji, da bi me zapeljali?«

Zavila sta v Mount Mansfield. To je bila restavracija ob poti nazaj proti Veliki hiši, kakih sto metrov visoko v hribu. Na prostem so imeli mize, v utici pa prijazen bar. Vsenakrog je bilo polno cvetja in človek bi rekel, da je kraj romantičen. Popil je še en whisky, Mrs. Pawley je pila gin, jedla pa sta mrzlo šunko.

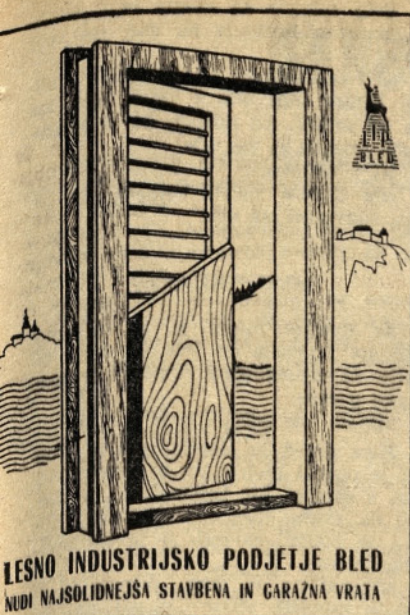
»Videti je bilo, da ste se dobro zabavali,« je rekla Mrs. Pawley.

»Spoznal sem zelo zanimivega človeka.«

»Tistega Zida?«

»Zelo zabaven je bil.«

»Ste spoznali kakšno dekle?«

je sijala izza njega in obarvala njegove robove s čudovito srebrno zlato barvo. Človek bi pričakoval, da bo zdaj zdaj zaslišal izza oblaka božji glas.

»Ustaviva in si ogledva tole, Douglas,« je rekla Mrs. Pawley.

»Na cesti ni dovolj prostora.«

»Saj lahko obstanete nekoliko naprej pod drevesom.«

Drevo, ki ga je pokazala, je bila prastara pošast, katere deblo je šele deset metrov od tal pričelo poganjati orjaške veje. Barvani prebivalci v okolici so verjeli, da je pod njim zbirališče duppyjev, duhov umrlih — in kadar so ponoči prihajali mimo, se niso nikdar ustavljali. Ustavil je šolski avto. Luna se je popolnoma dvignila izza vrha in sijala skozi vetrobran.

»Zelite izstopiti?« je vprašal.

»Ne, sediva in se pogovarjajva.«

»Od šeste ure naprej sem se že nagovoril.«

»Potem pa ni treba govoriti.«

Molče sta sedela. Počutil se je nelagodno, želel si je, da bi bil več popil in ji laže dvoril. Upiralo se mu je. Ljubša bi mu bila nelagodnost, ki bi jo občutil drugo jutro ob spominu na dogodke prejšnjega večera. Postrani jo je pogledal. Smehljala se je. V mesečini ni bila videti nič bolj ljubka. Njen obraz je bil podoben krhke-mu obrazu porcelanske lutke. V beli svetlobi so bile njene ustnice črne; v senci pod njenimi očmi je lahko videl majhne svetle točke.

»Se spominjate, ko sem vam povedala, da z mozem ne moreva imeti otrok, Douglas?«

»Da.«

»Gotovo ste se spraševali, zakaj. Ni moja krivda, ampak moževa.«

»Zelo mi je žal,« je rekel.

»Ker ni moja krivda?«

»Ne, žal mi je, da je karkoli narobe z vašim mozem.«

Nerodno se je zasmejala. »Morda se vam bo zdelo smešno, toda moj mož ni še nikoli izpolnil svoje zakonske dolžnosti.«

»To se mi ne zdi niti najmanj smešno.« Toda spričo tega so mu postale nekatere stvari okoli Pawleya bolj jasne.

»Seveda bi bila lahko razveljavila poroko, če bi bila hotela; toda ni se mi zdelo pošteno do njega. Težko je za naju oba. Vselej ga tlači hud občutek krivde.«

»To si lahko mislim,« je rekel. »Toda šola je bila dobra zamisel. Vedno imate okoli sebe kupe otrok, za katere se lahko brigate.«

Spet se je zasmejala. »To je dokaj slabo nadomestilo za nekatere stvari.«

»Morda res.«

»Včasih ga tudi varam. To ga do neke mere celo razveseljuje, ker mu lajša občutek krivde.«

»Srečo imate, da je tako širokogrudan.« Trudil se je, da njegova pripomba ne bi bila slišati posmehljiva.

»Kajne?«

Umolknila sta. Pogledal je mimo nje.

»Torej vidite, da se ga ni treba bati,« je rekla.

»Saj se ga ne bojim,« je rekel.

»Seveda se ga.« To je rekla na svoj zbadljivi način; kot bi mu hotela pokazati, da ga res le zbada, mu je položila roko na koleno in jo pustila tam. Ni se je dotaknil.

»Ali je bila vaša žena zelo čedna?«

»Preveč.«

»Tako zelo vas je onesrečila.«

»Bom že nekako prebolel.«

»Seveda boste.«

Primaknila se je bliže k njemu. Potipal je po žepu za cigaretami in se pri tem nehote naslonil proti njej; takoj mu je odgovorila s popuščajočim pritiskom. Potem je spoznala, da je samo jemal iz žepa cigarete, ter se z jezno kretnjo odmaknila. Ponudil ji je zavojček.

»Hočete eno?«

»Ne.«

Vzel je eno zase in si jo prižgal.

»Radi kadite,« je rekla. Nato je na lepem stopila iz avta, zaloputnila vrata in urno stopila kakih dvajset metrov naprej, kjer je obstala in strmela proti vrhu. Tako je mirno stala nekaj minut. Ko se je vrnila, je že skoraj pokadil cigareto. Malomarno je zlezla v avto in sedla čim dlje od njega.

»Ne mislite pognati motorja?« je rekla, kakor da govori s šoferjem.

Pognal je motor, prižgal žaromete in avto je krenil z mesta. Da bi videl, kakšne volje je, je takoj rekel:

»Avto se tu v hribih dobro obnese.«

Ni mu odgovorila. Videl je, da je besna. Pet minut je minilo, preden je nenadoma spregovorila:

»Zjutraj mi je mož povedal, da imate v mestu zmenek.« Govorila je tako, kakor da ji ne gre rado z jezika, kakor da to dela le v prekipevalo-či jezi.

»Da, jutri,« je rekel.

»Naj vam povem, da mu takšne stvari niso všeč.«

Zasmejal se je. »Všeč pa mu je, če grem v mesto z njegovo ženo.«

»Me nameravate žaliti?«

»Niti najmanj.«

»Eno, a je bila sila puščobna.«
»Mislila sem si, da bi radi spoznali kakšno dekle. Saj vam mora biti dolgčas.«

»Kje neki!«

»Douglas, ali ga že nekoliko čutite? Ne vem, če bi vam pijanemu lahko zaupala?«

»Prav lahko bi mi — toda nisem pijan.«

»Kakšna škoda!«

Spoznal je, kam pes tace moli. Hotel je spremeniti predmet pogovora, zato ji je povedal o čenčah glede go-bavosti.

»Oh,« je nestrpno rekla, »tudi kaj takega se sliši.«

»Toda šoli bi to utegnilo znatno škoditi.«

»Utegnilo bi. Toda vi ne morete nič pomagati.« Pustila je ta pogovor. »Nocoj se ne bova pogovarjala o šoli, kajne? Povejte mi kaj lepega, Douglas.«

Ničesar lepega se ni mogel spomniti, zato je rekel nekaj o cvetju.

»Pokloni vam ne gredo radi z jezika, kajne?« je rekla. »Tako plahi ste. To je tako pristrčno. Bom pa jaz vam rekla kaj lepega. Vi ste bili daleč najlepši moški na zabavi. Prav ponosna sem bila na vas.«

»Da imate na šoli tako postavnega učitelja?«

»Da,« se je hitro zasmejala. »In da me je spremljal.«

»Dovolj ste me že zbadali onega večera,« je rekel.

»Ni treba, da ste tako skromni. Ne zbadam vas.«

»Čemu pa potem to govorite?«

»Res ne morete uganiti?«

»Ne.«

»Tako zabavni ste, Douglas, tako vdani.«

»Vdan?«

»Nikdar ne morete pozabiti, da sem upraviteljeva žena.«

Luna se je vzpenjala na nebo, ko sta vozila po gorski cesti. Dvigala se je točno izza vrha gore. Nad vrhom je kakor klobuček visel bel oblak, luna

**TAKO IZGLEDAJO
NEGOVANI LASJE.**

**GLEMO UMIVA
IN NEGUJE
VAŠE LASIŠČE**

Zlatorog

Celo minuto ni mogla izpregovoriti, nato je bruhnila na dan ves svoj zolč.

»To doživiš, če se ti ljudje smilijo! Dobra sem bila z vami, ker ste se mi smilili. Ali mislite, da bi se drugače zmenila za vas, a?«

Ni ji odgovoril.

»Če hočete slišati resnico,« je rekla, »odvratni ste mi.«

OSMO POGLAVJE

Se dvajset minut je trajalo, preden sta privozila do šole. Nobeden od njiju ni izpregovoril. Ustavil je avto zunaj garaže.

»Boste tule izstopili?« je vprašal.

Brez besed je stopila iz avta. Znova je pognal motor, da bi zapeljal vozilo v garažo, isti trenutek pa je opazil, da skuša spet odpreti vrata. Preden je utegnil zavreti, ji je potegnilo roko naprej.

»Oprostite,« je rekel, čeprav je ni moglo zažele. »Nisem opazil, kaj delate.«

Sunkoma je odprla vrata in skoraj jokala od jeze.

»Kje je moja torbica?«

Padla je na tla. Izrgala mu jo je iz rok.

»Če lahko za trenutek počakate,« je rekel, »vas bom pospremil do bungalowa.«

Divje je zaloputnila vrata in brez besed odšla. Gledal je za njo, kako je odhajala po stezi. Nato je zategnil šolski avto v garažo in zaklenil vrata. Nameril se je proti svojemu bungalovu. Morda je prišlo od Judy pismo, češ da se drugega dne lahko snideta. Ali pa da se ne moreta. Stopil je naravnost k pisalni mizi. Ivy je pospravila mizo, vsi papirji so bili lično zloženi na pladnje, toda pisma ni bilo. Pobrskal je med papirji, da se prepriča, če pismo ni pomotoma zašlo med nje, in nato sedel na posteljo. Tedaj je na mizici zraven postelje zagledal vazo z rožami. Cvetje je bilo z vrta Mrs. Pawley. Preden je odšla na zabavo, je morala naročiti služabnici, naj mu nabere cvetja. Pogledal je rože in se zasmejal. Ni vedel, čemu se smeje, ker ni bil preveč dobre volje.

Drugo jutro ga je Duffield med zajtrkom suho zbadal, ker je šel z Mrs. Pawley v mesto, nato pa je začel o njegovi poti v Kingston, kamor je nameraval tega dne. Rekel je, da je slišal, da Douglas namerava pokati Judy; to je pomenilo, da ni ničesar slišal. Douglas ni nasitil njegove radovednosti. Tedaj sta prišla Morgana in Duffield je rekel Douglasu: »No, danes me čaka polno dela,« nato pa odšel. Morgan je menil, da pričakuje pred sončnim zatonom dež in nevihto. Navedel je podrobne meteorološke podatke, zbrane z napravami na svoji farmi, ki so ga privedli do tega zaključka. Njegove vremenske napovedi so se le redko uresničile in tako je lahko Douglas računal na lep dan. Stopil je iz Velike hiše in se nameril proti Pawleyevemu bungalovu. Pomislil je, da bi bilo dobro Pawleya spomniti na to, da ima danes prost dan.

Pawley je bil že v svoji pisarni.

SENCA IN VRH

»Dobro jutro, Lockwood. Ali se želite pogovoriti z menoj, preden začnete s poukom?«

Douglas ga je opomnil, da ne namerava imeti pouka, in Pawley je bil videti prizadet.

»Da, prav imate,« je pravično rekel. »Res sem vam rekel, da imate lahko prost dan, kajne? Toda vendar sem upal, da ga boste preložili na naslednji teden.«

»Drugi teden imam tako pravico do novega prostega dne.«

»Da, seveda.« Nerodno je buljil vanj. »Toda te spremembe nam postavi na glavo ves urnik...«

»Popolnoma se strinjam,« je nejevoljno rekel Douglas. »Toda spremembe nisem prvi predlagal jaz. Vi ste želeli, naj spremljam Mrs. Pawley na cocktail zabavo.«

Pawley je pomirjujoče iztegnil prti njemu obe roki, kakor da hoče igrati na klavir.

»Je že v redu, Lockwood. Če tako mislite, potem morate seveda iti. Cisto prav imate.«

Vstal je izza mize in stopil z Douglasom do francoskega okna. Povešal je brado, kar je pomenilo, da ima še nekaj na duši.

Cez čas je spregovoril. »Bojim se, da je moralo sinoči mojo ženo nekaj hudo razburiti...«

»Tudi meni se je zdelo.«

»To mi ne gre v glavo. Res, velika škoda. Mislim sem, da se bosta sijajno razumela. Saj veste, Lockwood, da sovražim razprtije v kolektivu.«

»Tudi jaz jih.«

»Nič zato,« je bolj veselo rekel. »Oba sta inteligentna človeka. Prepričan sem, da bosta uredila to med sabo, pa naj bo karkoli.«

»Prepričan sem, da bova.«

Pustil je Pawleya na verandi. Stopajoč skozi vrt je naletel na Mrs. Pawley. Prihajala je po stezi s psoma. Pomislil je, da bi kakor slučajno omenil prejšnji večer in se skušal izmuzniti naprej. Voščil ji je dobro jutro. Mrs. Pawley je gledala vstran, kakor da ga sploh ne vidi. Nato je stopila tik mimo njega, da ni vedel, kaj naj stori.

xxx

Bilo je komaj pol dvanajstih, ko je prišel v Myrtle Bank Hotel. Parkiral je avto in se nameril proti baze-nu. Judy je pisal, naj ga ne čaka pred polčetrto uro. Okopal se je in si nato naročil kosilo. Prinesli so mu ga, a ni mu bilo do jedi. Kingston se mu še nikoli ni zdel tako umazan. Svinčeno nebo je še poudarjalo njegovo umazanost. Pomislil je, da Judy ne bo prišla, in kingstonska čemernost je z vso težo legla nanj, na njegovo dušo se je spustila senca težkega črnega jastreba. Stregel mu je natakarkaj lase s čela. »Mesta nas bruhajo na dan, končavamo pa v kitajskih bordelih.«

nico in pričel pregledovati knjige; potem je od vročine skoraj zadremal, zato je šel ven in na King Streetu v neki točilnici pojedel sladoleđ, zraven pa klepetal z neobritim mulatom za točilno mizo. Mulat ga je imenoval Mr. Lockwood in Douglas ga je vprašal, odkod ve njegovo ime. Fant je menil, da čeprav je samo ubog črnih, vseeno pozna vse slavne bele moške na Jamajki. Douglas je to pot prvič slišal, da bi se kak mulat sam imenoval ubogega črnih. Ko je zapuščal pivnico, se mu je mulat ustrežljivo zarežal in rekel, da mu precej trda prede. Douglas mu je dal kovanec za šest penijev in znova šel do Myrtle Bank Hotela. Prepričan je bil, da Judy ne bo tam, in pripravil se je na pravo plimo razočaranja. Pogledal je po baze-nu, ni je bilo, plima razočaranja se je zgrnila nadenj in vsa priprava nanjo je bila zaman. Sedel je pod senčnik in minuto pozneje jo je zagledal, kako prihaja iz slačilnice. Znova se je zgrnila čezenj plima, to pot plima veselja.

Bila je že v kopalni obleki. Njeno telo je bilo zagorelo in vitko.

»Nisem verjel, da boš prišla,« je rekel.

»Čemu neki ne?«

»Nisi mi odpisala.«

»Ali si pričakoval odgovor? Še pomislila nisem na to. Ne morem se lotiti pisanja pism.«

Okopala sta se in potem pila čaj, ki ga je prinesel natakarkaj lase kakor perzijsko jagnje, vendar to pot ni pomislil na Caroline. Pravzaprav mu nikoli ni ugajala v perzijskem jagnjetu.

»Ničesar ne vem o tebi,« ji je rekel.

»Veš pa, da dirjam za moškimi in se skušam ubiti.«

»Mislim na tisto prej. Kje si rojena? Ne vem, kam naj te uvrstim.«

»Mene sploh ne moreš nikamor uvrstiti.« Nasmehnila se je in popravila lase s čela. »Mesta nas bruhajo na dan, končavamo pa v kitajskih bordelih.«

»Saj si imela svojce, kajne?«

»Do neke mere že.«

»Oprost,« je rekel. »Preveč sem radoveden.«

»Če hočeš, ti lahko povem — saj mi je vedno vseeno, če to komu povem: nezakonska sem.« Nasmehnala se je. »Ali ne veš, da bi se sedaj moral zgroziti?«

»Saj sem se,« je veselo rekel. »Brez besed sem ostal.«

»Reči bi moral: No, saj danes to ni več tako važno, mar ne? in potem preiti na kramljanje o vremenu.«

»Rajši bi slišal še več o tem. Kaj so bili tvoji starši?«

»Mati je bila očetova tajnica ali nekaj podobnega — pač nekaj takšnega. Umrla je na porodu, očeta pa je zato precej pekla vest. Imel je namreč že srečno družino. Vsaj videti so bili srečni. Enkrat sem ga pomotoma srečala z družino v gledališču. Pre-

tvarjati se je moral, da me ne vidi. To ga je hudo grizlo in ko sva se prihodnjič srečala, mi je kupil krznen plašč.«

Vprašal jo je, kdo jo je vzgajal.

»Dva zakonca brez otrok iz Ealinga,« je rekla. »Oče jima je zato bogato plačeval in enkrat mesečno me je prihajal obiskovat. Izdajal se je za strica. Šele ko mi je bilo šestnajst let, so mi povedali resnico. Mislili so, da bom od ponižanja umrla, meni pa se je zdelo celo zabavno. Naslednjič, ko me je oče obiskal, mi je podaril odvratno večerno torbico. Vprašala sem ga, če jo lahko zamenjam. Dal mi je pet funtov, naj si kupim drugo. Nisem mogla razumeti, zakaj niso vsi ljudje nezakonski.«

»Si bila srečna?«

»Seveda, zakaj pa ne? Moj oče je krasen človek. Izdeluje kroglične ležaje ali nekaj podobnega in precej se razume na blagovno borzo. Hotela sem postati igralka in poslal me je na igralsko akademijo. Ni mi šlo od rok in pričela sem živeti z nekom, ki je imel uspeh, da bi malo nadoknadila svoje pomanjkljivosti, potem pa so ga med vojno ubili. Tudi sama bi se bila kmalu ubila in ne vem, zakaj se nisem. Nisem se vedela, da je moje življenje začarano. Smešno, kajne?« Skomignila je in se nasmejala. »Toda naj povem do konca. Ker nisem bila na odru za nobeno rabo, sem postala manekenka. Nato sem na neki zabavi spoznala Francoza. Ostalo pa že veš. V Parizu sem spoznala Louisa in pustila Francoza. Ne morem si kaj, da ne bi koga pustila na cedilu.«

»Louisa nisi pustila na cedilu.«

»Verjetno bi ga bila, pa me je prehitel. Nobena stvar tako ne pomaga, če imaš navado puščati ljudi na cedilu, kakor če sam enkrat obtičiš.«

»Tega sem se naučil od Caroline,« je menil.

»Sijajem par sva, kajne?« je rekla. »Toda sovražim ljudi, ki posedajo in si ližejo rane.«

● nadaljevanje prihodnjč

PSST

LONDONSKI INDUSTRIJEC John Hodges si je nabavil nov avto in se preden ga je ulegel uživati, so mu ga sunili. Čez nekaj dni je dobil od tatu pismo, polno koristnih nasvetov. Poštenjak je sporočil lastniku, kje lahko avto prevzame in povedal tudi dragocene izkušnje prevoženih 900 milj. »Vozilo je zaklenjeno,« je pisal gentlemanski tat, »če dvignete pokrov hladilnika, boste našli ključ. Vse vaše stvari leže nedotaknjene na zadnjih sedežih. Ker je avto nov, sem vozil zelo previdno in nisem nikdar prekoračil hitrosti 50 milj na uro. Prepričani ste lahko, da ga ne bi niti sami pravilneje spravili čez kritično dobo prvih 1000 milj. Radio je zelo občutljiv in menim, da ga električna ura v armaturni plošči moti. Dajte jo preiskati in potem eventualno odstraniti. Zavore preveč vlečete na desno, treba jih bo pregledati.« Mr. Hodges je bil navdušen nad svojim tatom in njegova žena tudi: na zadnji sedežih je našla svojo torbico iz krokodilje kože z zlato dozo za puder in dvanajstimi funti gotovine.

V ZADNJI Ripleyevi knjigi »Ce verjamete ali ne« je navedena zgodba ameriškega pilota, ki je letel ponoči nad Denverjem in je moral zaradi okvare motorja skočiti iz gorečega letala. Vse je prišlo na svoje mesto. Pilot je padel na streho bolnišnice, eno od koles letala pred vulkanizersko delavnico, gorilni rezervoar za gorivo pred gasilsko postajo, trup aeroplana pa dvajset metrov od skladišča starega železa in drugih odpadkov. Če ni nujno, raje ne bi verjeli...

NA JAPONSKEM so začeli prodajati pasje ogrlice z vgrajenim miniaturnim fotografirskim aparatom. Namenjene so psom čuvajem. Ko se približa hiši sumljiva oseba in začne pes lajati, se sproži kamera in nepridiprava večkrat posika.

KOT MANEKEN za moške modne klobuke bo nastopil predsednik ZDA Lyndon B. Johnson. Za začetek predvorne kampanje demokratske stranke ga je za to naprosil voditelj ameriškega sinikata klobučarjev Alex Rose. Američani so med kampanjo tako že navajeni vsega mogočega in nemogočega.

ZDI SE — vsaj britanski tisk je o tem prepričan — da so Francozi izgubili svojo prijaznost, duhovitost in cut za gostojubnost. V odgovor na mnoge glasove iz tujine, ki kritizirajo odnos Francozov do turistov, so v Parizu ustanovili društvo »La route France« (Sladka Francija), ki si je postavilo dva cilja: po eni strani namerava apelirati na francosko velikopoteznost, po drugi pa dokazati tujcem, da niso na vseh uradih v Parizu neprijazni in zadirčni, da se ne zmotijo prav vsi natakarji pri računih v gostovo škodo in da ne vozijo vsi soferji takšnejev potnike namesto po daljših poteh, samo da jih potem bolj oberejo. Novo društvo deli v priznanje za posebno ustrežljivost zlate vrtnice. Prvo je dobila 66-letna Jeanne Gouttières, ki že 32 let prodaja časopise v kiosku na vogalu bulvarja St. Germain in Rue Bonaparte. Ko so šli naslednji dan funkcionarji društva na lov za najbolj vpludnim soferjem, so prinesli zvečer svojo zlato vrtnico nazaj. Vsi pariški soferji so ta dan staknili.

PROFESOR Burke je predaval v Londonu in med drugim povedal tudi tole: »Dokazano dejstvo je, da se človek v devedesetih odstotkih življenja dolgočasi.« Iz dvorane se je začul medik: »Med predavanji celo v sto odstotkih!«

BOGAT bankir Ernest Mansfield je celih dvajset let dvoril miss Freddy Leeds in izražal pripravljenost, da se kadarkoli poroči z njo. Vztrajna miss Freddy ga je vedno znova zavrnila. Ko je v 70. letu bankir Mansfield umrl, ji je zapustil v oporoki nič manj kot pet milijonov dolarjev. Napisal je: »Dekar vam zapuščam v znak priznanja in občudovanja vašega trdnega značaja.«

Posledice skupnega tržišča

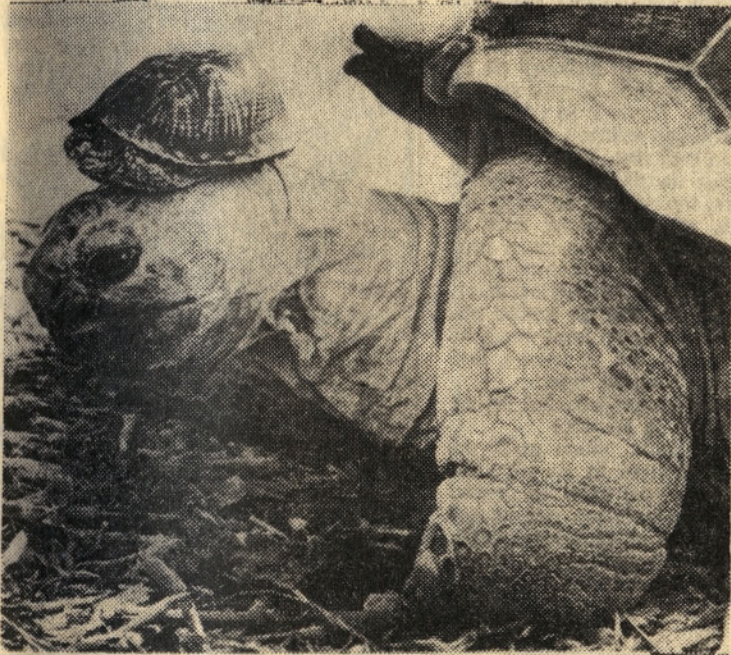
Nemški kmetje so hudi na Evropski skupni trg. Zaradi jajc, ker jih uvažajo od drugod. 70 kmetov je nedavno iz protesta pripeljalo na trg v Bonn 100.000 jajc in jih prodajalo po nizki ceni 8 do 13 pfenigov. Priložnost je hotel izkoristiti družinski oče, ki ga je boljša polovica poslala na trg po proviant. Nabavljal si je 90 cenenih kurjih proizvodov. Pri vskladiščenju v prtljžnik avtomobila se je tretjina nakupa osamosvojila in se na veliko veselje mimoidočih začela ravhati po zakonu težnosti. Spreten fotograf je ujel njihov polet proti materi zemlji in obupan pogled njihovega lastnika.

Nova Romy

Ena najtrpežnejših filmskih zaroč — Alain Delon in Romy Schneider — je šla lani po petih, šestih letih romantičnih stikov (predvsem v časopisju) po gobe. Alain je veliko ljubezen naglo prebolel in se pred dnevi v mestecu La-Ville-Aux-Clères blizu Vendôme v Franciji poročil z Nathalie Barthelemy. Mladoporočnica sta se potem okrcala na prekoceanško »France« in se odpeljala na poročno potovanje v Združene države Amerike.

Dva s čelado

Obraz na desni vam je prav gotovo znan, ampak čelada in brzostrelka? Pa je le Frank Sinatra. V novem filmu »Von Ryanov ekspres« igra ameriškega vojaka, ki ga med drugo svetovno vojno ujamejo v Italiji. Preoblečen v esesovsko uniformo prepereči, da bi prepeljali v Nemčijo vlak s 1000 ujetniki in ga spravi v nevtrarno Švico. Film snemajo pretežno v Rimu in ga režira Mark Robson. — Orjaška »slonja želva« na spodnji sliki pa si je omislila čelado lastnega rodu. Počasi, a zanesljivo raziskujeta obe oddaljeni sorodnici svoje domovanje v živalskem vrtu v Indianapolisu v ZDA.

Uvožena histerija

Niti zapeli še niso, samo dolge grive so pomolili iz letala, in že je teenagerska dekleta popadel od sreče pravi delirium tremens. Deset tisoč hrepenečih src se je zbralo na letališču v San Franciscu, ko so prileteli »Beatleski« — »svajat Združene države Amerike. Zabeležili so primere kolektivne blaznosti, množičnega padanja v nezavest in drugih izpadov »zdravja polne« ameriške mladine. Tudi ZDA premorejo svoje kričalice in električne kitariste, a nobenemu se še doslej ni posrečilo izvabiti iz mladih toliko histerije kot zastopniki flegmatičnih Angležev. Vsaj toliko so pošteni britanski fanje, da se sami čudijo svoji neznanski privlačnosti in ji ne vedo vzroka. Psihologi so ugotovili, da vpliva poleg prekrasne frizure na poslušalce tudi vitkost izvajalcev. Podobni ansambli z boljšimi glasovi, a bolj zaliti, ne dosegajo nobenih uspehov.

Tragedija invalida

Invalid brez rok, 42-letni William Harrell, je ustrelil prijatelja, prav tako invalida, in njegovo ženo, nato pa še sebe. Tragedija v San Antoniu (Texas) še ni popolnoma pojasnjena. Williamu Harrellu je bomba v bojih za pacifiški otok Iwo Jima odtrgala obe roki v zapestju. Z brado je potem pritiskal na sprožilec strojnice in odbijal japonske napade. Ob koncu vojne je dobil za to junaško dejanje najvišje ameriško odlikovanje: kongresno medaljo časti. Verjetno se mu je omračil um, da je s staro vojaško puško ustrelil Edwarda E. Zumwalta, invalida iz korejske vojne, in njegovo ženo Geraldine. Potem si je nastavil cev na usta, a se prvič samo ranil v ustnice, drugič pa se je ustrelil v čelo in takoj izdihnil. Slika je iz leta 1956.

KU-KLUX-KLAN, POLITIKA IN

V skupini tujih novinarjev, ki je nedavno potovala po Združenih državah Amerike, je bil tudi Karel Kincel, dopisnik praške radiotelevizije. Prepotoval je tudi ameriški jug, Mississippi, Louisiano, Alabama...

Nekega dne je izvedel, da živi v mestu, kjer je bil ravno na obisku, šef zloglasne rasistične organizacije Ku-Klux-klan in se je odločil, da ga zaprosi za intervju. Bil je to businessman, ki so ga sicer vsi poznali, do katerega pa je bilo silno težko priti in še teže doseči razgovor z njim. Novinar je prosil za posredovanje nekaj znancev, za katere je vedel, da so tudi člani Ku-klux-klana.

»Nemogoče,« so mu dejali. »Nikoli ne pristane na intervju, še najmanj pa, če ste katolik ali komunist.« (Kot je znano, se bori Ku-klux-klan proti črnem, židom, katolikom in komunistom, skratka proti vsemu »neamerškemu«).

Kincel se ni dal kar na kratko odpraviti in je še naprej iskal zveze in poznanstva, dokler mu ni nekega dne ameriški znanec zaupno dejal:

»Zadeva dobro napreduje. Zdi se, da vas bo naš vodja le sprejel.«

In res so kmalu zatem prišli po Kincla z avtomobilom in ga odpeljali v samotno vilo precej daleč od mesta. Sprejel ga je samozavesten starejši gospod in takoj začel obiskovalcu dokazovati upravičenost Ku-klux-klana in vlogo organizacije pri ohranitvi čiste ZDA.

feljton

ZLOČIN POTUJE PO SVETU

9

STROJNICA NI VSEMOGOČNA

Hitri avtomobili, dobre ceste, relativno mile kazni, veliko število bank s podružnicami in polnimi blagajnami nepremagljivo privlačijo kriminalce vseh vrst. V tem pogledu so na prvem mestu ZDA.

Pred nekaj leti se je direktor Federalnega raziskovalnega urada (FBI) Edgar Hoover na moč trudil, da bi ubranil ugled svojih organov, ker je vse preveč aktov z delikti romalo brez pečata »Rešeno!« v arhiv. Trdil je, da centralna agencija ne more biti odgovorna za vse, posebno še, ker so po ameriških zakonih osnovna odgovornost in pravice v rokah lokalnih policijskih oblasti. Njim so dali absolutno polnomočje, ker se je Kongres bal, da bi centralna policija utegnila postati premočan adut v rokah vladajoče stranke.

Po drugi svetovni vojni je v Ameriki posebno narastlo število bančnih ropov. Ta o katerem pripoveduje naš današnji feljton, je značilen primer, kakšnih sredstev se poslužujejo kriminalci v Ameriki in kako se družba brani pred njimi.

Kraj: Kentucky

Čas: 1957

Zločin: Rop banke in umor

Avtomobilska cesta šte. 15 se v serpentinah vije v planine jugovzhodnega Kentuckyja, ki so znane po svojih lepotah, posebno poleti, ko so njihova zelena po-

ZEMLJEPIS

Ko je zdrdral cel propagandni govor, je smrtno resno in v strogo zaupnem tonu prišepnil dopisniku praškega radia:

»Naj še enkrat na kratko ponovim: največjo nevarnost predstavljajo komunisti. Uničiti hočejo našo ameriško svobodo in se polastiti oblasti. Vsepovsod so, celo med organi oblasti. Če ste pošteni človek in hočete dobro svoji domovini, opozorite takoj po povratku češko vlado na komunistično nevarnost, da se ne bi komunisti vtihotapili tudi v vašo vlado.«

Tako je bil dopisnik praškega radia iz prve roke opozorjen, naj »obvesti predsednika Češkoslovaške o nevarnosti, da se komunisti pojavijo tudi v njegovi državi.«

Intervju je Karel Kincel posnel na magnetofonski trak in praški radio ga je na veliko zabavo poslušalcev predvajal.

Zagrizeni kukluxklovski šef je dokazal, da ima o evropskem zemljepisu in politiki še manj pojma kot povprečen Američan. Kar mu preostaja časa po businessu, ga posveča pravičnemu boju proti črnecem, katolikom in komunistom... Kako bi se potem še utegnili zanimati za politiko tam daleč onstran luže.

Ku-klux-klovci hočejo zastrašiti »sovražnike« s pošastno uniformo in radi operirajo z ameriško zastavo.

Francoski šarm

Takile bodo francoski vojaki atomske dobe: opremljeni proti kemičnemu, biološkemu in jedrskemu orožju. Koliko bi jim puške pomagale proti atomskim bombam, je seveda drugo vprašanje. Še najbolj elegantna je morda prevleka čelade, ki spominja na moderne ženske plavalne kape. Vsekakor pa bo vsak rad priznal, da so mu Francozinje bolj všeč kot taki Francozi.

Začetek filmske slave

13. avgusta je bivša perzijska cesarica Soraya napravila prve filmske korake. Usmerila jih je na Akropolo, kjer bodo posneli prvo epizodo filma »Trije ženini obrazi« v produkciji Dina de Laurentiisa. Moški partner ji je Richard Harris, letošnji nagrajenec z oscarjem. Naslednji dve epizodi bodo snemali v Benetkah in v letoviškem Amalfiju, južno od Neaplja.

bočja okrašena s cvetovi divjih bilk in je ves zrak prepojen z vonjem po rododendronu.

Avtomobilska cesta števil. 15 pelje tudi mimo mesteca Camptona, ki je obdano s farmami tobačnih nasadov. Ima vsega 450 prebivalcev in je označeno na zemljevidu s komaž vidno piko. O njem je večina Američanov komaj kdaj slišala, vse do noči med 4. in 5. januarjem leta 1957. Pravzaprav se je vse začelo že nekaj ur pred polnočjo.

Tistega mrzlega zimskega večera, okoli 20.30, sta dva policista v patrolnem avtomobilu križarila po cesti med Camptomom in Lexingtonom. Kakšnih 20 kilometrov od Camptona sta na robu ceste zagledala parkirani avtomobil.

»Poglejva, kaj se je zgodilo,« je rekel narednik svojemu pomočniku.

NAZAJ V AVTO

V parkiranem avtomobilu sta sedela dva bivača zapornika in opazovala luči prihajajočega avtomobila. Ko je Earl Morris prepoznal rdeče policijske luči, je s pestjo besno udaril po sprednjem sedežu:

»Hudiča, to so pa kifeljci!« je zavpil.

Paul Scott je hitro spustil bombico s kisikom in acetilenom na tla in zgrabil za strojnico.

Patrolni avtomobil se je ustavil ob parkiranem. Narednik je pomolil glavo skozi okno in vprašal:

»Potrebujete pomoč?«

»Ne, hvala,« je odgovoril Morris. »Guma se nama je izpraznila, a zdaj je že vse v redu.«

Naredniku pa sta bila sumljiva ton in barva Morrisovega glasu. Sklenil je, da bo kljub temu izstopil in si pobilže ogledal neznana potnika.

»Počakaj malo,« je zašepetal svojemu pomočniku in stopil k vratom nerazsvetljenega avtomobila.

Toda tudi Paul Scott ni čakal prekriznih rok. Naenkrat se je pojavil na drugi strani avtomobila in nameril strojnico proti narednikovemu želodcu:

»Poberi se nazaj v avto ali pa te bom upihnil kot muho!«

Narednik ni imel izbire. Vrnil se je v avtomobil, jezno zaloputnil vrata in se odpeljal.

»Drugič vaju bom napolnil s svincem!« je Scott še zavpil za policajema. »Česa boljšega tako ne zaslužita!«

SESTANEK PRED POLNOČJO

Kmalu so bile vse bližnje policijske postaje obveščene o incidentu na cesti številka 15. Na vse strani so postavili zasede. Patrole iz Lexingtona, Georgetowna, Winchesterja, Richmonda in Nikolasvillea so se sklenile v zaprt krog okoli kraja, kjer sta policaja naletela na sumljiv avtomobil z oboroženima roparjema. Toda o njižu ni bilo več sledi.

Med tem sta se Scott in Morris nekač pred polnočjo, po stranskih poteh prebivala v Camptonu ter se ustavila za »chevroletom 1956«, ki je stal v temni glavni ulici.

»Tukaj je!« je Paul Scott opozoril svojega pajdaša in pomignil vozniku v »chevroletu«. Bil je to njegov brat Don, tudi bivši zapornik. Nato sta oba avtomobila počasi odpeljala iz mesta in se po nekaj kilometrih ustavila v borovem gozdičku.

»Kje sta bila doslej?« je nervozno vprašal Don. »Mislim sem že, da se je vama kaj zgodilo.«

Paul mu je povedal o srečanju s policajema.

Don poročila ni bil posebno vesel. Z nič kaj trdnim glasom je rekel:

Zdaj še helikopter

Vrhovi katoliške cerkve zadnja leta radi poskrbe za presenečenja, posebno tehnična: papež Janez XXIII. je prvič sedel na vlak, Pavel VI. je odbrzel v »sveto deželo« z reaktivnim letalom, zdaj pa je odkril še koristi helikopterja in se mu že večkrat zaupal. Vzleti z vatikanskih vrtov in je čez pol ure v papeški poletni rezidenci Castel Gandolfo. Če se prometno cerkev vse bolj modernizira, pa vzbuja zadnja papeževa enciklika »Ecclesiam suam« strah, da bo zdrknila s sodobnejših in naprednejših pozicij Janeza XXIII. nazaj na togo politiko papeža Pija XII.

»Sedaj pa na delo« je priganjal Paul.
»Kar je bilo, je bilo.«

»Se enkrat bomo preverili naš načrt: Ti, Earl, boš parkiral avto za banko, nakar se boš vrnil in stražil. Don, ti boš zlezal na streho banke, odkoder imaš pregled pa vsej okolici. Jaz se bom splazil v banko. Upam, da bom v manj kakor uri prišel do denarja,« je razlagal Paul.

»Če ga že niso odnesli,« je dodal Morris.
»Si prepričan, da je še tam?«

»Čez 130.000 dolarjev. Vedno ga je toliko, kadar končajo z obiranjem tobaka. Denar rabijo za izplačilo farmarjem. Ko bomo pobrali denar, se bomo v Earlovem avtomobilu vrnili, nato bomo presedli v Donovega in poskrbeli, da se čim prej izlečemo iz te puščave.«

PRESENEČENJ EV BANKI tu-ör.1

Trije roparji so se vrnili v speče mesto, ce ter se pričeli pripravljati za rop. Don Scott se je splazil na streho dvonadstropne »Poljedelske banke« ter se utaboril za dimnikom. Earl je parkiral avtomobil in s strojnico v rokah izginil v temnem drevedu. Paul Scott je splezal do majhnega stranišnega okna v prvem nadstropju,

„QUICK“ ŽENE ZADEVO NAPREJ

Pred nekaj tedni je poverjenik Bundestaga za nemško vojsko, viceadmiral D. Heye objavil v reviji »Quick« daljši članek »V skrbi za Bundeswehr«. Izrazil je zaskrbljenost, da se vojska razvija v prusko smer, v novo državo v državi. V Bonnu je završalo, še posebej, ko je »Quick« še dvakrat obširno poročal o smrti dveh nemških vojakov zaradi pretiranega drila. Vsi so padli po viceadmiralu. Posebej je vzel kolego na piko dr. Richard Jaeger, predsednik obrambnega odbora Bundestaga. Očita mu, da je s svojimi neodgovornimi

izjavami vrgel nemško vojsko za pet let nazaj in toži, da ga je Heye razočaral kot človek.

Revija »Quick« se je spravila tudi na »lovca na Heya« (besedna igra: Jäger je nemško lovec) in ga v dolgem intervjuju spraševala to in ono o nemški vojski. Nekaj vprašanj in odgovorov naj ilustrira to »zasliševanje«.

QUICK: Gospod predsednik, admiral je v svojem poročilu v »Quicku« napadel celo vrsto konkretnih reči, ki se tičejo vzdušja v četah in položaja vojakov. Navedel je na primer, da je pre-

Posebno srečen dr. Richard Jaeger, predsednik obrambnega odbora nemškega Bundestaga (na sredi), verjetno ni bil, ko sta ga prišla novinarja »Quicka« Mainhardt Graf Nayhauss in Horst Fust intervjuvat o »zadevi Heye«.

več vojaškega drila. Poznamo zgodbo vojaka Trimborna in drugih, ki so jih s pretiranimi telesnimi napori praktično nagnali v smrt. Vseh teh stvari menda ne odobravate?«

DR. JAEGER: Ne bi se spuščal v razpravo, če ni formulacija »nagnali v smrt« malo preveč dramatična. Takih dogodkov že zaradi tega ne morem odobravati, ker je človeško življenje tako velikanska dobrina, da ga morajo prav vsi varovati. Mladi ljudje, ki prihajajo v Bundeswehr, so vendar najdragocenejše, kar premore naše ljudstvo. Njihovo zdravje in duševno življenje je treba obravnavati kar najbolj skrbno in previdno. Po drugi strani pa je določena strogost pri vzgoji nujna. Saj vendar vemo, da bi moderna vojna zahtevala od vojakov še več, kot so prejšnje.

QUICK: Kako da ni obrambni odbor pri svojih zasedanjih zaslišal vojakov namesto generalov?

DR. JAEGER: Ah, česa vsega ne predlagate! Nismo poslušali samo mnenja generalov, to sploh ni res. Vprašali smo za mnenje tudi nekega visokega sodnika, dva profesorja in župnika, ki se ukvarja z novinarstvom.

razbil steklo in se splazil v notranjost. Čez rame mu je visela strojnica in aparat za rezanje železa. Treba mu je bilo še vlomiti tanka stranišna vrata, pa bo lahko prišel do dvorane z blagajno.

V banki pa je bil nekdo v majhni sobici poleg trezorja. Pazljivo je prisluhnil. Ne, ni se zmotil! Nekdo je vlamjal vrata. Z revolverjem v desnici je šel pogledat, kaj se dogaja. Paula Scotta je čakalo preseenečenje. Ni vedel, da je banka — na podlagi prejšnjih izkušenj — najela nekdanjega komandosa Daniela Stonea za čuvarja sajfa.

Paul Scott se je ukvarjal s ključavnico, medtem pa je med zobmi držal majhno žepno svetilko. Končno so vrata popustila. Na široko jih je odprl. V tistem hipu je švignil plamen iz Stonevega avtomatskega revolverja. Ustrelil je dvakrat. Prvič je zadel svetilko, ki jo je razbojnik držal med zobmi ter mu jo je zabil globoko v grlo. Naboj je izstopil na drugi strani vrata. Scott je padel, oblit s krvjo. S skrajnimi napori je skušal zgrabiti za brzo-strelko. Tulil je od bolečine, toda ni je dosegel.

Morilec razstavlja

Ahmet Aykul, oče šestih sinov, je leta 1959 iz ljubosumnosti ubil svojega najboljšega prijatelja. Obsodili so ga na 20 let ječe. V kaznilnici je začel slikati in verjetno se je v zgodovini kriminalistike prvič zgodilo, da je zapornik odprl javno razstavo v galeriji v Ankarji in se otvoritve tudi sam (v spremstvu policista v civilu) udeležil. Če se bo še naprej tako vzorno vedel, ga bodo že čez sedem in pol let izpustili.

Turista

Kdo bi v skromnem turističnem paru v eni izmed rimskih kavarnic spoznal med tisoči na videz imenitnejših obiskovalcev večnega mesta dva vrhova sodobne francoske kulture? 59-letni Jean-Paul Sartre, vodilni eksistencialist in avtor mnogih dram in romanov, ter 56-letna Simone de Beauvoir je pravkar dokončala svoj novi roman »Sladka smrt«, ki je izhajal v nadaljevanjih v reviji »Temps modernes«.

PSST

AVTOMAT za osvežujoče pijače v neki tovarni v ameriškem mestu Garyju ni hotel spustiti limonade, ko je delavec vrgel vanj novčič. Delavca je nepokorščina razjezila, pa

je avtomat bronil, kar — to lahko vsi potrdimo iz prakse — pri mehaničnih aparatih rado pomaga. Postopek pa ni bil vsek nadzorniku, ki je zadevo opazoval. Zagrozil je delavcu, da bo moral poravnati škodo, žejni in razburjeni podložnik pa je predstojnika kresnil s pestjo, nakar ga je nadzornik nemudoma odpustil, še preden se je pobral s tal. V znak protesta je 15.000 delavcev jeklarske industrije v Garyju začelo stavkati in tako znova dokazalo trditev: majhni vzroki — velike posledice.

AMERISKIM znanstvenikom se je posrečilo z Rangerjem 7 dobiti na Zemljo 4316 fotografij Lunine površine, zadnje izmed njih z višine komaj 300 metrov. Huje je bilo, ko so hoteli diapozitive teh slik pokazati predsedniku Johnsonu v Beli hiši. Ko so projektor vključili, je najprej pregorela centralna varovalka v Beli hiši, no, ko so jo popravili, pa za nameček še varovalka v projektorju. Ukrotili so tudi to, a aparat se še vedno ni hotel prižgati, tako da je bil predsednik že pošteno nervozen, znanstvenika Pickering in Newell, ki sta imela z Luno srečo, s preprostim zemeljskim projektorjem pa ne, pa pošteno rdeča. Ko so se končno sličice le začele prikazovati, predsednik Johnson ni varčeval z vziki veselja in zadovoljstva, pravi poročilo.

PO PRVEM polčasu važne nogometne tekme v Madridu so reditelji pobrali z igrišča 17 ur, 14 verižic žepnih ur, 13 sprehajalnih palic, 3 ženske čevlje, 38 klobukov in umetno čeljust.

ITALIJANSKI list »Corriere toscano« je objavil vest, da se je blizu obale potopil čoln, in napisal: »Možakar je imel srečo v nesreči. Ko se je čoln prevrnil, je s plavanjem dosegel rešilno obalo, medtem ko je njegova žena v valovih utonila.«

MODISTKA Agatha Wyler je dosegla neobičajen rekord: na tekmovalju v jckanju je točila solze celih 164 minut. Najnevarnejšo tekmo Jenny Smith so diskvalificirali, ko je razsodišče ugotovilo, da si briše solze z robcem, ki ga je prej nemočila v čebulni sok in močan kis, kar je je seveda privablja jo v oči nove solze.

MOCNO je razburil svojo klientko pred sodiščem v zahodnem Berlinu zagovornik, ki je na razpravi sladko zaspal in začel sodni potek s svojim smrčanjem motiti do take mere, da je predsednik senata odredil krajši odmor za izmučenega odvetnika in vse ostale. Obtoženka, že osemkrat kaznovana potepuhinja, je odločno zahtevala novega, bolj budnega zagovornika.

NA NEWYORSKI svetovni razstavi imajo tudi pristen Münchenski pivski vrt in tudi vseh enajst točalk Löwenbräua je uvoženih naravnost iz bavarske prestolnice. Stare so med 19 in 25 leti, vse zelo čedne in še nekaj: vsem se pretaka po žilah modra kri. Dve sta grofici, ostalih devet pa pripada baronskemu stanu. Baronica Verena von Flotow, študentka Münchenske univerze, je pravničinja skladateljica Friedricha von Flotowa. Grofica Thyra von Bernstorff je stara 24 let in študira moderne jezike. 22-letna Nessa von Hornstein je sodelavka nekega Münchenskega časopisa. Ostale »vone« so študentke, umetnice ali fotografski modeli. Vedstvo restavracije jih je najelo, ker doslej niso imele še nobenega posla z gostinstvom in zaradi znane slabosti Američanov do aristokracije.

HAZEL HILMI iz Londona je zahtevala ločitev, ker jo njen skopi mož sili, da nosi obleke njegove prijateljice iz samskih časov. Sodišče je zakon razvezalo zaradi črnovrne krutosti soproga: siliti ženo, da nosi stare obleke bivše ljubice, je le malo preveč.

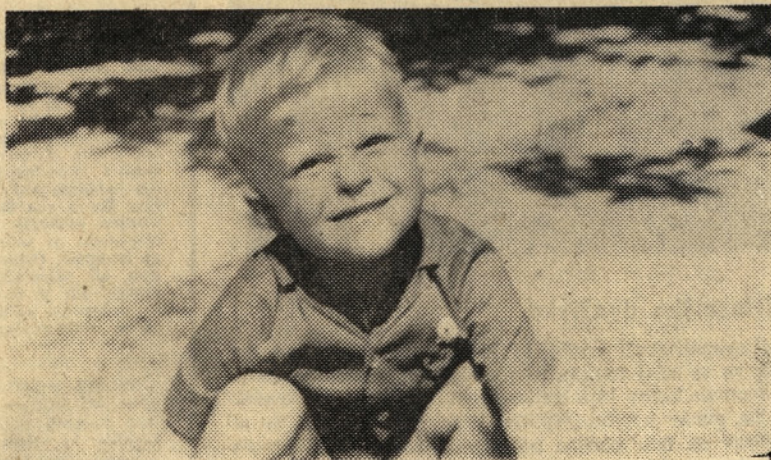
Cestno-železniška dvoživka

Mnogo je bilo že poskusov, da bi skonstruirali vozilo, ki bi bilo uporabno tako na cesti kot na železniških tirih. Nemcem se je zdaj menda to posrečilo. Navadnemu avtomobilu — pogoj je samo, da ustreza razmak koles 1435 milimetrov razdalje med tračnicama — v nekaj minutah montirajo na gume posebna vodila, blokirajo volan in že se lahko avto s hitrostjo od 110 kilometrov na uro požepe po železni cesti. Kombinirana vozila bodo železnice uporabljale seveda samo za lastne potrebe.

Slovenski
film
»Ne joči,
Peter!«
režiserja
Franceta
Štiglica
je dobil
v Pulju
pet nagrad.
S svojo
vedrino
je osvojil
kritike in
publiko.
To je po
filmu
»Maček
pod čelado«
druga
partizanska
humoreska.
Partizani
se v njej ne
ukvarjajo
z akcijami,
ampak
z otroki.
S temi so
včasih
še večje
težave.

BOGDAN IN FILMSKI STLICI

Dane in Lovro sta stara
partizana. Kot samostojna četa
opravlja razne diverzantske
akcije, minirata proge,
ceste. Onadva bi pa rada
sodelovala v večjih akcijah,
napadala sovražnika
v boju. Nekoč morata
prepeljati tri otroke
na osvobojeno ozemlje,
med njimi tudi Petra.

Junaka Petra igra mali Bogdan Lubej. Obiskala sem ga in ga intervjuvala. Bil je svojevrsten intervju, saj je Bogdan star štiri leta in nerad daje izjave za tisk. Povedal mi je, da je snemal film in mi pokazal album s fotografijami.

»Vidiš, tu me je stlic Dane tepel. To je stlic Lovlo. Tu pa koš vitim.«

Režiser Stiglic je obiskal skoraj vse ljubljanske otroške vrtce, da bi našel svojega junaka. Nekega dne pa je Bogdan prišel z mamico k očku na »Filmservi«. Tu ga je režiser srečal in vseh mu je bila njegova neposrednost. Na poskusnem snemanju se je Bogdan nekoliko bal, bil pa je zelo fotogeničen. Režiser se je odločil zanj.

Tako so odpotovali v Vipavsko dolino. Prve dneve je šlo delo počasi. Bogdan se je moral privaditi na novo okolje, na nove ljudi. S svojo pristranostjo se je takoj priljubil vsej filmski ekipi. Kupovali so mu čokolado in bonbone, mamica in režiser sta se zaman jezila.

Prvi stavek, ki ga je moral reči, je bil: »Jaz pa ne bom šel.« Bogdan pa je ponavljal: »Ne bom, ne bom!« Vsi so

ga prepričevali, naj doda še »šel«. Toda on je, kot se spodobi zaželenemu filmskemu igralcu, vztrajal pri svojem. Konec koncev pa se je vsega naveličal: »Prmejduš, da ne bom šel.«

Koliko je takih anekdot o Bogdanu. V svoji beležnici jih imam zapisanih še nekaj.

Vsakokrat ko so morali kako sceno po Bogdanovi krivdi ponavljati, mu je Bert Sotlar rekel: »Hvala Bogdan, bomo še enkrat.« Toda nekega dne se je tudi Bert zmotil in Bogdan mu je vrnil milo za drago: »Hvala Lovro, bomo še enkrat.«

Bogdan se še ne zaveda, da je nastopal v filmu. Morda se mu to zdi nekaj podobnega televiziji, ki jo gleda doma. Zanj je bilo snemanje nekoliko bolj naporna igra. Pridobil si je nove prijatelje, ki jim pravi stlici, naučil se je novih besed, toda kmalu bo pozabil na svojo filmsko pustolovščino.

Ob tej priložnosti sem obiskala tudi režiserja Stiglica in mu zastavila nekaj vprašanj. »Ne joči, Peter!« je že drugi film komedijskega žanra, obenem pa nastopajo v njem spet otroci.

BOGDAN IN ŠTIGLIC STA BILA VELIKA PRIJATELJA

Peter ima samo štiri leta. Ker je precej svojeglav, imata Dane in Lovro težave. Pač ne ve, da mora biti tiho, da ne sme jokati, ker bi ga lahko Nemci slišali. Pogosto toži, da je truden. Nekoč, ko je bil posebno siten, ga je Dane stepel. Peter je ves obupan planil v jok.

»Prvotno sem imel druge načrte,« mi pripoveduje Štiglic, »hotel sem posneti »Povest o dobrih ljudeh« ali »Otok vdov«. Toda beograjsko podjetje »Avala« se ni držalo dogovora. Čeprav so že šest mesecev vedeli, da imamo film v načrtu, so po-neli v koprodukciji z nekim nemškim filmskim podjetjem »Moški izlet«. Tako nismo imeli teme za Pulj. Ribičev scenarij je bil simpatičen. Odložili smo se zanj in posneli film v zelo kratek čas, prekratnem. Pri tem je nekoliko trpela kvaliteta. Kljub temu pa je film dobil vrsto priznanj. Brez tveganja bi Slovenci ne imeli kaj predstaviti na festivalu.«

»Delo z otroki je prav gotovo težje kot z odraslimi igralci?«

»Seveda. To je delo, ki stane mnogo truda in živcev. Predvsem je težko otroka izbrati. Pri otroku ne vemo, kako se bo obnašal, reagiral, kako bo prenašal napore snemanja. Režiser mora izbirati po lastni izkušnji in po instinktu.«

»Kako ravirate s svojimi malimi igralci? Kako jih pripravite do tega, da zaigrajo določeno sceno tako kot želite?«

»Pri vsaki sceni, ki jo je moral Bogdan zaigrati, sem stal na isti strani kamere kot on. Najprej sem sceno sam

zaigral. Lazil sem po tleh, izgovarjal iste besede in podobno. Orok oponaša, če je dovolj bister, ne zgreši niti izraza niti ritma besede. Obenem pa doda mnogo svojega, svojo naravnost, otroško prisrčnost, ki mu je noben režiser ne more vcepiti.«

»Ste imeli pri Bogdanu kakšne težave?«

»Ne. Najbolj sem se bal sinhronizacije. Otrok ne more govoriti po sliki, saj se ne zaveda, da je to on. Sedel mi je na kolenih. Že prej sem mu povedal stavek, ki ga bo moral izgovoriti. Ko je moral začeti, sem ga stisnil za roko ali za rame. Nikoli ni zgrešil. Zadel je celo izraz in ritem.«

Ob koncu sem ga vprašala še po načrtih.

»Oktobra bom začel verjetno snemati »Amandusa«. Andrej Hieng piše scenarij po eni izmed Tavčarjevih novel v »Zali«. Film bo v barvah in cinemascopeu. Prikazoval bo boj med reformacijo in protireformacijo, bo med dvema ideologijama, lahko bi rekli med dvema blokom.«

V Ljubljani bomo film »Ne joči, Peter« videli septembra. Takrat se bomo tudi mi nasmejali Petru in njegovim stlicem.

EVELINA KAJZER

PUNTARSKE RIBE IN VINO — PA ŠE FOLKLORA POVRHU

Ivetov sod na vozičku je za turiste nekaj posebnega, saj nimajo vsak dan priložnosti, da bi tako pili vino. Ive ima venomer dosti dela, steklenice pa so kar naprej prazne.

Spodaj: stari Dunić se noče in noče utruditi. Prej bodo zabolele noge brhko plesalko. Desno: dekleta so se postavila v vrsto, nasproti jim stoje fantje. Zdaj zdaj se bodo zavrteli.

Vse je razsvetljeno in v zastavicah. Mornarske so, signalne in vmes tudi take z napisom »Puntarska noč«. Posebej za prireditve so narejene, s katero prebivalci letoviškega mesteca Punta v zalivu jugozahodnega Krka vsako leto avgusta razvešele svoje goste in jim pokažejo tradicionalne folklorne pleske, obenem pa jih napoje z vinom in nahranijo z ribami in še s čim. Nič našega »puntarskega« ni vmes, le kraj se imenuje Punat.

Na velikem trgu ob obali je pripravljena množica miz in klopi za trudne plesalce in žejne gledalce. Na obeh koncih trga godejo. Na enem igrajo starejši domačini na »sopile« in dunde s stare narodne pesmi. Puntarsko staro in mlado se tukaj zavrti v mažurki, potem pa je na vrsti tanec. Tudi polke, dobrinjske in susrete ne pozabijo. Bela vezena krila narodnih noš frfotajo po zraku v živahnem ritmu.

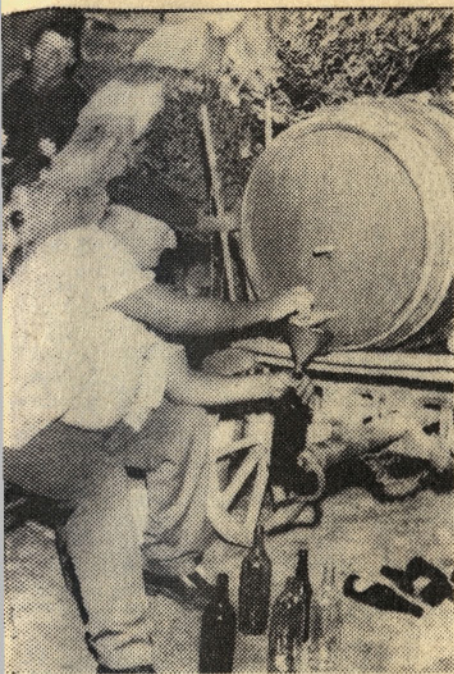
Na drugi strani trga je mladini še dobri stari tango bolj všeč v izvedbi twista, tako da se človek dodobra zadiha. Za žejne poskrbi Ive. Malo stran od glavnega vrveža ima svoj sod kar na vozičku. Niz lampijonov, ki osvetljujejo »ablo z eno besedo in dvema simboloma, opozarja nanj. Beseda je skrivnostna: »Prikodvolta«, simbola pa sta puščica in »bukaleta«, po naše majolika. Nerazumljivi napis ti razvozla vsak domačin. Pomeni »nasproti Volte«, Volta pa so nekdaj rekli pomolu, ki ga že zdavnaj ni več. Glavno je, da je Ive.

Pod nos ti zadiše pečena jagnjeta. Kar potruditi se moraš, da ti jih ne pojedjo pred nosom, sicer se moraš zadovoljiti z ribami. Zal so pečene na električnih »gradelah«, tako da nimajo tistega pravega okusa po dimu. Ah, ta tehnika!

Na folklornem plesišču se stari Dunić še vedno neutrudno vrti s svojo plesalko.

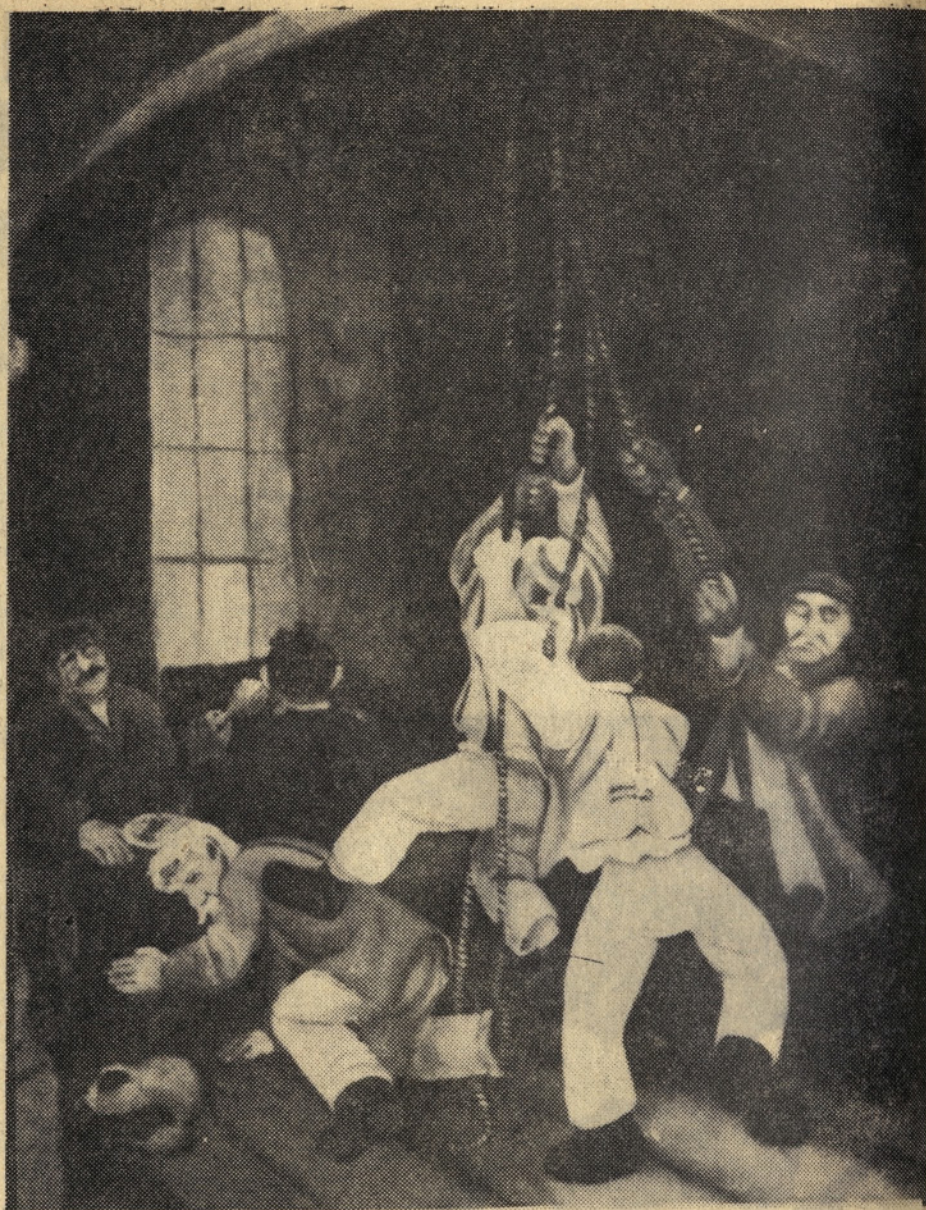
Sonce že leze izza obzorja, ko se začne trg počasi prazniti. Poslednji se še bore s spancem, vinom na dnu kozarcev in kakšno staro melodijo. Za ples jim ni več. Kmalu izginejo tudi ti. Na trg prihaja dnevna »posada«.

Tekst in slike: KSAVER DOLENC
in ANDRIJAN MRAKOVČIČ

Beli medved na Nadiži

V Koritih, tesni skalnati debri na Nadiži, leži ogromna skala, podobna ledeni plošči, po kateri se plazi beli medved v vodo. Pod smrčkom medvedje glave pa se v vodi zrcali egiptovska sfinga. Nena-
vado lep naraven pojav, ki je lepo viden ob zatonu sonca v tej soteski. V bližini so še lepi rečni tolmunč s prijetno toplo vodo, do poznih večernih ur.

Grajski ključ

Preden je celjsko turistično društvo uradilo razvaline celjskega gradu v turistično postojanko, je na celjski grad, nekdanje bivališče mogočnih celjskih grofov, kjer se je odločala tudi žalostna usoda Veronike Deseniške, zašel le malokateri turist. Tistega, ki je radovednosti pripeljala na grad, se je moral ustaviti v bližnji gostilni. Že od daleč je namreč lahko vsakdo opazil na steni gostilne narisane velik ključ, ki je zgovorno povedal, da hranijo ključ od grajskih vrat v gostilni. Razen tega pa je dal gostilničar narisati samouku-slikarju na steno gostilne tudi grajsko poslopje kot je bilo v časih, ko so v njem še živeli celjski grofje. Tako, da je turist lahko videl razliko med preteklostjo in sedanjostjo, med starim in novim.

Hlebinski zvonarji

Podravska vasica Hlebine je po slikarjih iz takoimenovane »Hlebinske soles« Ivana Generalića, Franja Filipovića, Dragana Gažija in drugih. Manj znano pa je, da enkrat letno na Dan mrtvih vsi prebivalci te »umetniške« vasi postanejo zvonarji. Seveda vsi ne izkoristijo te pravice, ki je v tradiciji že mnoga leta. Pa vendar se tega dne znajdejo v cerkvenem zvoniku mnogi Hlebinci. Tako večkrat pride do scen, kot je tale na sliki, ki jo je narisal Dragan Gažija.

Danes za gnarce – juter zastoni

V majhni vasi Rastoke se je ohranila tri sto let stara hiša, v kateri je bila gostilna. V prejšnjih stoletjih ni bila dovoljena prodaja tobaka v vsaki gostilni, gostilničar Zagar pa je dobil od oblasti dovoljenje. O tem še danes priča stari avstroogrski grb, pod katerim je zapisano, da je v tej gostilni dovoljeno prodajati »tebak«. Gostilničar pa je znal privabljati goste tudi na domiselni način: nad gostilniškimi vrati je dal zapisati »Danes za gnarce, juter zastoni«. Do lani je bila hiša šola za otroke iz okoliških vasi.

SUTJESKA • SUTJESKA • SUTJESKA • SUTJESKA

Primeren za:

gospodinjstva, gostinstvo, bolnišnice, ambulate, apoteke, laboratorije, industrijo in obrtništvo.

PRETOCNI

BOJLER

Po licenci »SIMENS«
kapaciteta 5 in 8 litrov
IZDELUJE IN POŠILJA

SUTJESKA

FABRIKA
MEDICINSKIH
UREDJAJA I
INSTRUMENTATA

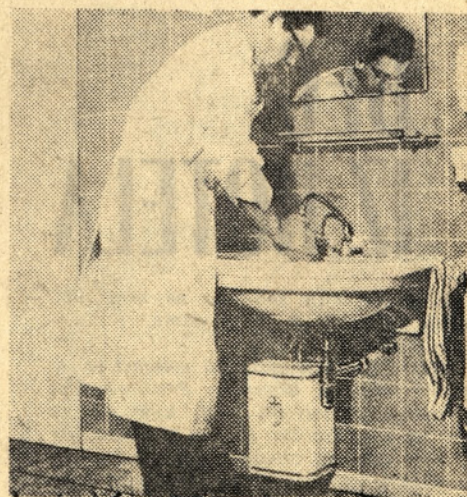
BEOGRAD

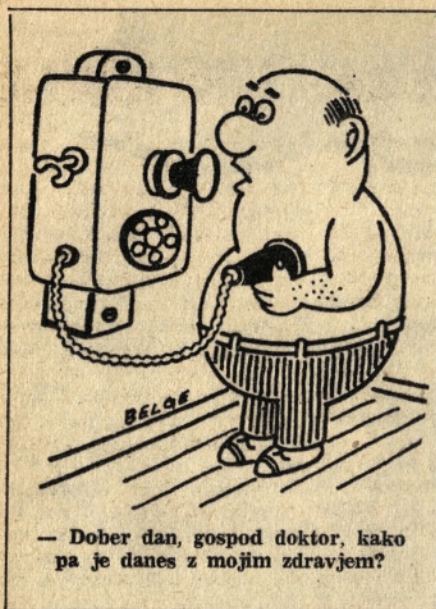
29 NOVEMBRA 113

Bojlerje lahko kupite v veleblagovnicah, trgovinah s tehničnim materialom in pri trgovski mreži.

LASTNOSTI:

moderno estetska oblika, lakirano v različnih pastelnih barvah, velika trajnost, kotel iz bakra zaščiten pred korozijo s prevleko iz niklja in kositra, hitro ogrevanje vode z minimalno porabo električnega toka, vgrajen precizen termo-regulator – absolutno varen sistem nizkega pritiska – prelivni. Pošiljamo z mešalno baterijo.

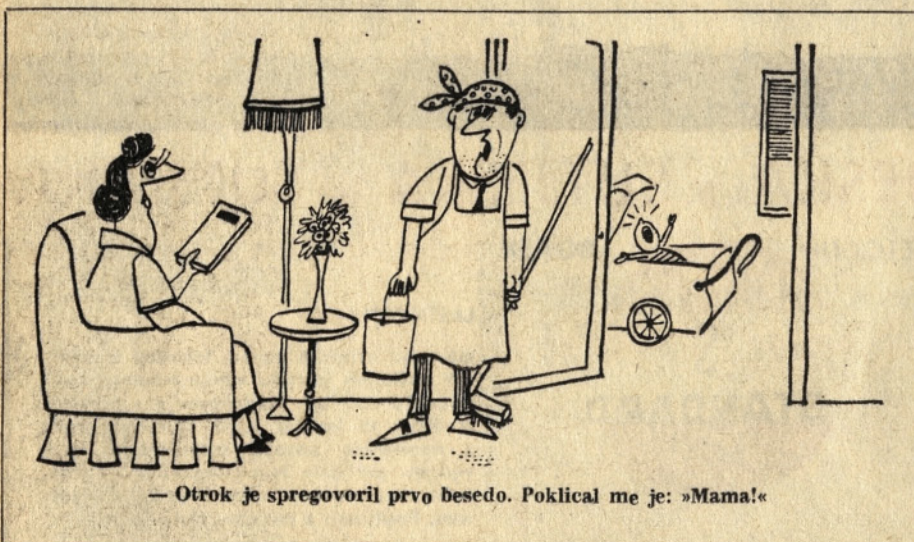
— Dober dan, gospod doktor, kako pa je danes z mojim zdravjem?

— Please, mister!
— Kaj pravite?
— Pravim, da ni sob, vse je polno.

— Bodi brez skrbi, našli naju bodo: poroka sva.

— Otrok je spregovoril prvo besedo. Poklical me je: »Mama!«

— Imam dokaze, da se nam učitelj laže, ko pravi, da je sredi zemlje žareča masa!

JO HANNS RÖSLER:

BEG IZ HOTELA

Vrata sosednje sobe so se nenadoma odprla. Vstopila je mlada dama.

— Oprostite!

Stefan Hunjadi je skočil pokonci in začuden strmel v neznanko. Pravzaprav jo je opazil v hotelski veži, kjer sta se kdaj pa kdaj srečala. Rad jo je gledal, saj je bila očarljivo otroška, resna, vitke postave in svetlih las. Imela je komaj dvajset let. Nosila je dragocen nakit. Posebno pozornost so vzbujali dragulji v trojnem nizu.

Njene ustnice so se rahlo razprle, ko je vprašala:

- Koliko je že ura?
- Dve po polnoči.
- Čez eno uro pride moj mož.
- Ste poročeni?
- Niste vedeli?

Široko je razprla oči in nadaljevala.

Zbežala sem od moža. Zasleduje me.

Bojim se ga. Rešite me!

Stefan Hunjadi je stopil k njej in jo tiho vprašal:

- Zakaj pa prihajate ravno k meni?
- Vi ste me pogostokrat gledali; v veži, pri čaju, zvečer...
- Ste opazili?
- Vesela sem bila tega.

Stefan Hunjadi se je malce obotavljal, preden je ponesel njeno roko k ustnicam.

— Ste res omoženi?

— Sovražim moža. Takoj moram oditi iz hotela. Ne sme me najti. Prosim vas, pomagajte mi! Peljite me v svojem avtu čez mejo. V nekaj minutah bo morda že prepozno. Počakala vas bom pri paviljonu v parku. Ne smejo naju videti skupaj. Nihče ne sme vedeti, da bom odpotovala. Kovčke imam že pripravljene. Vzemite jih

iz moje sobe in jih spravite v svoj avto. Vzela sem le najpotrebnejše: nakit, plašče. Torej na svidenje pri paviljonu.

— In vaš mož?

Nagnila je glavico.

Položil ji je roke okoli vratu in jo privil k sebi. Njene oči so zablestele v solzah in se zaupljivo zazrle vanj.

Eveline, ti veliki, veliki otrok!

Poljubil je njena vlažna usteca.

+

Motor je tiho brnel skozi noč. Srebrno siva limuzina se je le za nekaj trenutkov ustavila pri paviljonu v parku. Iz sence širokih palm je stopila Eveline in vprašala:

— In kovčki?

— So že v avtu!

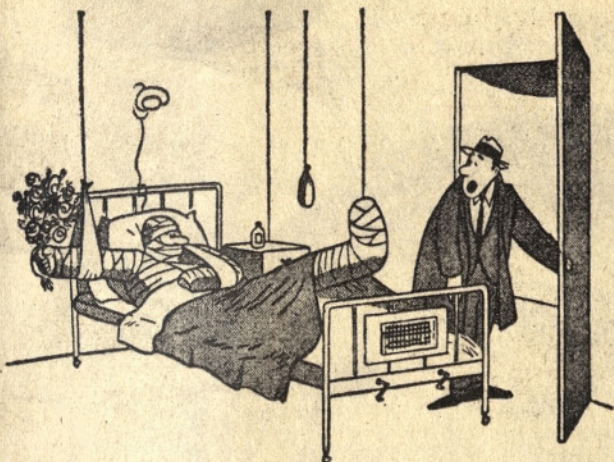
Avtomobil je odbrzel v noč.

Širok asfaltni trak, tu pa tam so ga prekinjali blagi ovinki, je vodil proti meji. Uradniki so dokaj hitro pregledali njune papirje, nakar sta se odpeljala naprej. Po krajši vožnji skozi gozd sta se ustavila ob železniški postaji v bližini naselja.

— Tu bom izstopila, je z odločnim glasom rekla Eveline.

Presenečeno jo je pogledal.

ŠILCE GRENČICE ZA: LEPO VEDENJE

— Upam, da si se rož razveselil!

Kaklo že piše v knjigi o lepem vedenju v poglavju o vljudnosti do sojudi? Oprostite, kaj sploh piše o tem?

Prodajalka pri Darilu na Titovi cesti ni ravno vljudna, ko nahruli kupovalko, ki sprašuje po uhanih: »Uf, uhanes danes nosijo samo kmetice.«

Garderobier na avtobusni postaji psuje potnika, ki bi rad svojo prtijago. V garderobi jo je zanj pustil sofer avtobusa. »Da veste, prtijage ne dam in pika. Ni moja stvar, da dajem prtijago, ki je niste pustili v garderobi vi. Pa čeprav mislite, da imate prav. Kar vztrajno kažite paket, na katerem je zapisano vaše ime. Tudi legitimacije vam ni treba ponujati.

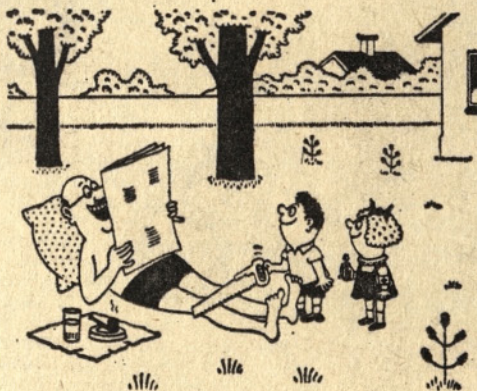
Izginite, nimam časa za vas...«

Koliko je še vseh tistih, ki bi jim morali ponuditi v prebiranje drobno knjižico o lepem vedenju. Morda bi se iz nje le kaj naučili. Vsaj osnovnih pravil o vljudnosti. Tudi prometnemu miličniku številka 32445 bi prišlo takšno branje prav, da bi se odvil nekaterih izrazov. Tako pa: Sofer parkira na nepravem mestu. Ve, da ga je polomil in brez besed seže po denarnici in plača kazen. Miličniku številka 32445 pa to ni všeč, vpije na začudenega šoferja: »Idiot, no-rec, butec« itd.... Ljudje se zbirajo. Začudeno in radovedno opazujejo belo vrano. Saj pri organih naše varnosti nismo vajeni takšnih izbruhov. Pogosto namreč postavljamo njihovo vedenje mnogim celo za vzor, še več, mnogokrat celo občudujemo njihovo veliko potrpežljivost

ALENKA BIBIČ

— Oprostite, ali motim?

— Da, da, otroka, kar igrata se zdravnika in bolniško sestro!

— Eveline!
— Mar vam je ljubše, če skočim iz avta?
— Kaj vendar hočete? Kaj naj pomeni vse to?

— Ne bodite naivni. Lahko ste si mislili, da je bil moj beg iz hotela samo pretveza zaradi neplačanih računov. Osem tednov sem živela v njem, nakupila to in ono. Saj lepe ženske lahko vse dobijo na upanje. Končno sem pa le morala odpotovati. Mar ne? In ker se nihče izmed gospodov ni spomnil, da bi me odpeljal, sem si morala pač malce sama pomagati.

Baron Stefan Hunjadi je odprl vrata avtomobila in rekel:

— Na cilj ste. Vzel je njene kovčke in jih postavil na cesto. Spet je sedel za volan in hotel pognati.

— Vsaj roko mi dajte v slovo, je rekla nekoliko posmehljivo. Njen nasmeh je bil malce otožen, ko je nadaljevala: — Moram se vam zahvaliti za uslugo.

— Malenkost, milostljiva gospa! Res malenkost, je bil zdaj posmehljiv baron.

Avtomobil je izginil v jutranji sivini.

— Pravzaprav res ni imela razloga, da bi se mi zahvaljevala, se je smehljaj baron

Hunjadi, ko je kazal svojemu prijatelju skrinjico z nakitom, med katerim je bila tudi dragocena ogrlica s trojnim nizom biserov.

Hunjadi je pripomnil:

— Dragulji so bili v njenem kovčku in vzel sem jih, preden sem ga odnesel v avtomobil. Vredni so najmanj dvesto tisoč frankov.

Njegov prijatelj si je sila natančno ogledoval nakit. Poznal je tega Hunjadija, ki se je tako rad izdajal za barona. Že nekaj let sem pa tja sta skupaj »delala«.

— Koliko mi daš za tole, Fred?

— Niti prebite pare.

— Mar je nakit ponarejen?

— Nasprotno, vsak kamenček je pristen.

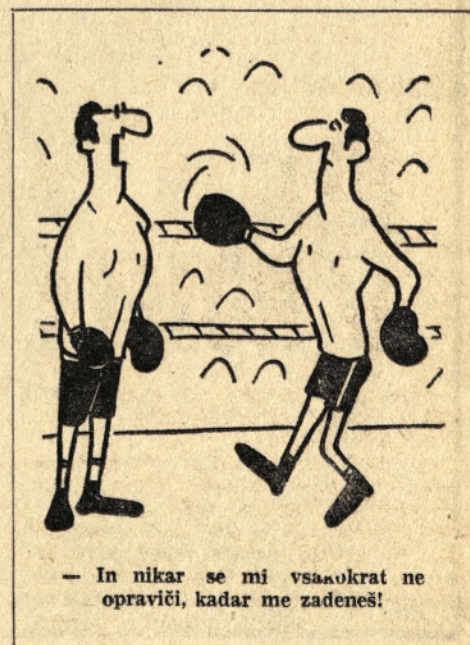
— Zakaj mi ga torej nočeš odkupiti?

Fred je vtaknil nakit v žep.

— Saj ga vzamem. Seveda ga vzamem, še prav rad. Toda, kakor sem že rekel. Ne plačam pa zanj niti pare. Tokrat nisi trčil na pravo gospo. Bila je namreč zares poročena.

— Poročena! S kom?

— Lej ga, z menoj vendar.

— In nikar se mi vsakokrat ne opraviči, kadar me zadeneš!

**to
va
rio**

35 4. IX.
1964

CENA 80 DIN

»Sanjaj sladke sanje...« po-
jejo pevci in pevke v obmor-
skih barih. Njihovi kovčki so
že pripravljeni. Konec je po-
letja, konec dokaj toplih
avgustovskih dni, konec fe-
stivalov, obljub in upanj.

Začenja se jesen, ki je
vedno lepa, hladna in dežev-
na, ker jo navadno le kratek
čas grejejo spomini poletnih
dogodivščin...

Dekle, ki je na sliki, je naša
znanka. V »Kozari« je igrala
ilegalko, naša rojakinja je, ki
živi in študira v Zagrebu, ime
ji je pa Vida Jerman.

(Foto: DRAGO KRALJ)